

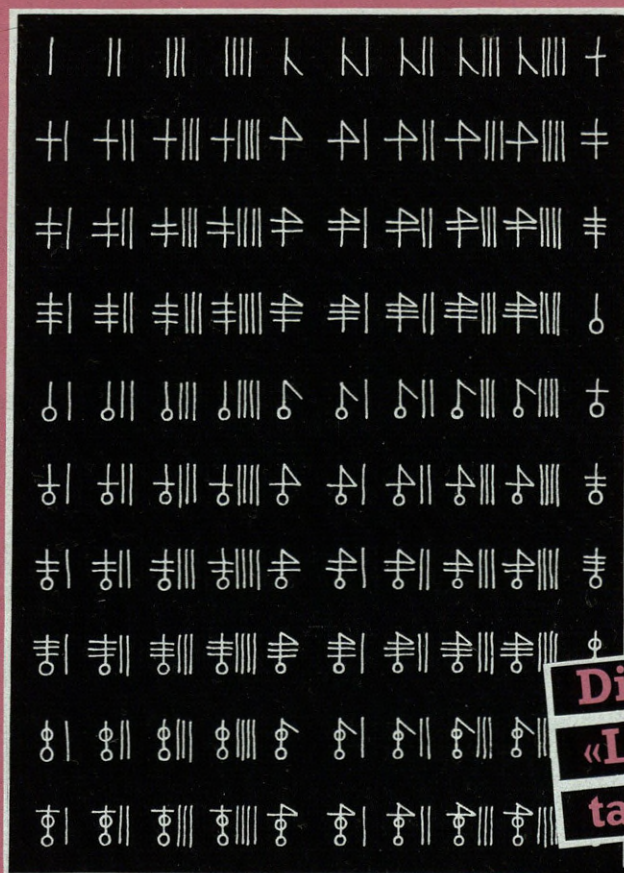
ARGIA

1987 Maiatza 17 — L urtea — 1.151 zenbakia — 145 pezeta (BEZ barne) / 8 libera

**Galarrotsak 87,
iparraldeko antzerkiaren
islada baikorra**

**Rosa
Olivares:
«Iraultza
arte
bat
da»**

Dimako

«Laratzu»

taldeari esker

**Zenbatze sistema original bat
aurkitu da errotaz errota**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

1.151. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— Ttanttaka. **E. Galar.**
14.— Eli Galdos: «Gipuzkoako Aldun Nagusi izango naizela ziur nago». **I. Zubiondo.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Egipto eta Jordaniarekin eteteko zorian. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 21.— Pirinioetako behi gorria bere genotipoa hobetzen. **I. Camino.**
24.— Zenbatze sistema orijinal bat aurkitu da errotaz errota. **A. Izarzelai.**

TXT komikia

- 35.— Rosa Olivares: «Iraultza arte bat da». **I. Goitioltza.**
40.— Azterketen orduek datorrean, istiluak baretzen ohi dira. **P. Urzelai, I. Isasti.**
43.— Errebatxatik errebatxara, Tolosaren desafioa. **G. Arrese.**
44.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
46.— Galarrotsak 87, Iparraldeko antzerkiaren islada baikorra. **J. Landa.**
48.— Arenaleko bertso saioak, aurtien ere. **A. Izarzelai.**
49.— Zestoako Zinema Topaketetan, formato txikian. **J.L.**
50.— Benito Lertxundirekin solasean. **P.U.**
51.— «Madarikatuak», jotzeko irrika bizian. **J.J. Petrikorena.**
52.— Kulturaren aste-borrastea.
54.— Munduaren zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

ETA BESTE

- 55.— Bertsoak: **Joseba Santxo.**
56.— Denborapasak.
57.— Azkena.

ZENBATZE sistema orijinal bat aurkitu da Euskal Herriko erroetan, eta berorren adierazpen grafikoa aste honetako azalean ikusi ahal izan duzue. Gai horri buruzko erredakzio-lana, berriaz, **24. orrialdean** bila zenezakete. Gai bitxia benetan. Bitxikerietatik gauza serio-serioetara: **ELI GALDOS** dugu hurrengo hauteskundeetan PNVk Gipuzkoarako aurkezten duen Aldun Nagusi hautagaia. Orain arteko trajektoriaz ere jakiteko parada edukiko dugu **14. orrialdetik** aurrera. Eta **KULTURA**, nola ez. Bertan Galarrotsak 87 dugu gai nagusia, Iparraldeko antzerki erakusteta interesgarria **46. orrialdean**. Arenaleko bertso saioak, Zestoako Zinema Topaketak, Benito Lertxundi eta Madarikatuak rock taldea ere ditugu aste honetan berri-sortzaile. Irakurtzeko irrika-sortzaile.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gastelzen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Ellosegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etchezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izaguirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarrigi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskilariak: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran, Agus Barandi.

Ardura teknikoak: Simeon Barroso, Jose De Marcos.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 145 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1987. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	360 libera.
Estatu Espainola.....	5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....	7.200 pezeta.
Airez.....	11.000 pezeta.

MAIATZA 17 MAIATZA 23

maiatzaren 20an
ilbera

mareak: (maiatzaren 17an)
gora: 08.00 eta 20.19
behera: 14.00

eguzkia: (maiatzaren 17an)
irten: 06.56
sartu: 21.11

LIBURUAK

Mikel Mendizabal

Juan Mateo
Zabala

Fábulas
en dialecto
vizcaino

Titulua: Fábulas en dialecto vizcaino

Egilea: Juan Mateo Zabala
Argitaletxea: Euskal Editoreen Elkarte

Ezaugarriak: 165 orrialde, 300 peztza.

Hemen dugu berriro ere «Euskal Editoreen Elkarte»ren azaltzen dugun bostgarren liburua. Beti bezala Luis Mitxelena euskal literatura klasikoaren erresuma txiki bat egiten digu ondoren Anjel Zelaia idazle bizkaitarraren biografia txiki batekin. Literaturaz aparte gramatika landu zuen idazle bizkaitar honek, honela gai honetan hiru liburu ateraz

aditza lantzen zutenak, beste bat bibliografiari buruzkoa eta azkenik «fábulas en dialecto vizcaino» liburua.

Fabulak XIX. mendeko eragin handia dute, azkenean beti moraleja azalduz gehienetan animaliekin egindako bertso batzutan. Badakizue ba, literatura klasiko, filologia edo autore klasiko batzuk landu nahi dituzue, liburu oso merkeak dituzue argitaletxe honetan (subentzio bikainak jasoko zituzten).

L.P. PEÑA SANTIAGO 25 EXCURSIONES POR ALAVA

Arte-Creencias-Historia-Paisaje
Pueblos-Tradiciones

EDITORIAL TXERTOIA

Titulua: 25 excursiones por Alava

Egilea: L.P. Peña santiago
Argitaletxea: Txertoa
Ezaugarriak: 125 orrialde, 750 peztza.

Ez da inongo broma do-nostiar honek atera duen liburu zerrenda, hogeitamar-kahonezkero, eta jarraitzen du martxari etenik eman gabe gure geografiaren deskribapen soil, ximple baina bikainak eskeiniz; Euskal Herriko lurra eta bere bazterrak hain zehazki ezagutzen dituen ibiltari tripaundi baina fondista honek.

Arrazoiez kexatzen dira Arabari buruzko azken liburuak lurralde honek guregan duen ezagupen faltarengatik, eta hala da benetan maiz hitzegiten delako Gipuzkoa, Bizkaia, Nafarroa edo Ipar Euskalerriri buruz, ezer gutxi ordea Arabari buruz, politikataz hitzegiten ari ez bagara noski; honela probintzia honen ezagupen oroko-

rrak lotsagarriak dira gehienetan. Eskertzekoa horregatik Txertoa argitaletxea mail horretan egiten ari den lana, hau baita argitaletxe barronetakoa lurralde honetaz nahiko liburu ateratzen dituen.

Denak ezagutzen ditugu Peña Santiagoren liburu eta artikulua. Estilo apal, liriko eta oso praktikoz idatzirik. Liburu honetan ere, Araba goiti-behera deskribatzen digu bertako paisaiak, herresiak, herriak, gazteluak, zubiak, prehistoria, jaiak etabar azalduz. Honela kantauri aldeko herri eta araneekin hasirik, Probintziako leku lauetara joaten zaigu, Errioxako herrietan bukatzeko.

Liburua jende askori gomendatuko genioke: historia, etnografia etabar gustatzen zaionari, bai eta ere lurralde hau pixkat ezagutu nahi duenari; ezin ahaztu ere abenturazaleak, mendizaleak, txirrindulariak, autostopistak... Lurralde bikaina dugu bizikletan ibiltzen direnentzako adibidez, leku lau ugari bait dago lasai-lasai pasiatzeko, turismo lapaitzetatik at noski.

Baina ikus ditzagun Peña Santiagok eskeintzen dituen ibiladiak:

- Araya, el castillo de Morutegi
- Zaldueño, el prerrománico
- Zaldueño, el «marquitos»
- Galarreta (I)
- Galarreta (II)
- La cueva de San Adrian
- El pantano de Ulibarri-Ganboa
- El Valle de Aramayona
- Trespuentes
- Salinas de Añana-Gesaltza
- Arrizala, el dolmén de Sorginetxe
- Contrasta
- Salinillas de Buradón
- Laño y Markinez
- Markinez (I)
- Markinez (II)
- San Vicentejo
- Peñacerrada-Urizaharra
- Bernedo

— Apellaniz, los montes de Iskiz

- Entre Elvillar y Labarca
- La puebla de Labarca
- Cripán
- Baños de Ebro
- Lagrán.

Denok nahiago genuke liburu hauek euskaraz argitaratuko balira, ez da ordea honela gertatzen. Aipagarria ordea liburu hau; bai egin dagoen moduangatik eta bai eta ere aztertzen den gaierengatik.

Aldizkariaren izena: Euskadi torturaren kontra
Ezaugarriak: Lehenengo zenbakia, 45 orrialde, 100 peztza.

Euskadiko amnistiaren aldeko batzordea animatu da azkenik fantzina txiki bat ateratzera. Eta ez da ideia kaskarra hau, honela ari dira gure herriko hainbat eta hainbat talde modu marginal baina zuzen batean bere lan eta bideak, fantzina merke batzuen bidez eskeiniz. Honela, denbora ttipi batean, aldizkari mota hauek ikaragarri agertu izan dira, gazte txekak direla, literatura talde txikiak, rockeroak, drogaren aurkakoak, ekologistak etabar luzea. Gure lerro hauetik, talde hauek azaltzen saiatu izan gara ahal den neurrian noski, aste desberdinetan zehar, aldizkari mota hauetakoa aurkeztuz.

Espetxetako osasun neurriak aztertzen dira lehen zenbaki honetan. Lehenengo urteko Joseba Asensioren heriotzarekin, alarma gorria piztu zen gure presoen osa-

Gernika literaturatik ikusia

Titulua: Gernika

Egilea: Mikel Antza, Iñigo Aranbarri, Jon Arano, Be-goña Aseginolaza, J.U. Baltza, Violet Font, Iñaki Goitiozla, Tomax Goitiso-lo, Kanko, Txema Kartxi, Josu Landa, Marta, Xabier Mendiguren, Xabier Montoia, Omar Nabarro, J.L. Otamendi, Julio Par-do, Pablo Sastre, Mikel Untzilla, Iñaki Uri, Joxe-rra Utrex, P. Zupiria eta Gernika 37-87 batzordea.

Argitaletxea: Susa

Ezaugarriak: 100 orrialde, 250 peza.

Berandu atera zaigu Susa-ko azken zenbakia, ondo zen bonbardeaketaren urteurren atera izan balute, baina eskertzekoa hala eta guztiz, azkenik aldizkari honen 20. zenbakia eskutar-tean izateko posibilitatea.

Denetatik agertzen zaigu zenbaki honetan, antzerkia, poesigintza, prosa, gutunak etabar. Literaturaren alderdi desberdinak ikuspuntu ez ofizialistatik azaldua, eta ez dugu gutxi hori, azken bola-da honetan ikuspuntu oso ofizialistak eta lapaitzak ja-san ondoren.

Poesia dugu gehienetako bat lantzen den generoa; lantzen den gaiarengatik edo, gauza da erraz jo dutela idazleak bere poema ezber-dinak eskeiniz. Eta ez dira poema guztiak mota berdi-nekoak, ez eta ere autoreak estilo berdinekoak; honela Joxe Blochek adibidez, sol-dadu alemaniar batean jar-tzen du bere burua, gutun oso arrea eta tragikoa bida-liz «Lili Marlen» zen artista mitifikatuari.

Poeta erdaldunak ez dituz-te ahaztu eta Paul Eluard, su-rrealismo frantsesaren idazle ezagun bat, Gernikaren bon-bardeaketaren urte berean «Gernikako garaitza» idatzi zuen. Era berean ere fran-tziako surrealismoaren era-gin handiz, César Vallejo idazle Peruarrak bere poma «sozialak» eskeini zituen be-re garaiean. Bi idazle hauen lanak, Mikel Antzak eta Omar Nabarrok itzuli dituz-te, jatorrizko lanak (frantse-sez eta gaztelaraz) orrialde-ko azpiko aldean agertuz.

Ez dira azkenik poema neurtuak falta, gusto guztita-ko ikus dezakezuenek. Pro-posatuko genuke atala buka-tzeko, hurrengoan bertsolari batzuk beren lana eskein-tzea, ez dugu uste hain zaila litzatekenik.

Antzerkia ere azaltzen da lehen esan dugun bezala eta Xabier Mendigurenen «lau haizetara» antzerki obraren zati batekin. Bertan Lauaxe-taren azken orduak oso mo-du trajikoan deskribatzen di-ra.

Prosan ere gauza asko

eskeintzen digute susakoek; Eta modu askotan landu du-te, hots, ez dira ipuinak ba-karrik agertzen, hauetaz aparte gutunak, kontakizu-nak eta narrazioak.

Ipuinekin hasita, gustatu zaigu «Nerbioi ibaian galdu zen gorpua» istorioa. Bertan neska gazte batek, gerra no-la bizi zuen kontatzen digu, hasiera, Gernikako bonbar-deaketa, jendearen ga-rraioa... egoera sarturik eta oso giro gogorra sortuz.

Aipagarriak ere azaltzen diren gutunak. Horietako bat adibidez, gudari espainol ba-tek bere anaiari bidaltzen dio Gernikako bonbardeake-taren bezperan. Izugarria egiten da gudari komunista honen inozientzia bere la-rrua kondenaturik izatean eta bere ezagupen falta era-batekoa izanik. Gutuna erreala bezala agertzen da.

Badira ere kondu motz ba-tzuk, gertaera pertsonalki bi-zi izan zituztenenak, bata bestearen atzetik jarririk, eta trajediaren neurria isladatzen digutenak.

Baina horretaz aparte ba-dira beste mota guztitako ipuinak, poemak, kritikak eta abar luze bat. Hori bai le-hen esan dugun bezala ber-tso batzuk primeran etorriko lirateke eta noski, gai hone-tan entrebista txikiren bat ez litzateke ere bate ere gaizki izango.

petxeko egoera latza konta-tuz.

Aldizkari gogorra, latza, ezkorra erabat, presoan errealtate lotsagarria azal-tzen diguna ordea.

IBON SARASOLA

Joan eta Ane zigarro bat erretzen

Titulua: Joan eta Ane ziga-rru bat erretzen

Egilea: Ibon Sarasola

Argitaletxea: Erein

Ezaugarriak: 55 orrialde, 400 peza.

Zenbait obra klasiko birar-gitaratzen ari dira Elkar eta Erein argitaletxeak. Honela Atxagaren Nikolasaren abenturak eta desbenturak, Miranderen haur besoeta-koa, edota Ibon Sarosalaren liburu hau.

Liburu motz honek, ohean Zigarro bat erretzen ari di-ren neska-mutil batzuen pen-tsamenduak, gora-behera, haurtzaroako gertakizunak etabar, azaltzen dizkigu. Li-burua motza ez balitz, nahi-ko lapaitza litzateke bere ira-kurketa, ez duelako beste munduko gauzarik agertzen. Interesgarria ordea, euskal literaturaren analisis txiki bat egin ahal digulako, harriga-rria egiten da nola hain urte gutxitan aldatu den gure idazteko modua, gaiak eta-bar.

Liburuaren bukaeran, lite-ratura ariketa txiki bat ager-tzen zaigu M. Vargas Llosa-ren obra batean inspiraturik eta Rafael Sendersen hit-zez-hitzezko itzulpena bat.

sun egoerari buruz. Aldizka-riak kontatzen digunez, Jo-sebaren heriotza medikuen laguntza ezarengatik izan zen. Ez da hau kasu bakarra ez eta gutxiagorik ere, fan-tzinak hamaika preso heritu

desberdin azaltzen dizkigu osasun laguntza falta ikara-garria dutenak.

Emakumeak ez ditu ahaz-tutzen, (askotan pentsatzen dugu espetxetan bakarrik gi-zonak daudela) Yeserias es-

Lau astakiloak
musikaren bidez
haurrei irakatsi
eta ongi pasa
erazten.

Lau astakilo rock-a egiten

Hasia da jadanik umeak, bereziki, gozatu eta pozteko egina duten «Flannery eta bere astakiloak» programa. Haria hauxe dugu: lau astakiloak eta neskatxa bihurri batez osaturiko musika talde baten istorioa. Serie hau orduerdiko 13 kapituloz osatua dago eta talde bitxi honen helburua musika pop-aren esparruan arrakasta erdiestea litzateke.

Programa honen sortzaileak Bernardo Atxaga euskal idazlea eta Juan Carlos Perez Itoiz-ko partaidea ditugu: «istorioaren gidoiak hirurehun orrialde baino gehiago ditu eta gidoi honen bidez nortasun oso desberdineko lau asto asmatu ditugu», aitortu digu Bernardok. Flannery-rekin omenaldi bat egin izan nahi diote Flannery O'Connor idazle amerikarrari: «Teresa Itu-

rrioz-ek Flannery-ren pertsonaia antzestuko du».

Lau zatitan banatzen da: lehenbizikoan, Flannery eta lau astotxoak entsaiatzen ari direla ta, tresnaren batekin arazoak izango dituzte eta honen konponketaz arituko zaizkigu, pedagogia mailan hamar minutuz jardunez. Bigarrenean Juan Carlos-ek diskak argertzen den abesti bat kantatuko digu. Astakiloak Flannery gabe bizi zireneko marrak bizidunez osatua dago hirugarren atala eta azkenik konkurtso bat: «konkurtso hau aukeran geratzen da egin ala ez egin».

Lan honen ekoizpenean Eresoinka, Jaizkibel, Elkar eta Goiztiri senar emazteek esku hartu dute. Aipatzekoa, astoen begi, betile eta bekainak «kontrol remoto»z mugitzen direla.

Unibertsitate mintegiak. Birmoldaketa

Lehendik ere, orain aste dextente, hasi bazitzaigun serie interesgarri hau, programaturiko saio guztiak amaitu eta gero, balantze gisa oso baikor ikusi ditugu arduradun bizkor hauek. Ondorioak berehala iritsi zaizkigu, bigarren atal bat prestatu bait digute.

Medikuntza arloarekin hasi baziren, gaiak bikaera zorrotz bat jasanez, drogak, istripu prebentzioa, umeen elikadura eta kutsadura ere, beste batzuren artean, ikutu dituzte.

Bigarren atalean Euskalerriko lehen industrializapenarekin hasi dira. Saio honekin mende hasierako Euskal Herriaren historia laburra egin zaigu. Bilbo inguruan sorturiko siderurgia industriaren garrantzia, burniaren esportazioa, mehatzen hustuketa eta, izango dira bizi-bizian ikusiko eta sentituko diren imaginak.

Hasierako saio honi garrantzi desberdinekoek jarraituko diote, eta aurrekoek izandako arrakasta ikusirik, hauei ere, zorte berea opa diegu.

Azal kaskarreko abenturak

Azken bolada honetan ohitzen hasiak garen bezalatsu, oraingoan ere ximpleak eta azalezkoak izanen dira luzemetraiak.

Igandez «Eskuak mahai gainean». Manikura lanetan aritzen den emakume batek bere handikeria nahia erdiesteko asmoz jorratzen duen bidearen istorio komikoa. Zuzentzen M. Leisen eta C. Lombard-ek eta Fred McMurray-ek antzestu zuten.

Asteartez «Haiek bai garaiek». Ezkontza baten 35. urteurrena ospatzen dela eta, historia ximplea. Luzemetraia honen zuzendaria Jay Theodore Reed du8gu eta eta antzesle gisa Willian Holden, Bonita Granville eta Ezra Stone arituko dira.

Asteazkenez «Pistolak ilunpetan». 19612. urtean burututako filme honek ordu t'erdi eskas iraungo du eta Hego Amerikako lurralde batetan kokatuko da istorioa. Rivera presidentearen etxea asaltatu eta estatu kolpea emanen da. Anthony Asquith-ek zuzendu zuen eta Leslie Caron, David Niven eta David Opatoshu-k antzestu zuten.

Ostegunez «Ocean eta hamaikak». Bigarren Gerla Mundialeko soldadu ohi talde batek lapurreta argi bat prestatuko dute, ezusteak ere gertatuko zaizkie. Lewis Milestonek zuzenduriko pelikula eta Frank Sinatra, Dean Martin eta Sammy Davis j.r.-ek antzestu zuten.

Eta azkenik, larunbatez «Mayerling». Austria-hungariar inperioaren garaiko Bienako giroan murgildurik arituko dira antzesleak. Anatole Litvak zuzendari bezala eta D. Darrieux eta Charles Boyer antzesle gisa.

Asteazkenez
«Pistolak
ilunpetan».
Hego
Amerikan
kokaturiko
luzemetraia.

musika

■ "Araba euskaraz" en inguruko ekitaldien artean maiatzaren 16an Itoiz eta Ruper Ordorikaren kontzertua izango da.

Itoiz entzuteko aukerak

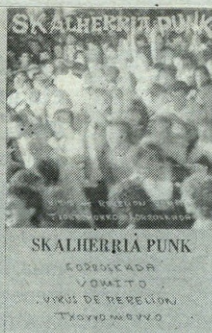
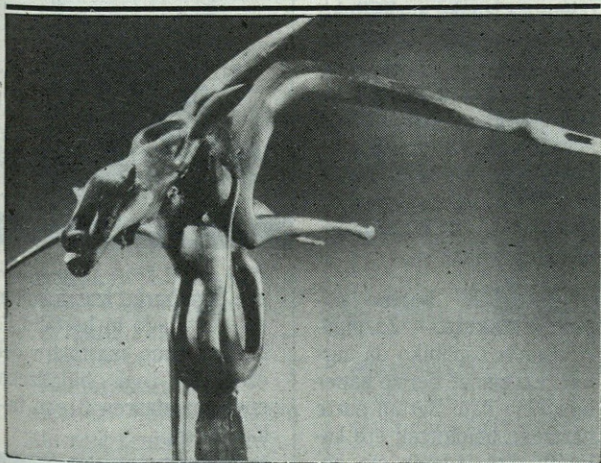
Hilaren 17an Lakuntzan, Ilargi dantzalekuan, hilaren 22an berriz Fikako pilotalekuan, eta biharamonean, maiatzaren 23an, Baionako Aitzpean gaueko 10,30etan: horra Itoiz entzuteko dituzuen hiru aukerarik hurbilenak.

arteak

"Afrikako herriein elkartasuna" Donostian

"Afrikako herriein elkartasuna" izenpean Donostiako udaletxeko behetan erakusketa interesgarri hau ikusi ahal izango da maiatzaren 21a bitartean: Afrikako historia eza-gutzeko argazkiak, poesiak, grafikoak..., bertako herrietako hizkuntza, tribuak eta abar argitzen dituzten mapak. Eskulane ere izango dute bertan bere txokoa eta baita herri hauen literaturak ere. Erakusketa honekin batera bideoak eta hitzaldiak eskainiko dira.

"Skalherria punk: punk-oi-ska dantza"

Izenak berak aditzera ematen duenez, plastiko hau gaur egun Euskal Herrian bizi-bizian dirauten musika eta martxa eta zerbeza eta porroak eta oi, oi, oi, korronteen adierazgarri ezinbestekoa dugu: «Virus de rebelión» Artaxonakoak, «Korroskada» Gasteizkoak, «Vómito» irundarrak eta «Txorromorro» Donostiako pasoteak, taldeek egiten duten ska-punk-ska musika, berebiziko indarrez eta mozkorrez sartzen ari da bazter, txoko, batzoki, herriko taberna eta gazteteetan.

LP-aren alde gogorrena «Vómito» eta «Txorromorro»ren eskutik emanen da. Irungo aspaldiko taldea den «Vómito», «Punk-Oi» estiloan oinarrituriko martxa gogorraren zale ditugu eta zenbait urtez batera lan egin ondoren lortutako esperientziak eskeintzen dien erraztasuna, eta azaltzen duten musika trinkoa guztiz eskertuko ditugu egungo buruzuri, oilarkresta, tirantedun eta bestek. «Ley antiterrorista» abesti bikaina, «Me da igual», «Ley de vida» eta «Fuerzas de seguridad» ditugu esandakoaren adierazgarri.

«Txorromorro», Donostiako Alde Zaharreko kantarin horiek ez dute ixiltzeko asmorik antza denez. «La familia Iscariote»n aritutakoak beste garai batetan, gaur egun, oi-oi martxaz gain musika bizia eta «ondo pasa» abestian somatzen denez anak txingurritzeko modukoa zaie eta zaigu gustoko: «Apaia militarra» tope hi! eta «Spsiquitricos» abestiek osatzen dute beren lana.

Bigarren alde berriz, «Virus de Rebelión» eta «Korroskada» 'skatalitiko'ek betekoa dute. «V.D.R.» taldeak ska ona egiteko baduela zer ikasirik nabaria da, «maderoak»!... «Dime tu», «Viva Durruti» eta «La policia municipal», motel oso.

«Korroskada»rena bai, horixe da hain zuzen ere: ska beroa, ska dantza dantza... puroa, «quiero ser torero tararara...», «Dantza-Dantza» txatxatxa, «En mi casa» eta «El maromo de las Raiwan», kristoren martxa, benetan. Hau honela, Euskal Herrian 'kaña' luzerako dugula garbi azaltzen da diska honetan, entzuteko baino gehiago dantzatzeko egin duten «SKALHERRIA PUNK» honetan.

«Discos Suicidas»ek ateratako diskoa dugu hau, duela denbora dexente oi oi oi.

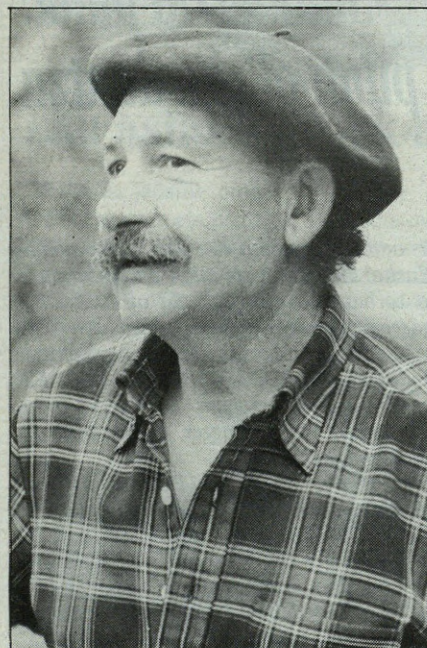
PETRA

□ «Skalherria punk». Vómito, Txorromorro, Virus de Rebelión, Korroskada. Discos Suicidas.

"Arkitektura eta urbanismoa" Tolosan

Tolosako Kultur Etxean maiatzaren 30a bitartean "Arkitektura-Urbanismoa 1840-1936" izeneko erakusketa ikusteko aukera izango da. Erakusketa honetako materiala Tolosako Udal Artxibategitik ateratako materiala da.

Jose Manuel Vicente Iruñe

Iruñako Zitudelako aretoan Jose Manuel Vicente-ren margoak maiatzaren 30a bitartean izango dira ikusgai. Arratsaldeko 6,30etatik 8etara lan egunean eta eguerdiko 11,30etatik ordu bietara jai egunean.

Ibarrolarenak Bilbon ikusgai

Agustin Ibarrolak berriz, Bilboko Arte Ederretako Museoa grabatuak, marrazkiak, margoak eta irudiak jarriko ditu ikusgai. Erakustazokan ere izango da zer ikusi, "Oihan artifiziala" izeneko lana, hain zuzen ere eta Arriaga Antzokian mural bat izango da.

bertsolaritza

Eskolarteko Bertsolari Txapelketa

Gipuzkoako Ikastolen Elkartek, Foru Aldundiaren babesean, Eskolarteko Bertsolari Txapelketa aurrera eramane aurtun ere. Maiatzaren 23an Zarautzen izango da azken kanporaketa, hilaren bukaeran Donostian finala ospatuko bait da. Zarauzko kanporaketa honetan Kosta-Urola eskuladeko bertsolari gazteak neurtuko dira. Emanaldia Zarauzko La Salle ikastetxean arratsaldeko 3,30etan izango da.

"Bertsolariak Arenalean 1987"

maiatza

23 Bilboko Udal eta Santutxuko Bertsolari Eskolak erautako bertso saio ugari entzun ahal izango dira Bilboko Arenalean maiatzan eta ekainan zehar. Maiatzari dagokionez, 23an eguerdiko ordubetetan Bizkaiko bertsolari hauek arituko dira: Altzalei, Areitio, Elgetzu eta Mañukorta. Bertso saio honen aurretik txistu kontzertu bat izango da.

Lea-Artibaiko bertso paper lehiaketa.— Léa-Artibaiko bertso paper lehiaketa honetan parte hartzeko bete beharreko baldintzak kalean dira jadanik. Honokoak dituzue beraz: Lea-Artibaian bizi edo ta lan egiten duen edonork har dezake parte; doinu eta neurriak libre izango dira; gaia ere libre zango da baina nolabait Lea-Artibairi lotua egon beharko du; partaide bakoitzak zortzi bertso bidali beharko ditu gutxienez; lanak aurkezteko epea maiatzaren 28an bukatuko da eta Leketioko Ikastolara bidali beharko dira. Bestelako zalantzarik baldin baduzue dei ezazue 6841551 telefonora. Lehenengo saria 30.000 pezeta-takoa izango da eta bigarre-na 15.000 mitakoa.

"Etxegiña" bertso paper lehiaketa.— Zazpigarren aldiz ospatuko da aurtun "Etxegiña" bertso paper lehiaketa hau. Bertan parte hartzeko baldintzak ere kaleratu dira jadanik eta ho-

BERTSOLARIAK ARENALEAN 1987

Maiazak 9-16-23-30
Ekainak 6-13-20-27
Eguerdiko 12,30etan

rreren berri izan nahi baduzue Elgoibarko Izarra kultur elkartera edo ta bertako P. M. Urruzuno ikastolara dei ezazue. Lanak bidaltzeko epea maiatzaren 31ean bukatuko da.

antzerkia

Galarrotsak 87.— Hazparneko Eihartzea Kultur Etxean "Galarrotsak 87" izeneko anterki jaialdia aurkeztu zuten antolatzaileek. Honokoak ditugu aurtengo ekitaldi hopen antolatzaileak: Euskal Antzerki Taldeen Biltzarra eta Eihartzea Kultur Etxea. Aurtengo Galarrotsa hauek maiatzaren 21etik 24era bitartera iraungo dute eta honokoa izango da egun hauetan beteko den egitaraua: 21ean Hazparneko Haritz-barne salan Kili Kolo taldeak; "eta ni?" lana eskainiko du. 22an berriaz, Makeako ezker paretan Normandiako Desprez, Auverganiako Canet anderea eta Potir kondalariak entzuteko aukera izango da. 23an bestalde, Hazparnen goizeko 10,30etatik hasita bost kondalari ibiliko dira eskola batzuetan, arratsaldeko 3,30etan haur antzerki-lariak izango dira, arratsaldeko 6,30etan Bil Txokoan Donibane Lohizuneko talde baten emanaldia eta azkenik, gaueko 9etan Haritz-barne salan Bordaxuri taldeak "Tukina" izeneko lana antzestuko du. 24an Heletan goizeko 11etan kale antzerkiak izango dira eta ekitaldi hauei bukaera emateko Garaziko Hiruak-bat taldeak "Hamar manu minduak" izeneko lana eskainiko du.

zinema

Zumarragan, euskal zinema

Euskal Zinemaren Zikloa izenpean Zumarragan nahiko filma ikusteko aukera izango da. Maiatzaren 18tik 22ra bitartean Alfontso Ungriaren "Ehun metro", Xabier Elorriagaren "Zergatik Panpox?" eta Andu Lertxundiren "Hamaseigarrenean aidanez". Emanaldi hauen aurretik zenbait ikuska

eskainiko dira eta filmen ondoren eztabaidak bultzatzen saiatuko dira.

MAIATZA
17
MAIATZA
23

Gauerdian barrena

Bertrand Tavernier zinegile frantsesaren «Round Midnight» aspaldidanik espero genuen filma genuen. Horren ikusteko irrikaz geundela esateak, eta aldeaz aurretik gustoz ikusiko —eta entzungo— genuela aitortzeak, gure gustoen deklarazio bat egitea baino ez da irakurlearentzat.

Izan ere, jazz musika pittin bat ezagutzen duenari, Dexter Gordon saxofonista eta Herbie Hancock pianojolea elkarrekin jarri, eta laguntzaile moduan John McLaglin, Bobby McFerrin, Ron Carter, Chet Baker edo Pierre Michelot bezalako laguntzaile batzuk izatea garantia oso bat da, entzungo den jazzaren kalitateari begira behinik behin.

Horrezaz gain, saxoari urdin koloreko doinuak ateratzeaz gain, aktore moduan ere primerako planta erakutsi duenean Dexter Gordon-ek... zer gehiago esan horri buruz.

Oso ondo erretratu dituela Tavernier-ek Paris gaueko jazz-zuloak eta horretan bizi ziren musikoen bizimodua. Historia sinple eta gogor bat kontatu digu, Harlem-etik Parisera etorri eta «musika»ren hatzamarretan murgildurik dagoen saxofonista (Lester Young) alkoholiko baten istorioa.

Marrazkilari baten lagun egingo da Parisen, laguntasun eder bati bizitza emango diotelarik zeluloidean.

Eta denbora guztian musika. Doinuak, musikoen arteko elkarriketak... Ikustea baino ez du merezi, film sentibera baina gogor, geldo baina ez gozo honek.

Jazza gustoko ez duenak, edota sentsibilitatea beste doinu eta irudi klasez programaturik duenak, hobe dauka ez agertzea.

Musika filmeen artean bere txokoa ederki asko irabazi du honek guretzat.

Martin Goikoetxea

□ «Round Midnight. Bertrand Tavernier (zuz). Dexter Gordon, Herbie Hancock, Francois Cluzet.

Tolosan

maiatza

22 Tolosan, hilaren 22an, James Ivory zinegilearen "Ekialdea eta Mendebaldea" izeneko filma ikusi ahal izango da, Iparragirre zineman, gaueko 10,30tan. Filma honetan Indian kokatutako istorioa agertzen zaigu, bertan bizitutako bi emakumeren istorioa, amona eta iloba. Oso egoera historiko ezberdinetan kokatutako esperientziak dira hauek, alde batetik amonaren bizitza garai kolonialistan gertatu zen eta iloba gaztearena askapen garaian. Garrantzizko historiko zehatz eta liluragarria lortu du, argazki lan egokia, doinu banda ederra eta aktore sail zabal baten interpretazio aberatsa. Emanaldia Tolosako Iparragirre zinema gaueko 10,30etan izango da.

Fas

maiatza

18 Bilboko Fas zine klubak ere bere hurrengo emanaldi iragarri du jadanik. Astelehen honetan beraz, Bernard Sinkel zinegilearen "Marginado" izeneko filmaren emanaldia eskainiko dute. San Vicente kaleko 2. zenbakiko kultur aretoan, arratsaldeko 7,30etan.

ihardunaldiak

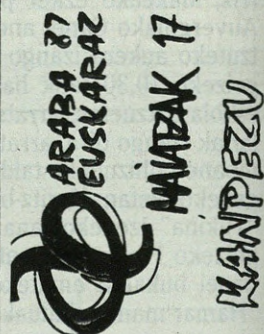

Afrrikako Herriekiko Solidaritate Ihardunaldiak.— Hika kolektiboa antolatzaile delarik maiatzaren 14ean hasi eta 21a bitartean ihardunaldi kultural batzuz eratu ditu. Honela hilaren 18an, hitzaldia izango da. Gaia: Afrika Australerako testuingurua. Hizlariak: Antonio Carlos Silva (CIDACEko errepresentatzailea) eta Antonio Pacheco (Mozanbikoko afrikar ikasketa zentruko ikerlaria). 19an, aztertuko den gaia berriz, "Hegoafrikako arazoei sarre-ra". Hizlaria ANCKo partaideren bat izango da. 20ean, "Afrkika frankofonia"z arituko da Francoise Galand (Liberation Afrique-koa). 21ean azkenik, "Saharako egungo egoera" Frente Polisario eta Sahara Herriko Lagunen Federazioko partaideren bat izango dira hizlariak. Hitzaldiak Donostiako Udaletxearen Bajuetan izango dira.

lehiaketak

□ **Euskal kantu txapelketa 87.**— Araban eta Bizkaian antolaturik dauden bezalaxe, Gipuzkoan ere Euskal Kantu Txapelketa antolatu da. Iparraldean eta Nafarroan berriz, jakina den bezala burutua dago txapelketa. Euskal Herriko Txapela ekainaren 21ean jokatu-ko da Eiheralarren, eskualde bakoitzeko onenen artean. Zinta edo diskorik plazaratu ez duten talde eta abesbatzek har dezakete parte, 16 urte betetarik dituzten kantari amateurrek; alegia, bakarka, bikoteka, nahiz taldeka. Musika laguntzaz moldatutako kantu zaharrak, era berrian nahiz hitz berriz kanta daitrezke. Bakoitzak bi eskaini behar ditu. Rockarentzat sari berezia antolatu da. Taldekako irabazleen artean, lehenak 30.000 pezeta jasoko ditu, 15.000 pezeta berriz bigarrenak. Binakakoetan, 25.000 eta 10.000 pezeta. Banaka lehiatutakoetan 20.000 eta 10.000 pezeta. Rock sailean 30.000 eta 15.000 pezeta.

mikoak" izango du gaitzat, eta elkarte hauen historia eta bilakaera azaldu beharko dute lanek. Euskarazko atalean, "Euskal Herriko olak" izango da landi beharko duten gaia. Lanak bidaltzeko epea maiatzaren 30ean amaitzen da.

□ **II. Keramika lehiaketa Zaldudonon.**— Zaldudonoko Kultur Elkarteak antolaturik III. Keramika Lehiaketa egun hautan egingo da. Artista bakoitzak gehienez hiru obra aurkez ditzake edo bilduma bat, beti ere prozesu guztia zeramikaren hastapenetan oinarritzen bada. Obrak egilearen izenpenik gabe aurkeztuko dira, baina bai lema batekin. Aparteko gutunazal itxi batetan lema ezarriko da, kanpoaldean, eta barruan partehartzailearen izendeiturak eta helbidea. Piezak aurkezteko epea maiatzaren 17an amaitzen da Zaldudonoko Lazarraga jaurgira igorri beharko direlarik.

□ **Amara Berri IV. Sariaketa Kulturala.**— Amara berri Ikastetxe-publikoko guraso elkarteak "IV. Sariaketa Kulturala" antolatu du. Donostiako OHOKo edozein ikastetxetan matrikulatutako ikasle guztiek parte har dezakete, banaka nahiz taldeka. Sariaketa bi atal izango ditu. Gaztelaniazko atalak "Euskal lagunarte gastrono-

□ **Tolosako Uxola sariak.**— Tolosako Udalak 'Uxola' hizlaria eta olerkia saria antolatu du. Parte hartzea Tolosaldean OHO, BBB, UBI edo Lanbide Heziketan ikasten duen edonork har dezake parte. Pertsona berak ezin dezake lan bat besterik aurkez, gaia norberaren esku geratzen delarik. Lan guztiak makinaz idatzirik bidali beharko dira,

epea maiatzean egunotan amaitzen delarik. 'Uxola' literatura lehiaketa izenburuz, Tolosako Udaleko Euskara Zerbitzura bidali behar dira lanak.

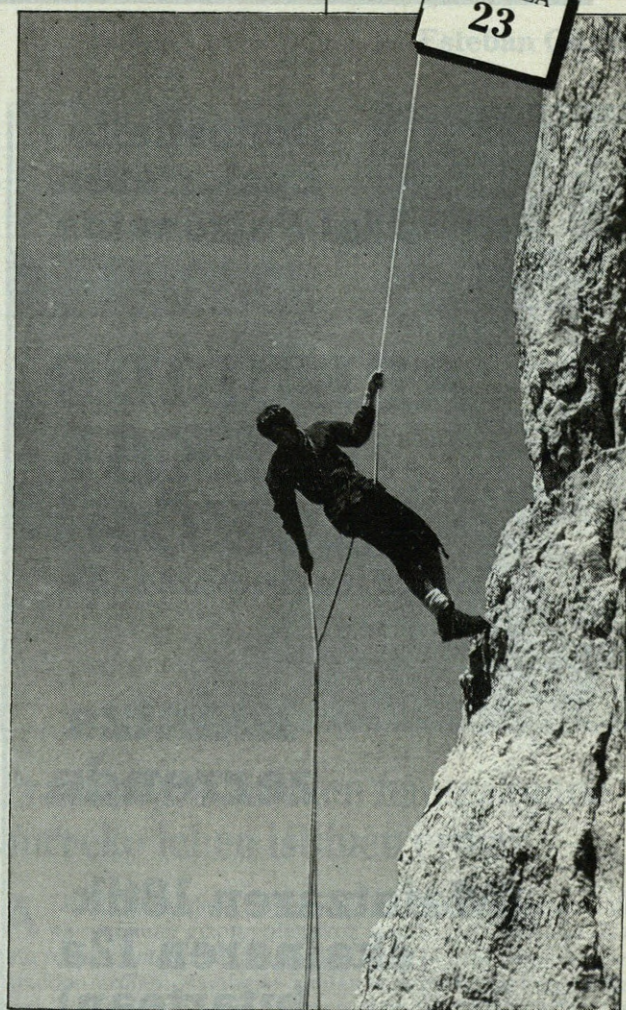
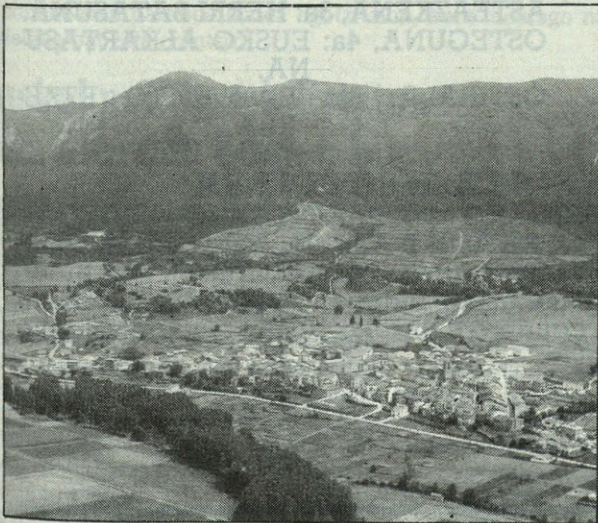
ikastaroak

● **Oreretan haurdu naldia prestatzeko ikastaroa.**— Oreretako Hezkuntza Sozialeko Zentrua antolatzaile delarik "Partoa prestatzeko" ikastaro berezi bat eratu da. Uztaillean haurra izango duten emakumeei zuzendurik dago bereziki ikastaro hau. Ikastaro honetan, arnasketaren kontrola, erlajazio eta prestaketa psikologikoa... erakutsiko dira gehienbat. Informazio gehiago edo ta matrikula egiteko dei 514589 telefono zenbakira goizeko 9etatik 1era edo arratsaldeko 4etatik 8etara.

● **Zabalegi Eskolan ikastaroa.**— Nekazal arloko lau egunetako ikastaroa prestatu dute Zabalegi Eskolak. Bertan parte hartzeko baldintza bakarra 18 urte beteta izatea da. Ikasleentzat muga jarrita dago: taldeak gehienez 25 pertsona izango ditu. Ikasketak goizeko 10,30etan hasi eta arratsaldeko 4,30etan bukatuko dira. Erakusketak hutsaren truke izango dira eta maiatzaren 21erako eman behar da izena. Zabalegi Nekazal Eskolako telefono zenbakia 552020 da.

jaiak

A **Araba Euskaraz 87.**— Araba Euskaraz 87 dela eta, Kanpezun hilaren 16rako festa polit bat antolatu dute. Egun osorako egitaraua ondoan doakizuen da. Honela goizeko 10etan dultzaineroak eta trikitilariak ibiliko dira kaleetan zehar. 11etan, herri kirolak. 1ean, bonberoan aparra eta balea. Arratsaldeko 6,30etan Goaz taldearekin antzerki emanaldi bat izango da. Gaueko 11etan amaitzeko kantaldi bat izango da Ruper Ordorika eta Itoiz taldearekin.

kirolak

■ Aste honetan ere, igandetan ohi den bezala Azpeitiako zezen plazan ahari jokoak izango dira arratsaldeko 5etatik aurrera.

mendi ibilaldiak

*maiatzaren 24era-ko

- ☐ **Gasteiz:** Europako Harrietara bidai berezia.
- ☐ **Aitzarte** (Donostia): Belate - Zorratxipi - Urrotz.
- ☐ **Euskalduna** (Andoain): Macizo de Arbailles - San Jus Ibarre - Aussurucq.
- ☐ **Lagun Onak** (Azpeitia): Zuparrobi - Leiza.
- ☐ **Xabier** (Donostia): Belate - Zorratxipi - Urrotz.
- ☐ **Tabira** (Durango): Zumarraga - Izazpi - Samiño Azpeitia.
- ☐ **Pagoeta** (Zarautz): Salbada Mendilerroa.

**Donostiako
Euskararen
Udal Patronatoa**

«ARKUBIDE EUSKAL TXOKOA»

(Konstituzio plaza, 6)

**Ekintza
zerrenda**

**(Maiatzaren 18tik
ekainaren 12a
bitartean)**

MAIATZAK 21 OSTEGUNA

«GAZTETXEAK AZTERGAI». Gaztetxeetan dabiltzaneren eskutik gaiaren aurkezpena eta ondorengo eztabaida. Arratsaldeko 8retan.

MAIATZAK 22 OSTIRALA

«KIROL MUNDUA». Euskadi Irratiko Kirol Saiotako Iñaki Elorzak Perurena harrijasotzailea elkarriketatuko du. Arratsaldeko 8retan.

MAIATZAK 27 ASTEAZKENA

«LITERATURAREN INGURUAN». SUSANA taldeak Gernikari eskeinitako 20. zenbakiarekin batera taularatuko du bere kontakizuna. Arratsaldeko 8retan.

MAIATZAK 28 OSTEGUNA

«SQUATTER-SEN MUGIDA EUSKAL HERRIAN». Etxebizitzak okupatzeko dinamika duela urte batzuek Europako ipar aldean sortu zen. Gaur Euskal Herrian sortu dira jadanik hemengo squattersak. Bideo emanaldia eta ondoren eztabaida. Arratsaldeko 8retan.

MAIATZAK 29 OSTIRALA

«KIROL MUNDUA». Euskadi Irratiko Kirol Saiotako Iñaki Elorzak Espainiako Itzulian parte hartu duen euskal txirrindulari bat elkarriketatuko du. Arratsaldeko 8retan.

EKAINAREN 2-TIK 5-ERA

«ALDERDI POLITIKOAK, DONOSTIAN AURKEZTUKO DUTEN HIZKUNTZA POLITIKA». Alderdi bakoitzak bere eguna izango du bere plana agertzeko eta entzuleen galderei erantzuteko. Arratsaldeko 8retan.

ASTEARTEA, 2a: EUSKO ALDERDI JELTZALEA.

ASTEAZKENA, 3a: HERRI BATASUNA.
OSTEGUNA, 4a: EUSKO ALKARTASUNA.

OSTIRALA, 5a: EUSKADIKO EZKE-
RRA.

EKAINAREN 8-TIK 11-RA

«ZESTUAKO TOPAKETETAKO BIDEOAK DONOSTIAN». ILAZKI Euskaltegiak antolatutarik Zestuan urtero bezala burutzen den Bideo Topaketetako bideoen emanaldia eskainiko da egunero. Goizeko 10etan eta arratsaldeko 8retan.

Ipar Euskadin langile mugimendu abertzale bat sortu nahi dute

MAIATZAREN lehenean plazaratu zen lehen aldikoz Ipar Euskal Herrian egosten ari den asmo berria: langile mugimendu abertzale bat sortzekoa. Orain artean eta abertzaleen aldetik kultur lanetan ari direnak bakarrik daude organitzatuak; barnekaldeko hiru kultur etxeetako langileak eta Seaskakoak biltzen dituen «Susta» azken urteotan horretan ari da. Oraingo asmo honek sektore ezberdinetako jendeak bildu nahi lituzte, bai orain artean sindikatu frantsesetan aritu direnak eta bai sindikatu gabe daudenak. Zentral frantsesak Iparaldean kostaldeko eta batik bat Baiona inguruko enpresa handietan dira indartsu, eta abertzaleek seguruenik enpresa txikietan aurkituko dute oraingoaz lurrik oparoena.

Josu Muguruza aske geldituta hogeitalau espulatsu kalean

JOSU Muguruza libre utzi dute juje espainiarrek, eta bera-ekin hogeitalau dira Estatu Frantsesak espulatsu eta kalean libre gelditu diren errefuxiatuak. Parisko gobernuak berrogeita hemezortzi espulatsu ditu, ARGIA hau inprimategian sartu den eguna arte. «Egin» egunkariko kolaboratzailea izana da, eta polizia espainolak hasiera batean ETaren aparato politikoaren partaide izatea egotzi zion, bere ideologo nagusietako bat zela erantsiz.

Euskal politikoak Estatuan, falta dituzten botoen bila

HASIAK dira euskal politikariak Europako Parlamentura iristeko behar dituzten botoak Estatu Espainolean ere biltzen. 300.000 boto behar dira postu bat eskuratzeko, eta teoriarik PNVk eta EAK daukate horretan lanik errezena. EAK errezagoa seguruenik, Garaikoetxea mundu guztiak ezagutzen du eta. PNVren izenean presentatzen den Jon Gangoitik Estatu mailako kanpainan lanak zailago edukiko ditu, askoz ezezagunagoa delako. Herri Batasunako Monterok 50.000 boto bildu behar ditu Hego Euskaditik kanpo, eta horretarako jadanik mugitzen hasia da, Kataluniatik bezala Madriletik, eta Andaluziatik bezala Galazitik ere pasako da. Euskadiko Ezker-rrak boto gehiago bildu behar ditu, 150.000; Esquerda Gale-ak zenbat emango dizkion ez dago garbi, eta teoriarik Katalu-niako ERCK lagundu beharko lioke asko.

Pradera eta Labaien hauteskunde aurreko lehen istiluen erdian

ALBERTO Pradera Eusko Trenbideetako zuzendaritzatik pasa zenean gizon polemikoa izan bazen, Bizkaiko diputatu nagusi izateko kandidato dela jakin bezain laster dago eztabaiden erdian. Hainbeste alditan diskutitu dira kargu publikoek beren postuak utzi ondoren denboraldi batez kobratzen dituzten «zesantiak» eta orain Praderari bizkarreratzen zaio hiru zesantia kobratu izana. Donostiako alkateztarako bigarren aldiz aurkeztzen den Labaieni, berriz, Donostiako hotel-etako nagusiak ere kontra atera zaizkio, «Maria Cristina» hotela Europan bere kategoriako merkeena delako. Beste erosle pribatu bat bazen arren, udalak erosi zuen bere garaian hotel hori, ondoren oso baldintza merkeetan Aga Khan printzeari eskaintzeko, eta hotelaren zati bat apartamentu saldua izan da jadanik. Ez da ahaztu behar Ramon Labaien «Londres» hoteleko jerentea izan dela.

Juan Carlos loldiren kontrako auzia Bilbon hil honen 26an

GASTEIZKO Legebiltzarreko parlamentari eta bere garaian Herri Batasunak lehendakari gaitik aurkeztu zuen Juan Carlos loldiren kontrako auzia maiatzaren 26an hasiko da Bilbon. Parlamentari denez, Komunitate Autonomoko auzitegi gorenak beharko luke epaitu, baina epaitegi hori oraino sortua ez denez, Bilboko Auzitegi territorialak jokatuko du. Hiru egunez luzatuko da auzia, eta hartan loldik defenditu beharko du ETaren laguntzaile dela dioen akusaziotik. Zenbait ingurutan uste da besteak beste auzi hori girotzeari begira esan dituela Garcia Damboreneak jeezen kontra bota dituenak. Portugaletako atentatuaren ondoren, hango «Casa del Pueblo»ren erreketak eta bi pertsonaren hilketa inguratzen zituen giroa gogor salatzen hasi zen eta jeezen kontrako eraso bihurtu zuen berehala. Zenbait girotan Lege Antiterrorista kentzearen kontra dauden sozialisten agerpen bezala ere uler-tu da Damborenearen jarrera.

Eli Galdos, Ertzantzatik Diputaziorako bidean

«Gipuzkoako Aldun Nagusi izango naizela ziur nago»

Bi legealdiz Oñatiko alkate izan ondoren, hirugarrenean ere aurkeztzen da, baina Gipuzkoako Aldun Nagusi izateko asmoz.

Franco hil zenetik PNVn indar eta informazio gehien pila-tu duten gizonetakoa da Eli Galdos. Sasoiko gizona dago eta 1979tik politikagintzan daraman lanak indarrak ahuldu ez baina dotoretasuna eta abilezia erantsi egin diola dirudi. Orain EAK daukan lokala berreskuratzeko itxaropenean Donostiako Antigua auzoan daukaten egoitzan hartu gaitu, Ertzantzaren buruari dagokion bezain bosteko sendoa duen Eli Galdosek.

ARGIA.— Zer berri ekarri nahi du Eli Galdosek Gipuzkoako Diputazio-ra?

Eli Galdos.— Oraintxe bertan Gipuzkoako Diputazioan 1983an PNVk eskainitako egitarauarekin ari dira, eta agintean diren pertsonak ere oraintxe puntuan bitartean gure alderdikoak izan dira. Gero aldentu egin dira, baina guk ezin dugu esan orain artean egin diren gauzak gaizki egin direnik.

Jakina, badira gauzak gure gustokoak ez direnak eta hasieran agintea hartu zuen Ardantzak hor jarraitu balu beste modu batera egingo zituenak.

Diputazioa eta udalak

A.— Gauza horiek zeintzu diren konkretatuko al zenuke?

E.G.— Puntu horiek zehaztuta daude, baina datorren ostiralean azalduko da programa eta nik ez nuke nahi aurretik... Filosofia behintzat zera da: Diputazioa ezin daitekeela izan udalen udala, edo udalen ama ta aita, besteak mutiko tikiak balira bezala aitari eta amari paga eske joateko. Udalek beren nortasuna behar dute, eta gainera Euskal Herrian izugarritzko tradizioa dute, askotan aipatzen den udal autonomia hori.

Bestalde, oraindik ez da osatu hemengo eskema instituzionala. Eskema konplikatu izango da edo ez, baina hemengoa da, errealitatea da, eta ez gainera gaur egin delako, lehendik dator. Ni ados egongo naiz edo ez diputazio hauekin. Baina diputazioak hor daude gure memorian, eta Estatutoan bertan ere konpetentziak diskutitu zirenean espainolekin, han ikusten zen eskubide

historikoak diputazioekin lotuta zeudela.

Gauza horiek kontutan hartuta, diputazioek hor egon behar dute, baina autonomia municipal hori benetan aurrera eraman behar den gauza da, eta ni hori egiten ahaleginduko naiz.

A.— Lurralde Historikoen Legearen inguruan izan diren eztabaidak behin betirako erabakita daudela iruditzen al zaizu?

E.G.— Inolaz ere ez. Holako lege bat gauza berria da. Eta lege berri hauek giro berri batean egindakoak dira, oraindik ez dago horien esperientziarik. Gerra denbora kenduta, orain daukagu lehenengo aldiz Eusko Jaurilaritza, lehenengo aldiz daukagu benetan Legebiltzarra. Ez gaude denok han eta gura duana, baina Legebiltzarra hor diagok.

LHL ere, beraz, berria da, eta berria denez esperientzia bat eduki behar du. Hemendik urte batzuetara ikusiko da gauzak aldatzen diren, ala berdin jarraitzen dugun, ala gauzak beste modu batera konpontzen ditugun. Oraingoz hor dago lege hori, Diputazioen eta Jaurilaritzaren arteko harremanak bideratzen dituen. Baina diputazioen eta udalen arteko harremanak arauzkutuko dituen falta da, eta behar bada lehena berau egin behar zen. Udalek eta diputazioek beren konpententziak nola partikatuko dituzten lege batean erabaki beharra dago derrigorrez.

A.— Gipuzkoako Diputazioko nagusi izatera iristeko esperantza handiz mintzatzen zara, baina hori nahiko zaila ikusten da.

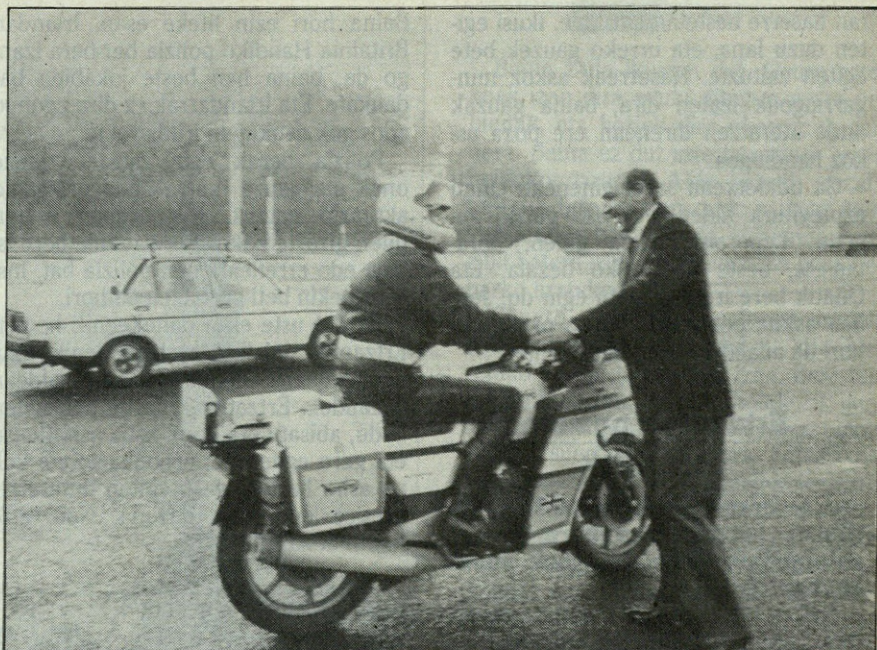
E.G.— Ez, ez, gauzak asko aldatzen dira. Azken hauteskundeetan hartu dugun zigorra, kristorena, ziur nago aldatuko dena. Udaletan egin den lana argi eta garbi ikusten da, eta horrek bere eragina eduki behar du. Gero nobedade bat ere izan zen aurreko hauteskundeetan, baina ni ziur nago irabaziko duguna. Irabazi, edo ni Aldun Nagusi izango naizena, hori ziur nago, ziur.

Ezkontza posibleak

A.— Aldun Nagusi, baina norekin elkartzuta?

E.G.— Ez dakit, hori ez dakit. Egia esan, ez da gelditzen sozio askorik. Euskadiko Ezkerrakoei badirudi uste dutela lepra edo antzerako zerbait daukagula... orain, zeren eta lehen ez ginen hainbesterainoko leprosoak. Azaroaren 30a baino lehen hor egon ziren gertu Jaurilaritza bat elkarrekin egiteko, baina gero derrepentean Garaikoetxea jauna agertu zenean amodio batzuk hasi ziren hor. Eta oso ondo, bakoitzak bere parejak eta bere amodioak aukuratu behar ditu.

Herri Batasuna ez da joango, ez dut uste han egongo denik, eta hori ere al-

Diputazioen eta udalen arteko harremanak ongi artikulatzea azkar konpondu beharrekoa ikusten du Eli Galdosek.

de batera utzita dago. Eta aukera gutxi gelditzen dira.

A.— Sozialistekin ezkontzeak ez al du zuentzako prezio gogor bat erakartzen?

E.G.— Prezioak... Herri honetan uste dut edozein ekintzak bere prezioa bada. Herri Batasunarentzako, esate baterako, bere prezioa izan daiteke ETArean edozein ekintzaren aurka ez egotea.

Gure prezioa, zuk esan duzun legez, izan daiteke hori ere. Ez dakit, Karlos Garaikoetxearen prezioa beste bat izan daiteke... Bakoitzak dauka bere prezioa. Azaroaren 30ean ere legealdi tratu bat baguenen sozialistekin, eta bali-teke momentu honetan ere prezio hori pagatzea.

Baina ez dut uste. Inkestek ere ongi jartzen gaituzte. Ez dut konfidantza gehiegirik inkestetan, baina ondo doaz gure kalkuloak.

“ Urte gutxi barru hemengo politika birmoldatu egin beharko da”.

A.— Orain dela oso hilabete gutxi arte Gipuzkoan bazirudien PNV eta EAren arteko etena ez zela hain gogorra, ez Araban edo Nafarroan bezain gogorra behintzat. Agian posible izango da Gipuzkoako Diputaziorako elkartzea.

E.G.— Zaila da. Nik neuk uste dut urte gutxitara, bost-sei-zazpi urte, hemen gauzak berriz birmoldatu egin behar direla. Eta Euskadiko politikako banaketa hau aldatu egingo dela, orain arteko zelebrekeriak baretzen joango direla, eta beste egoera bat sortuko dela. Hori segurua.

Herri Batasunan ere ziur nago hemendik urte batzuetara egongo direla aldaketak. Bere estamentu soziologikoak ikusita, bere barruan eta inguruan dabilzan jendeak ikusita, aldaketak izango direla seguru esan daiteke. Gure historia oso dinamikoa da, eta gaur inposiblea dena hemendik hiru edo lau urtetara posible izan daiteke.

A.— Euskaldun gehienek Ertzantzaren buru bezala ezagutzen zaituzte. Baina badu Eli Galdosek bere fazeta bat ezezagunagoa, Oñatiko alkatea da, duela urte mordoska bat.

E.G.— Zortzi urtez ari naiz horretan, 1979tik. Oñatiar denak garen bezalakoak naiz: oso oñatiarra. Eta nere herriko alkate izatea izan da neretzako gauzarik politena. Dena dela, zortzi urte nahiko denbora bada edozein kargutan egoteko, baina nonbait gustora jarraitzekotan horretan segiko nuke, edo alkate edo zinegotzi, berdin zait.

Zergatik? Oñatin gauzak ikusi egiten direlako, zure etxe ondoan egiten dituzu gauzak, inguruko jendeekin dituzu hartuekin, betiko lagunekin, batzu-

tan haserre bestetan adiskide. Ikusi egiten duzu lana, eta urreko gauzek bete egiten zaituzte. Haserre askoz mingarriagoak izaten dira, baina gauzak ondo ateratzen direnean ere poza askoz handiagoa.

Gu udaletxean sartu ginenean Oñati azpiegitura aldetik-eta oso gaizki zegoen. Leporaino sartu ginen, obratan-eta, beste udal asko bezala. Eta Oñatik bere irudia aldatu egin du. Jendea askoz pozikago bizi da orain, eta hori da udalak lortu behar duena.

Ertzantza: poz eta haserreak

A.— Pozak eta haserreak aipatu dituzu. Ertzantzaren buru bezala, zeintzu izan dira ugariagoak, pozak ala haserreak?

E.G.— Egia esango dizut: pozak gehiago, dudarik gabe. Ertzaina eta polizia beti izango da berdina, hemen, Ameriketara eta alde guztietan. Poliziak beti egin behar ditu momentu batzuetan gauza batzuk eta beste batzuetan beste batzuk. Laguntzen ari denean baliteke ona izatea, baina indarkeria baten kontra jo behar bada edo errepresio bat baldin bada, orduan txarra izaten da. Hori beti hola izango da.

Baina Euskal Herriarendako bere polizia edukitzea, hemengo jendearekin, eta gainera bere defektu guztiekin, gauza ona da. Izugarritzko aldaketa egon da. Zer esango dizut, nik neuk kanpora joan eta bideeran gure polizia ez den polizia bat ikusten dudanean ez naiz joaten hain gustora. Eta hona sartzen naizenean gustora sentitzen naiz.

Impresio hori ez daukat nik bakarrik, beste batzuek ere bai; horrek zerbait esan nahi du. Hemendik ez dakit zenbat urtetara bere eginkizun guztiak ondo betetzen dituen, profesionaltasun handiago batekin, eta hemen geure kompetentzien jabe bakarrik gelditzen garenean —besteek beren kompetentziaren batzuk eukiko dituzte—, hori pasatzen denean, eta ez da denbora asko pasako ikusi arte, orduan ikusiko dira zein ondorio onuragarriak dituen.

A.— Hasieran aipatzen zen Ertzantza eta gaur ikusten dena ez al dira bi gauza diferente? Britainia Handikoaren antzeko polizia bat eskaintzen zen, eta orain aldiz manifestaldietan aurpegiak estalirik ateratzen dira...

E.G.— ... ingelesak ere bai...

A.— Hasieratik zeneukan garbi oraingo polizia honen ideia, ala estraina bata pentsatu eta gero beste bat atera da errealtatean?

E.G.— Horiek topikoak dira. Orduan bezala gaur ere galdetzen badidazu zein den nik nahi dudana polizia, Britainia Handiak daukana erantzungo dizut.

Baina hori ezin liteke esan. Irlandan Britainia Handiko polizia ber-bera izango da, baina han beste jokabide bat daukate. Eta irlandarrak ez dira egongo ados guk daukagun irudiarekin.

Polizia berak egin ditzake gauza onak eta gauza txarrak edo bestelako aktuzio batzuk. Nik orduan esaten nuen gizarte bakoitzak daukala bere islada edo erreflejoa den polizia bat. Institutioekin beti gertatzen da hori.

Ez dut uste esan daitekeenik hemen Ertzantza gaizki portatzen denik, ezta pentsatu ere. Jakina, zu beste aldean bazaude... Ertzantzak karga bat egiten bada, abisatu eta gero, ostia asko hartu eta gero egiten du; probokazio eta kolpe asko hartuta gero egiten dute errepresioa edo nahi duzuna. Noiz arte itxoin behar dute?

pentsatzen genuen antzerako Ertzantza, zeren beste %1 hori beharrezkoa da eta, gizarte gertatzen diren gauza batzuen erantzuna delako.

A.— Ertzantzaren despiegea zuek kalkulaturako erritmoan al doa?

E.G.— Gauza bat esango dizut: gu hor 80an sartu ginenean, poliziarik buruz nekien bakarra zen zer egiten zuten eta haien aurrean antxixkika ateratzen. Gero poliki-poliki plangintza batzuk egiten dituzu. Hasieran afizionatu batzuen planak ziren, baina gero bere lekura etortzen dira gauzak, eta gehiago dakizun neurrian gauzak konponduz zoaz.

Beste aldetik, ertzain bat kalera ateratzea ez da hain erreza. Edo lehenengo boladan ertzain asko ateratzen ditu-

Enfrentamentu zibilaren posibilitatea ez du batere gertu ikusten Ertzantzaren buru ohia.

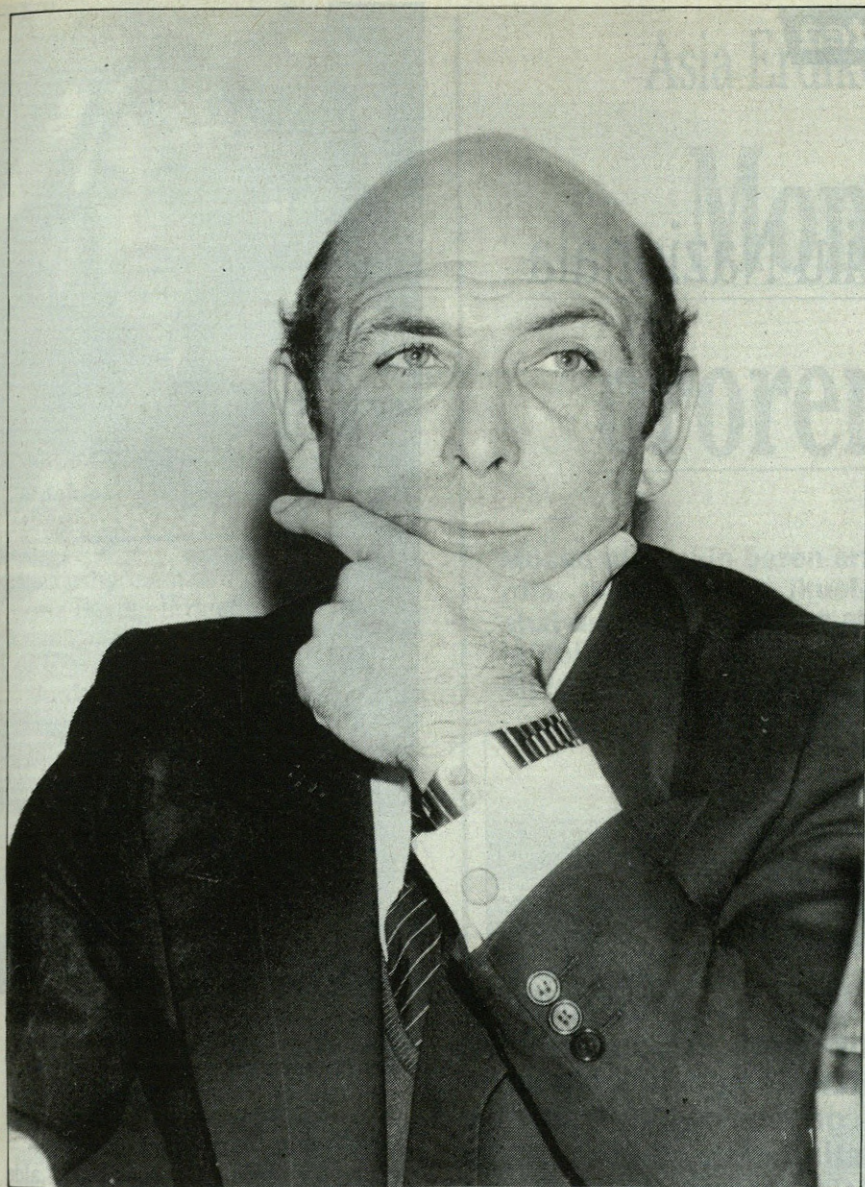
Polizia bat ez da burdinezkoa, eta autoridade bat eduki behar du. Horregatik, alde batetik pasatzen bada, badakizu gero zer datorren. Baina horrek ez du esan nahi Ertzantza errepresiboa bakarrik denik. Ertzantza da %99an guk

“Ezin daiteke esan Ertzantza hemen gaizki portatzen denik, ezta pentsatu ere”.

zu kalera, eta orduan kalitate gutxi daukazu, edo poliki-poliki ateratzen dituzu, eta orduan kalitate hobe baten nahian denbora gehiago behar duzu.

Madrilgo gobernuarekin ere iskanbila asko izan dira, eta azkenean konturatu dira Estatutoaren interpretazioari dagokionez guk ematen genuena ona zela, eta hemen Estatutoan «supracomunitario» deitzen direnak oso gauza zehatzak direla, eta gainerakoetan gu garela eskusiba daukagunak. Horretara iristea oso nekoso izan da, eta gaur ez dago jadanik prolemarik, alde bietatik gauzak berdin interpretatzen ditugu. Gauzak hemendik aurrera azkarrago joango dira. Baina badakigu hemen ETA edo biolentzia dagoen bitartean hori aitzakia izango dutela hemen guardia civil gehiago edo Estatuko polizia gehiago edukitzeko.

Gauza guzti horiek lotu, eta erantsi guk espero genuela polizia gehiago eta azkarrago aterako genuela, eta ondorioa da piska bat atzeratuta goazela.

Garaikoetxearen telefonoaren «pintxazoa» dela eta, sorpresa berriak iragartzen dizkigu Galdosek.

Puzzle bat bezala da arazo hau, eta elementu bakoitzak dauka bere garrantzia.

Enfrentamentu zibila?

A.— Izan zen momentu bat, García Andoainen heriotza edo hilketa gertatu zenean, hemen jende askok enfrentamentu zibil baten arriskua lehenbizikoz gertutik ikusi zueneko.

E.G.— Ez dut uste. Enfrentamentu zibila gertatu liteke hiltzen hasiko balira politikoak, edo jende arrunta, kalean dabilena. ETaren aktibismoa beti izan da oso diskriminatu, beti joan dira honen edo haren bila, ongi dakigu hemen. Orain, egun batean hasten badira gauza bereziak egiten, Casasekin agertu zena, konparazio baterako, gauza horiek zabaltzen badira, orduan baliteke enfrentamentu zibil batera iristea.

“**Genaro García Andoainena istripu bat izan zen eta kito, ez zen hilketa bat izan.**”

Baina zaila ikusten dut. Geure artekoak izan dira eduki ditugun gerra gehienak, eta horiek dira okerrenak gainera. Baina ez dut uste horretara errez helduko garenik. Alde batetik bezala bestetik buruan hori ondo sartuta daukan jendea badago, eta enfrentamentu zibil batera iristeko gauza asko pasa beharko lirateke.

Genaro García Andoainena istripu bat, azidente bat, izan zen eta kito. Neretako ez zen hilketa bat izan. Bera haruntza joan zen, ez zuen holakorik gertatuko zenik pentsatu ere egiten, baina hantxe suertatu zen, bera holakoxea zen, eta kito. Orain, Genaro kalean hil balute, Ertzantzako buru delako-edo, hori beste kontu bat izango zen. Gauza askoz zailagoak dira iresteke, baina goikoei ez. Eta ertzainekin enfrentamentu baldin badago egun batean, enfrentamentu bat egon da eta kito. Gauza bat da hilketa, erdaraz asegin esaten dena, eta beste bat da enfrentamentu batean pertsona batzuk hiltzea.

A.— Garaikoetxearen telefonoa zela eta ez zela atera ziren berriak ere ez dira gozoak. Alegia, gauza bat dela guk kalean ikusten dugun Ertzantza eta atzetik egon daitekeela sare bat, izpioitza... Izenak eta guzti atera dira.

E.G.— Hara, zoritxarrez ez dago holako sarrerik. Eta berriro esaten dizut zoritxarrez, zeren eta sare hori dauka munduko polizia guztiak. Gainera Urtebete lehenago arte Garaikoetxea bera egon zen gobernuaren buru, eta sare hori bere agintepaan egongo zen. Momentu oso ederrean atera zuten gainera, elektoralismo hutsa izan zen.

Han ez zen egon ezer ere. Behin juezak bukatzen duenean bere lana, informazio hori aterako dugu kalera. Eta baliteke sorpresa bat edo bi tartean aurkitzea. Hor ez dago sarrerik, eta ojala sare bat balego. Ez da esan nahi sare bat egon behar duela gauza zelebreak egiteko, behar da sare bat informazioa edukitzeko. Esate baterako, sare on bat egon bazen, edo sare hori nahiko demokratikoa izan balitz, Tejerorena ez zen pasako, eta beste sorpresa batzuk ere ez. Ni alde horretatik nabil, ez izpioitza bidetik eta. Hori inportantea da, eta beharrezkoa.

Baina Karlos Garaikoetxearen telefonoari buruz egin den historia farfarraria da. Zeren sare bat egiten denean, espezialistek onak izan behar dute. Eta txorakeria egiteko... Txapuza bat. Gainera Solana jaunak deitu eta guzti hori. Montaje bat benetan ondo egindakoa da, hori da egia. Heuren sarea askoz ere politagoa eta aktiboagoa da gurea baino, guk ez daukagu baina.

Irñaki ZUBIONDO

Palestindar Kontseilu Nazionala

Egypto eta Jordaniarekin eteteko zorian

Berrogei urte daramatzate palestindarrek beren lurretan zanpatuak, beren lurretatik ihesi. Errepresio mota guztiak ezagutu dituzte. Aliantza bide guztiak ere korritu dituzte. Azkeneko urteetan, gaitz erre-sumingarri batek ukitu ditu bazterrak: palestindarrak elkarren aurka hasi dira liskarretan, inplakableki. Aljerren apiril honetan bildutako Kontseilu Nazionalak helburu urjente bat zeukan: batasuna.

Palestindarren Nazio Kontseiluaren erabakiak errepasatuz gero, bi hauekin egiten dugu topo, lehen-lehenik: borroka bizituko da (borroka armatua, zehazki), eta aspaldian geroz eta gehiago aipatzen den Nazioarteko Konferentzia bildu dadin ahaleginak biderkatuko dira. Dakigunēz, Konferentzia honetarako dagoen oztopo nagusia OLPren presentziari israelarrekin egiten dioten ukoa da.

Oraintxe erdietsi den batasuna indartzekotan ere gelditu dira, noski. Qods-en (Jerusalem) palestindar bandera zabaltzen ez den bitartean gerrak segituko duela, eta abar.

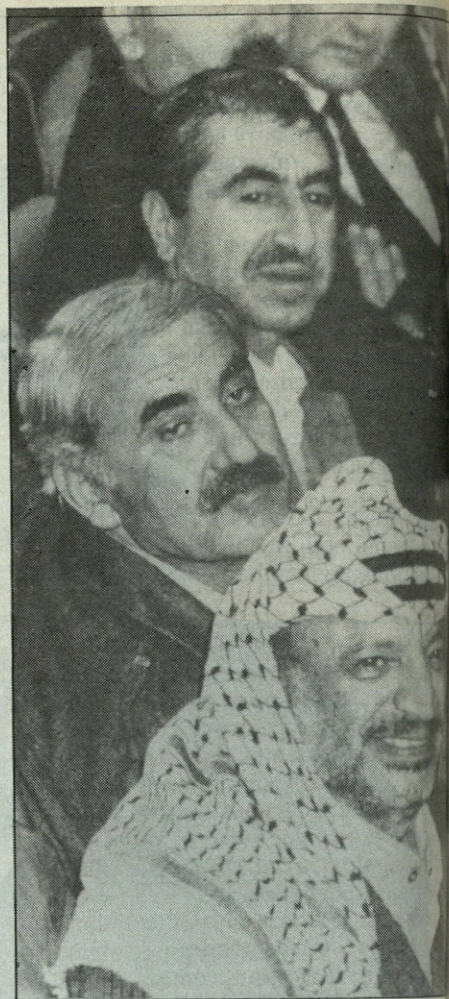
Habacheri kablea luzatu diote

Aljereko bilkuran palestindar mugimenduaren sei talde egon dira: Al Fa-

tah (Arafatena), FPLP (erdarazko sigletan; Habache dugu, horren buruzagitzan), FDPLP (Hawatmeh), Partidu Komunista (Nedjeb) eta FLPko bi adarrak, Talat Yacub eta Abu Abbas-ek ordezkatuak eta Aljerren bertan birbatzea erabaki zutenak.

Ez dira egon, edo prestakuntza bileretan egon dira soilik, beste sei talde. Hauek batipat Salbazio Frontea osatzen dutenak dira: FPLP-komando orokorra, Al Saiqa, eta abar. Siriären aldeko zen Talat Yacub alde batera, erakunde handienei dagokienez, Georges Habache-renak egin du jirarik deigarriena. Badu bere garrantzia, Habachek, mugimenduaren barnean, eta beragatik bereziki egin diren kontzesioek erakusten dute hori.

Izan ere, FPLPk hainbat baldintza ipini zituen, Aljerren azaltzekotan.

Arafat, Habache eta Hawatmeh: batasunaren garrantzia.

Aman-eko akordioen salaketa eta Egyptorekiko harremanen etena.

Egyptori buruz, Kontseiluak, alde batetik hala-moduzko omenezko hitz batzu eskaini dizkio, arabiarren kausaren alde eginiko sakrifizioengatik, baina bestetik, ~~har~~ eta ez harremanik eten, zera esaten da: hemendik aurrerako elkarriketak 1983ko Palestindar Parlamentuaren erabakietan oinarrituko direla; deklarapen haietan, aldiz, Camp David-eko akordioetan errotutako egyptiarren politika kondenatu egiten zen. Egyptoko delegazioak, ondorioz, Konferentzia bukatu aurretik hanka egin zuen Aljere-tik.

Jordaniarekin tirak eta birak

Zer gertatzen da? Al Fatah-k ere gaitzetsi, egiten dituela, Camp David-eko akordioak, baina egyptiarren hurbilketa beharrezkoa ikusten dutela. Ahaztu gabe, milioi erdi bat palestindar bizi dela orain, Egyptoren jurisdikziopean: Gazako lerroan, eta beste. Dena den, esan bezala, «modera-

Jordaniako Hussein-ekin: geroz eta zailago.

tu»ek amore eman dute horretan, eta beraz Egipto urrundu egin zaie —noraino, aurki ikusi ahalko da, seguru aski.

Jordaniarekin da beste sakoneko arazoa. «Aman-eko akordioa» deitzen den horretan Hussein erregeak eta Arafatek «koordinatzea» erabaki zuten: palestindar-jordaniar konfederazio bati buruz, oso sinpleki esanda. Husseinek ordea, akordio hartaz baliaturik, palestindar herriaren bozera-maile gisa azaldu nahi izan zuen, eta noski, OLPri inongo errepresentatibitatek ezagutzen ez dioten Israel eta Estatu Batuek onetsi zuten, haien xedea. Palestindarrek salatu egin zuten hura, eta Husseinek orduan akordioa hautsi egin zuen.

Baina, halaz eta guztiz ere, Jordania «arabiar tontor»retan hartzen diren erabakiak ezagutzen ditu, eta, berriz ere «moderatu»en ustez, ez litzaioke Hussein aitzakirik eman behar, are gehiago alderatu ledin. Jordaniak ez du palestindarrekin oso traiektoria garbirik (1970eko jende txikizioak eta oraintxe bertan beren eta amerikarren kapitalekin burutzen ari diren Palestinari buruzko «bosturteroko desarroilo planak» gogoratzen zaizkigu), halaz ere, bere jarrera gogortuko balu, palestindarrentzat kolpe benetan gaitza liteke. Palestindarrik gehienak Zisjordanian bizi bait dira, zeina juridikoki Jordaniaren eskuakoa bait da. Horregatik Kontseilu Nazionalak «oso pribilegiatu»tzat jo ditu, Estatu horrekin izan beharreko har-tu-emanak.

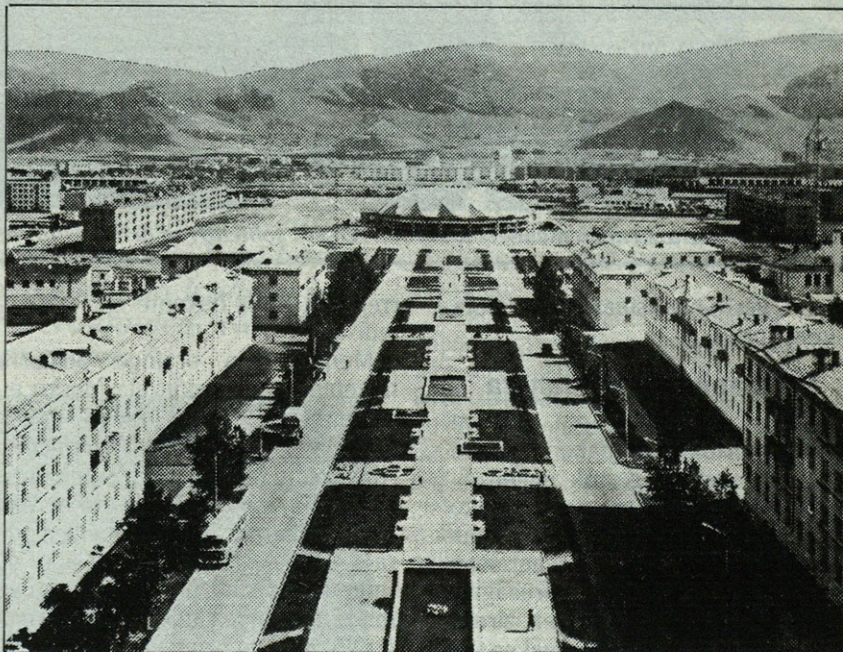
Gaineratikoa, «prentsak OLPren «erradikalizazio»az hitz egiten duela-rik, Israelek Libano hegoaldeko palestindar kanpamentuen aurkako bere erasoak ugaritu ditu. Oso koiuntura zaila da hau palestindarrentzat.

PABLO SASTRE

Asia Erdiko lokarriak (II)

Mongolia, ororen beldur

Mosku eta Pekin beren arteko erlazioak goxatzen ari dira, mesfidantzaz ikusten dute mongoliarrek. Gutxi ahal dute, hauek, baina ahal dutentxoa egiten dute. Hala nola, aurtengo urtarrilean, amerikarrekiko harreman diplomatikoak estreinatu dituzte.

Ulan-Bator-eko kale bat, europar estilokoa.

Sobietarrek lehengo urtean Txinaren beren tira-biretan pieza bat mugitu zuten: Mongolian dituzten tropetarik asko handik aterako zutela, agindu zuten. Pekinen erreakzio positiboa ez ezik, Tokyo, Bangkok eta New Delhi-renak ere espero zituzten. Mongoliarrek berriz mesfidantzaz ikusi zuten urrats hori, mapa geopolitikoan berbanaketa kaltegarri baten beldur.

Diskretuki, Mongoliako diplomazigizonek New-York-en iparramerikarrek hartu zuten kontaktoa. Urtarrilaren 27an normalizatu zituzten harremanak, enbaxada eta guzti.

Amerikarren interesean ere badateke, zeren eta Asian gauzak oso azkar aldatzen ari bait dira, eta beren opzioak goitik behera berrikusten ari dira Pentagonokoak. Orain arte, Ulan-Bator-en, Estatu «sozialistak» aparte, Britainia Handiko, Japongo eta Indiako ordezkariak diplomatikoak bakarrik zeuden.

Sobietarrek 550.000 soldadu omen dituzte Txinaren muga luzearen kontra barreiaturik, Irkutsk-etik Vladivostok-era, Transiberianoaren defentsarako batez ere. Mongolian aldiz 55.000 baizik ez dituzte, baina —esperto militarren us-

Historian zehar azkeneko mendeetan, txinarren eta sobietarren artean harrapaturik gertatu dira mongoliarrak.

tetan— gerra ofentsibarako paratuta daude horiek.

Betidaniko mesfidantza

Mongoliako boterearen buruan hainbat urtez egondako Tsendenbal-ek salaketa gogorrak egiten zituen, txinarrei begira, gaixoturiko abereak sarrerazten zituztela mugan barrena adibidez, eta jeneralean esatea dago, sobietar buruzagiak baino are kritikoagoak ageri zirela, Pekini buruz. Azpimarratzekoa da Breznev hil eta urte pare batera gizon askoz bigunago batek, Jambyne Batmunkh-ek hartu ziola lekua Tsendenbali.

Mao-k, mongoliarrengana hurbiltze saioaren batzu egin zituen: 1964ean, Gengis Khan-en jaiotzaren zortzirehungarren urtemugan, ospakizunak antolatuta zituen, eta mongoliarren inperioa indar zibilizatzailezat aipatu zuen. Mongoliarren idazkera klasikoa bultzatu zuten (gogoratu, «barne-Mongolia» deitzen dena Txinapean dagoela, «kanpo-Mongolia» osatzen duen duelarik Estatu independentea).

Sobietarrek erantzun zuten, ekonomiaren armaz: industri azpiegiturak muntatu zituzten eta mongolia-

rren bizi-maila dexente igoarazi zuten.

Mongoliarren oraingo beldurra honetan datza: Pekin eta Mosku elkarrengandik biziki urruti daude oraindik. Asian bertan —Kanputxea, Afganistan...— ez dute «influentzi mapa»rik erabaki. Baina, era berean —mongoliarrek ondo jabetzen dira— Txina geroz eta gehiago da «mundu mailako potentzia»: ekonomiaz, nuklearrez etab. Aldiz, «Txinako prentsan oraindik —esan du Damryn Yondon, Mongoliako kanpo arazoetarako ministrariak— Mongolia Txinako parte gisa aurkezten da, jatorriz txinarrak garela adierazten da».

Norainoko fideltasuna?

Sobietarrek beren aldeko faktore batzu antzematen dituzte, Asian. Batetik, Estatu Batuak, Australia eta Zelanda Berria lotzen zituen aliantza militarra hautsi egin da, eta hegoaldeko Pazifikoko Forumak eta ASEANeko Estatuak Pazifikoko ez-nuklearraren aldeko ideak apoiatu dituzte. Bestetik, Pakistan eta Hegoaldeko Korea bezalako Estatuak indartsu, baina politikoki ahul ematen dute.

Moskuk aliatu fidela du Mongolia. Ez da «bere indarren gain soilik konstatzen duena» (Ipar Korea bezala), ez da Vietnam bezain harroa ere. Eta, txikia eta botere gutxikoa den arren, Txina arerio nagusitzat duten hegoekialdeko Asiako Estatu batzuren aurrean —Malasia eta Indonesia batipat— badu bentaja handi bat: Pekini enfrontatuta egotea, hain zuzen ere.

Mongoliak 1.565.000 kilometro karratu ditu, aldiz bi milioi eskaseko populazioa. Populazio oso gaztea, bai (%45a 16 urtetik beherakoa), eta oraindik dirauen antzinako bizimodu nomadatik gaur egungo moldeetara arin iragaten ari dena, dena den alboan mila milioi laguneko Estatu bat duela kontutan izanik, horregatik besterik ez balitz, logikoa litzateke bere independentziaz kezkatutik ibiltzea.

Beraz Mongoliak ez du inoren morroi izan nahi, batez ere Txinarekiko negoziaketak direla eta sobietarren laguntzaz erabat fidatzen ez diren uneen: orduan, bi potentzi horien Jokuan, ziri bat sartu dute, amerikarren enbaxada zabalduz.

PABLO SASTRE

Behien hazkuntzarako zentru pilotoa martxan
jarririk

Pirinioetako behi gorria bere genotipoa hobetzen

Pirinio inguruko larre gozoetan begiak tristen behatuko dizute, hobeki ikusteko automobilaren martxa moteltzen duzularik. Batzuk behi gorria deitzen diote, besteek euskal behia. Bertako jendeak bizimodua atera behar behi horien kontura, hain zuzen karia horretara sortu da Iruñean behi hau duten estatuko herrien konfederakundea. Nafar bat hautatu dute zuzendari, Felis Jamar aetza.

Etorkizun duina gure behi gorriendako

Orreagan Pirinioetako behi gorriarendako hazkuntza zentrua ireki da. Bi

unitate ditu, bata Orreagako, bestea Nabalán, Aezkoa mendian aretxeak

udan bazka daitezen. Aurtengo udaberrian sartuko dira 6/7 hilabeterekin 2 urte t'erdiz haurdun ateratzeko. Abeltzainak ordaindu, eta behia haurdun eta kalitate genetiko galantekoa ateratzen zaio.

Neguan Orreagako Soraluzean dagoen artegi edo ikuilu batera eramanen dira, 35 edo 40 hk-ko lur sailak dituen, larre artifizialez ereina, bertatik aterako da neguko bazka. Ikuilu edo abelteg mailan esperientazioa egingen da: ale-tegi estaliak, estaligabekoak, abeldegia kubikulotan, abeldegia libre e.a. Abereen jabeek beren aretxeen martxa nolakoa den ikus ahal izateko aukera izaki.

Abeltzainek gustora daramatzate behiak zentru berrira

Asmoa zen aurtengo udaberrian 45 bat, udazkenean beste hainbeste eta heldu den urtean beste hainbeste aretxe sartzea, pausoka, hemendik bi urte terdira udaberrian 45 aretxe berri, udazkenean beste 45 eta hondarrean beste 45 berri ateratzekotan. Haragiko diren behiak gehiago luzatzen dira gizentzen, esne behiek denbora gutiago behar dutelarik.

Nekazariak hasieran kario eritzi zioten, baina behin kontuak eta atereaz gero, konturatu ziren on zitzaiela aretxeak sartzea, eta Aezkoa bailaratik bakarrik, ehun eskabide pasatxo izan ziren, eta orain udaberrian 80 bat sartuko dira, kasik udazkenean eta udabe-

Pirinioetako behi gorriaren konfederakunde estataleko zuzendaria:

Felis Jamar: «Behiak ugaltu eta abeldegitik kanpo ateratzea da irtenbidea»

ARGIA.— Zein dira egin duzuen Konfederakundearen helburuak?

FELIS JAMAR.— Arrazaren hobekuntzarekin zerikusia duen guztia, behi bakoitzaren genealogi liburua kontrola eta garapena, guzti hau European sartzaren ondorioa da. Arraza bakoitzak bere genealogi liburua izatea eskatzen du Ministeritzak, eta baita herrialde bakoitzak bere elkarte edukitzea ere. Horrela, elkarteak sortu ziren Catalan, Aragoien, euskal Komunitate Autonomoan eta Nafarroan. Behar zen elkarte guzti horien konfederakunde bat eta halaxe egin zen.

Genealogi liburua bere N.A.N.a litzateke, zein dituen aita-amak, zein eman dituen umeak e.a. Kontrol zehatza litzateke. Arrazaren estandarra ere eskatzen da, hau da, behi orok halako edo holako berezitasunak behar ditu bete arraza horretakotzat hartua izateko: kolorea gariarena edo, adarren tanke-ra, giharreak zer nolakoak, gantzetarako zatien nolakotasuna e.a.

A.— Nola lortzen da behi «egoki» bat?

F.J.— Orain zezenik onenak aukeratzeko ari gara, horien haziarekin ernalduko ditugu gero umeak, eta halaxe arraza hobetuz joan da emeki emeki, orain artean hau egin ez denez arraza bere berezitasun batzuetan galdutako batzuek desegokiak medio.

Lortutako ume egokiak frogatu behar dituzte, haragiaren egokitasunarena eta gizentzearena, eta har edo eme hauek langa gaitzen badute, berriz ere erabiliko dira har edo amatako.

A.— Zenbat denboran lortuko duzue prozesu hori egitea?

F.J.— 7 bat urteko aferra da, eta diru antz kostatzen dena. Guk, deus baino lehen, genetistak onena kontratatu

nahi genuke, eta prozesuak dakartzan dirutzak lortzeko subentziorak eskatuko dizkiegu Administrazio autonomikoari.

A.— Zenbat behi gorri dago orain?

F.J.— Pentsa emazu iragan mendean Euskal Herrian eta Catalunya inguruan 140.000 genituela, denborarekin behera joanez, kanpotik ekarri behien bidezko nahasketen eta ordezkapenen kariatz. Ia ia galdu zen, baina Nafarroako Aezkoa bailaran 3.000 buru geratzen ziren eta galeraz oharturik berriz ere goiti jo zuten abeltzainek 1.960 urte inguruan. Egun, Nafarroa da gehien daukana, 8.500 behi, %80 hain zuzen. Aragoi da gutien duena, 300. Bizkai Gipuzkoetan 1.000 pasatxo eta antzera Catalan. Estatuan 13.000 denara.

A.— Baxenabarre, Zuberoa eta Lapurdin zer nola dago behia?

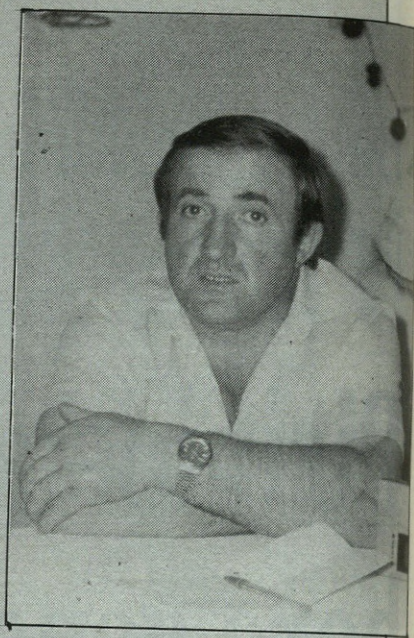
F.J.— Gu baino hobeki daude, haragiaren kalitatea hobetua dute, aspaldi egin bait zuten arrazaren hobekuntza eta kontrola. Egon izan gara han ere hobekuntzaren prozesuaren berri eman diezaguten, gu prest gaude edozein lekutako teknikak erakuts diezazkiguten, politika eta antzeko aferra horiek bazter. Mugaz bestaldean duten behi gorria Akitaniako «blonda» izenekoa da, baina aspaldian Piriniotan zegoen behi gorriaren jatorri berekoak dira blonda horiek eta gureak, milaka urte dituen arraza da, gero pixkana nahasiz eta barreiatuz joan dena, baina erlazioa dute bestaldeko blondek eta gurek. Zenbaiten ustez behi hau gure hizkuntza bezain aspaldikoa da. Beste batzuren ustez, Akitaniako blonda gorri horrek ez du zerikusirik hemengo Pirinioetako hauekin.

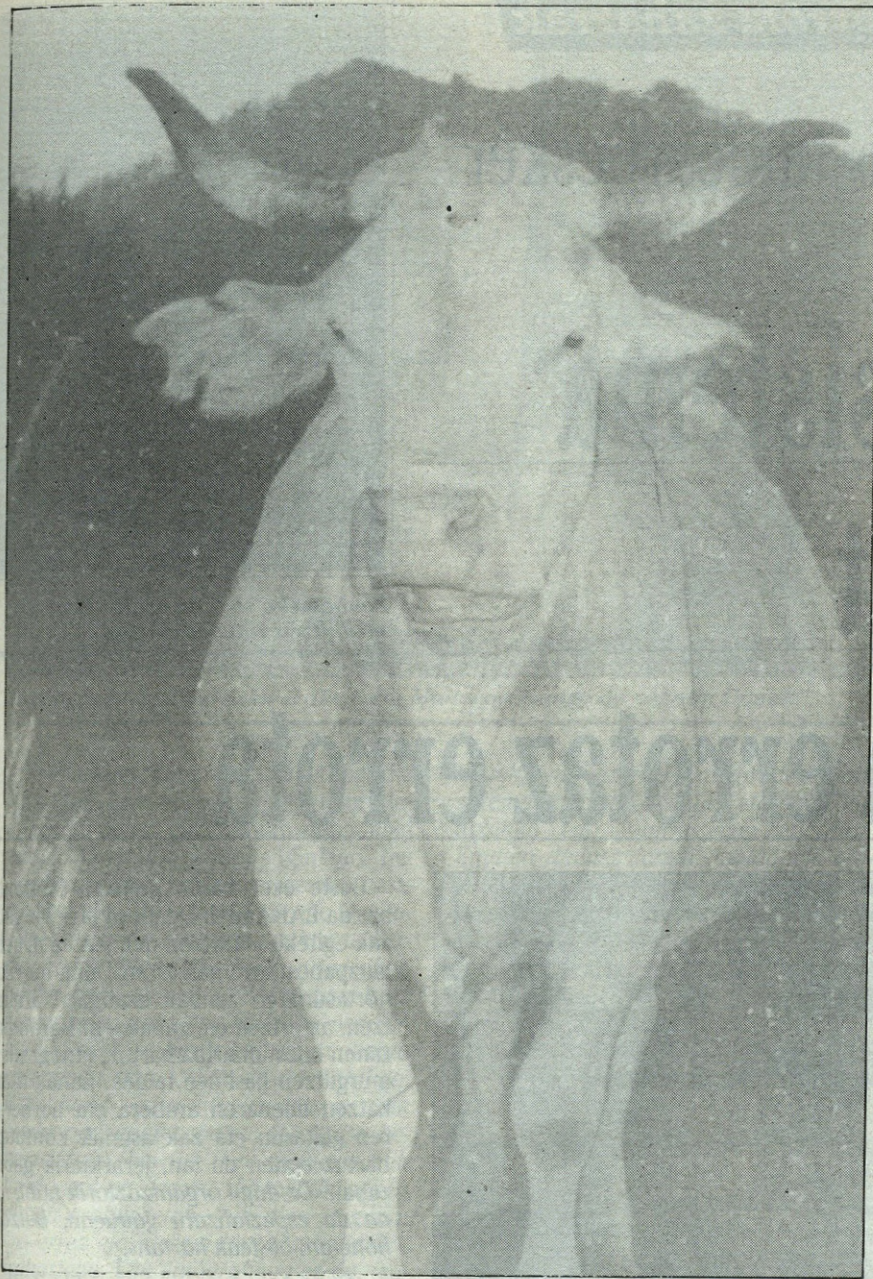
A.— Europari begira zer konpetibitate lor dezakezue?

F.J.— Ekonomia aldetik errentablea da, eta kalitate aldetik edozein haragirekin lehian aritzeko gai. Guk orain produzioa ugaltu nahi genuke, eta jakina, kalitatea gehitu. Frogen zain gaude, behar bada lor genezake pentsutan eta gastatu gabe larreetako belar hutsez bazkatzea. Jatorri izenarena ere badago, hau da, behi gorri pirinotarrerako harategiak sortzea e.a. Erakustazoketan arrakasta izan dugu Espainian nahiz nazio artekoetan. Alemanak eta frantsesak interesaturik zeuden. Oso lur malkarretan ongi egokitzen da gure behi gorria, eta behi guztiei ez zaie hori pasatzen, anitzek ez dute balio.

A.— Zer errenta uzten du behi batek urtean?

F.J.— 45 eta 55.000 pta. inguru, baina hor ez dira abeltzainak sartu dituen orduak kontutan hartzen. Orain modernizazioarentz jo behar litzateke, hau da, nekazariak elkartuz, inoiz oporrak egiteko aukera izateko. Abeldegi libreak egin, behia artegitik kanpo bizi dadin, aterpea kanpoan izan dezan elurte eta eurialdietarako, ezinbestekoa da bestalde behiak ugaltzea abeltzain bakoitzeko. Behitik bizitzeko 40 bat eduki behar dira etxeko artegian eta ez dira kabitzen, horregatik kanpoan egon behar lukete. Edo elkartu edo esplotaziora hertsu, gutienek bi elkartzea beharrezkoa da denbora libre pixka bat izateko. Inbertsioak izugarriak dira, horregatik makineria taldeka erosi behar, hori kosta egiten zaio jendeari, ikuspuntu diferenteak horretan, ohitura guti. Subentziorak gainera aisego ematen dira taldeendako. Ez dago beste irtenbiderik.

Behitik bizitzeko modernizatu beste erremediorik ez dugu

rian sartu behar luketenak.

Sortutako arazoa behien adarrena da, abeldegian batzu besteeekin elkar egon behar duten behiak mokoka has litezke ta, adarrak moztea ezinbestekoa izaki. Pirinioetako behi gorriaren genotipoan adarrek beren garrantzia dute, eta abeltzainek pena dute adarrak moztu beharra, berek orain artean artegan banaka banaka bait zituzten. Dena den batzu adar eta guzti utziko dira.

Arazaren genotipoa hobetu nahi da

Arraza honen genotipoaren hobetze aldera doa guzti hau, horretarako ongi frogatutako zezenen hazia sartuko zaie behi guztiei.

ITG da, Nafarroako Gobernuak subentzionatutako erakundea, teknologia

kontu hauez arduratzen dena. Berarekin batera lanean aritzen da ASPINA izeneko erakundea, Nafarroan Pirinioetako behi gorriari etekina ateratzeko abeltzainek duela 3 bat urte sortua.

Orreagan bertan ipiniko dira larre batean 300/400 ardi, eta gaztandegi bat, Aezkoa bailaran gazta egiten dutenek beren gaftak hara eramane ditzaitez, egokiak diren tenperaturak izateko.

Bazka ez horrenbeste usteltzeko saioak eta kooperatibismoaren beharra

Hobariak: orain artean udan jasotako belarra neguan ematen zitzaizen abereei, belarrak negurako, proteinak e.a.

Hiru teoria behi gorriaren etorkiari buruz:

Behi kontutan hain jantzia dagoen Teofilo Etxeberriaren ustetan, abere hauen jatorria euskal herriarena bezain zaharra da. Pentsa behar litzateke beraz, euskal herri horrek izandako leku aldaketetan berarekin eraman dituela hondasunak, abere hauek barne.

On Joxemiel Barandiaranen arabera, euskal gizakia Pirinioetako Cro-magnon izakiaren bilakaera den gisa, behi gorria, Pirinioetan bizi zen basa arraza haren bilakaeraren frutu dugu. Gizakiak behi basa hezi zuen gobernatzeko. Euskal Herriko harzulo zenbaitetan (Lastur, Santimamiñe) ageri diren pinturetan azaltzen da behi hau. Paleontologari ospetsuak dioenez, egungo Pirinioetako behi gorria duela milaka urte baskoi prehistorikoak irudikatzen zuena bera da.

Sanchez Belda irakaslearen ustez, Pirinioetako behi gorria, «retinta» andaluziar arrazaren ondorioa dugu, «retinta» hau zibilizazio egipziarrek Bosetaurus Primogenius izenekoetik lortuak. Behi hau Gibraltar gaindi heldu zen Penintsula Iberikora Andalusia behean erroto, laketu eta ugalduz. Hainbat arrazoren medioz, iparralderata egin zuen Mediterraneo kostan barna, bidean, gero beste arraza izanen diren batzurretan genotipo arrastoak utzirik. Behin Pirinioetaraino heldurik, sail batek Frantziarako egin zuen, bestea Pirinioen magalean geratu eta mendebaldera ere hedatuz.

galduz. Zentru honetan entsilatuarekin hori konpon liteke neurri handi batean.

Kooperatibismoa ez da kasik landu Pirinio inguru hauetan, eta bakoitzak etxean bere makineria du gastuak neurrigabe handituz. Giroak, hala ere, ez du laguntzen makineria taldeka erosten, eguraldi ona deneko lasterka joan behar baita lanak egitera aro gaizto bat ehor beldurrez.

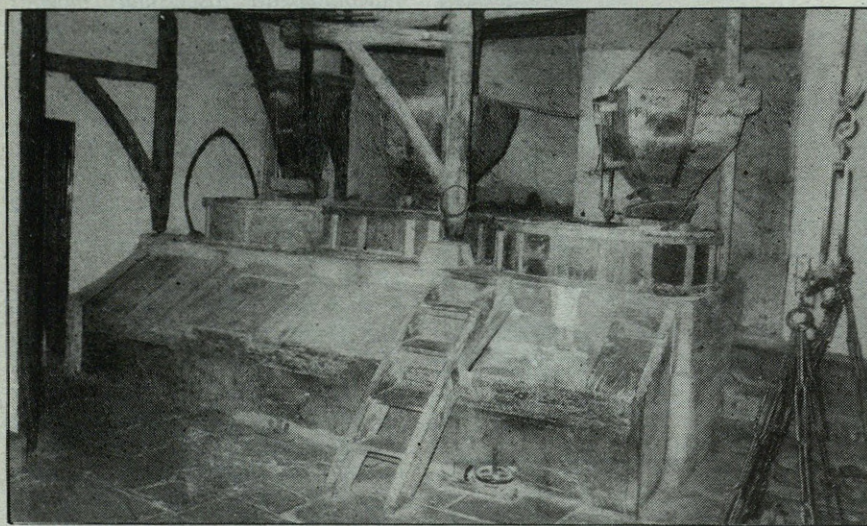
Bi tipok eramanen dute hazkuntza zentru hori. eaurtar batek eta orreagar batek, sosa, Nafarroako Gobernuak subentzionatutako ITG erakundeak paratzen du.

INAKI CAMINO

Dimako «Laratzu» taldeari esker

Zenbatze sistema orijinal bat aurkitu da errotaz errota

Zenbatzeko sistema orijinal bat
erabiltzen zuten errotetan.

«Laratzu» taldeak etnografia lan eder bat burutu du Dima bailaran.

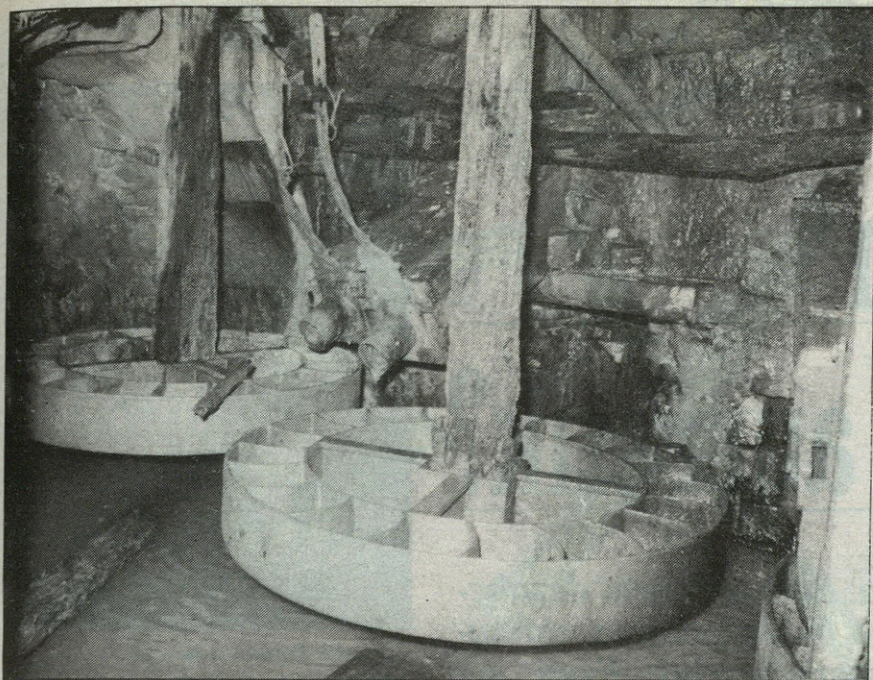
**Kulturaz 500dik gora definizio batu ondoren bi antropologok definizio bakarra eman zuten. Ber-
tan ondorio hau agertu zuten: Kultura baten etenik
gabeko bilakaera aseguratzeko oinarritzko elemen-
tu bat tradizioa da.**

**XX. mende honetako ekinbidean, herri batek es-
tilo propio bat izateko funtsezkoa da tradizioa. Be-
rau aztertze eta zabaltze lanean dabilta Dima
bailarako LARATZU taldekoak, maiatzean barre-
na errota-langintzari buruzko erakusketa bat an-
tolatu dutelarik Diman.**

Beste ezer baino gehiago lan-talde bat da LARATZU. Denbora librean gauzak egiteko elkartzen den jentea. Duela lauzpabost urte hasi ziren Dima herriko nortasunaren zenbait ezaugarri arakatzeko, aztertzen eta zabaltzen. Barandiaranen kuestionarioa hartuz, etnografian murgiltzen hasi zen taldea. Lanak markatzen duenaren arabera eta norberaren gaitasun eta zaletasunak kontutan hartuz egiten du lan, jerarkiarik gabe, zabal. «Ez dugu organizaziorik nahi, lana da espezializatu gaituena, batzuk honetan, besteak hartan».

«Gure lemak adierazten ditu helburuak. Guk 20 iturritik arakatu eta jasotzen duguna, gutxienez, bailarako guztiengana zabaldu behar dugu, eta etxe guztietara helarazi behar dugu. Zertarako? Memoria kulturala gal ez dadin, edo berreskuratzeko». Zabaltze lan hau Dima bailaran kokatu arren, dimentsio handiago bat bilatzen dute lan-kideek. Honetarako ikastola, Instituto eta Euskaltegi guztietara bidaltzen dute informazioa, erakusketa bisita dezaten.

Ehungintzari buruzko erakusketan laurhun bat bisita izan ziren iaz, eta oraingoan askoz gehiago espero dute. Baina heuren lana ez da erakusketa bat montatzea soilik. «Guk rigor handia eskatzen diegu gure buruari. Baina honen beste aldea enfoketarako da. Ondo dokumentatu ondoren, etxetik etxe, lekuz lekuz datu asko jaso ondoren, guk ikasitakoa erakusteko eta irakasteko egiten dugu lan».

Errota zaharrei buruzko erakusketa Maitzean izango da zabalik Diman.

Erakusketa baten atzean etnografia lan sakon, luze eta latza dago, liburu lodi baten bidez plazaratuko dena hain zuzen. Oraingo errota-langintzari buruzkoaz argitaldi mardula aterako dutela dioskute: «Urte amaierarako argitaratzeko asmoa daukagu, guk urte t'erdian egin dugun ikerketa etnografiko honen berri emateko. Baina honek ez dauka herri zabalerara heltzeko posibilitaterik, sektore hestu eta espezializatu batengana baino. Eta ez da nahikoa. Rigor handiz jaso ditugun dato guztiak modu pedagogiko batez plazaratu beharra dago, herriak bere memoria kulturala gal ez dezan. Horregatik egiten ditugu erakusketak, guk ikasi duguna, era erreza eta atsegin batez zabaltzeko, irakasteko. Lan etnografikoa ez da, izatez, didaktikoa, eta dimentsio hau erakusketaren bidez lortu nahi dugu».

Erakusketa

Oraingo honek lau zati ditu. Lehenengoan esku—errotak daude: Berrogei, berrogeita hamar zentimetrotako diamentrotakoak. Lumentxako Neolitiko arokoa; Arenazakoa, brontze aroko amaierakoa; «La Hoya»-ko errota barkiformea (K. A.ko 1.100 urte). «La Hoya»-n badago oso errota interesgarria, K. A.ko 5. medetakoa, frogatzen duela bira—errota ez zela erromatarren eskutik heldu, baizik eta iberoen bidez heldu zela hona, askozaz lehenago, hauek Mediterraneoan herriekin zeukaten harremanei esker».

Bigarren zati batetan aurkitzen dira ur—errotak, erdi arokoak. Hauek 9. mendetik 12.era arte zabalduz joan ziren Araban, Nafarroan, Bizkaian, eta Gipuzkoan kronologikoki. «Ur—errota

hauek, guk aztertu ditugun lekuetan, sistematikoki, etxe nagusi eta ohol bati atxekita edo loturik agertzen dira. Ematen duenez famili ahaldunek zeukaten oholak, ur—errota eta baseliza diru—iturri gisa. Hauek eta luraren errentatetik ateratzen zutena. Segurue-
nez, gauza hauetan zaila bait da erabateko baieztapenak egitea, nagusiek behartzen zituzten inguruko maizterrak hirina haien errota handitan egiten, esku—errotak etxeetan erabiltzen segitu baziren ere».

Hemeretzigarren mendean hasi zen Ameriketarik artoa heltzen, eta honek errotaren beste aldaketa bat ekarri behar zuen. Hamazortzigarrenengan, Artoaren iraultza izenez ezaguna dena, errota guztietan ikusten dira, jadanik, bi herri artoa ehotzeko eta bat garirako. Estilo honetakoak dira gaur egun ezagutzen diren gehienak. «Honelako bat berriztatzea pentsatu genuen, erakusgai egon zedin iraunkorki, baina arazo handiak izan ziren, gu elkar—lanean ekiteko prest egon arren. Ezinezkoa gertatu zitzaigun baten maketa egitea erabaki genuen. Erakusketan erreklaren herenaren neurri egindako maketa daukagu, jatorrizko materialez eginda eta benetakoa bezala dabilena. Ehotzeko prozesu osoa ikus daiteke pausuz paus beronen funtzionamenduen bidez».

Hirugarren atal batetan tailer bat daukate, errotaren konponketarako behar den tresneria eta materiale guztia bildurik. Honetan, argazki lagundurik, konponketa mugimendu eta lanak izango dira ikusgai. Azkenengo atalean Neurri eta pisurako tresneria erakusten da. «Ur—errotetan 60, 40, 20, 10, 5, 4,

3, 2, eta libra bateko harriak edo burdinak jaso ditugu, onzakoekin batera, hauek bait ziren, Foru Zaharrak agintzen zuen bezala, balanzak erabiltzen hasi arte erabili zirenak errotetan».

Zenbakikuntza

Errotaz errota, etxez etxe egindako lanaren ondorioz zenbaki sistema orijinal batekin egin dute topo. Antza, eza-gunak ziren aurretik zenbait zenbaki-ren grafia isolatuak. Hemen han aurkitu dira antzeko grafia batzuk nahiz eta batetik bestera aldaera nabariak agertu. «Gaia interesgarria da eta segituko dugu pista, ez dakigulako noraino hel daitekeen. Sistema pentagesimala dela uste dugu. Zeanuri, Segura, Gabirian jakin dute horrelako grafia erabiltzen zirela, eta zenbaki isolatuak ezagutzen ditugu. Guk 100era arte berreskuratu dugun lehen aldiz sistema hau. Baliteke Euskal Herriko numerazio sistema bat izatea, aldaera eta moldaera ezberdinak badaude ere familia edo herri batetik bestera, baina komuna da funtsezkoan. Asturias—en, adibidez, ez dute honelakorik ezagutzen, eta Kantabrian, Gaztelan, Aragoien eta Iparralde inguruan bilatu beharko dugu».

Lau urte lanean

Ez da hau egiten duten lehen lana. Etnografia munduan sartuta, eta Dima bailaran kokaturik, Foru aroko azken etapako udal administrazioari buruz aritu dira, Ehungintzaz, Inguruko 19 baselizen ikerketa, Agate Deuna eta Garizumaz, heriotz erritualei buruz eta abarreko lanak egin dituzte hasi zirenetik, bailarako bizitza eta nortasuna azaltzeko baliozkoak diren elementu gizatar, ekonomiko eta ideologikoen bila. «Orain errota—langintza aukeratu badugu, Diman 17 bat errota izan direlako da gehien bat. Erroten ekinbide hau, beraz, garrantzi handikoa izan da bailaran. Aztertzen ditugun arlo guztiek, nola edo hala, markatu dute hemengo jentearen estiloa, egiteko moduak zentzu zabalean, eta bizitze eta ekite moduari garrantzia ematen diogulako gabiltza elementu guzti hauek aztertzen, ez lehengoari begira bizi nahi izango genukelako».

Maiatzaren 2tik 30era arte izango den erakusketa honen bidez, urte t'erdiko lana plazaratzeaz gain, Jesus eta Bixente Esparza, Alfonso Atutxa, Bixente Zabala, Migel Soloeta, Pedro Akesolo, Andres Petralanda, Ramontxu eta Aldape errotariei eskerrak ematea nahi dute Laratzukoek, eta herri osoari bere izanaren konzientzia isladatu.

ARTURO IZARZELAIA

Zer zegoen paperaren aurretik?

Papera gauza arrunta da. Edonon aurki dezakezu. Zibilizazioak paperaren bidez jasotzen eta zabaltzen ditu ezagumendua eta berriak. Egun, nekez imajina genezake kultura aurreratu bat paperaren euskarririk gabe. Baina badakigu jakin, garai bateko zibilizazio eta kultura harrigarriak paperaren laguntzarik gabe zabaldu eta garatu zirela. Informazio idatzia euskarri moduan beste material batzuk erabiltzen zituzten. Artikulu honek horietako zenbait azalduko ditugu.

Zura oso materialak erabilia izan da idazteko euskarri bezala. Aintzineko Egipto, Txina, Mesopotamia eta Indian nahikoa hedatua zegoen zuraren erabilpena. Zuraren egokitzapenak ez zuen arazo handiegirik sortzen eta gainera edozein tokitan eskuragarria zen.

Zurezko oholtoak eite eta tamaina desberdinekoak, lohi, buztin edo argizariz estaltzen ziren idazketa errazteko. Idazkera honen arrastoak badaude oraindik, eta esaterako codex latinezko hitza elkarrik lotutako zurezko eta argizari beltzez gainestaltitako oholtxoei aplikatzen zitzairen.

Txinako banbuak

Ezagunak dira bestalde Txinan erabiltako banbuak. Txinatarren idaztankeara berezia, banbu-kainaberaren eitean duela jatorria dioten teoria bat edo beste badago. Banbua zinta luzetan erabiltzen zen eta testu luzeak idatzi behar zirenean, elkarri itsasten ziren banbu-zintak. Ekialdeko zenbait tokitan, Sumatran esaterako, banbua erabiltzen da oraindik idazteuskarri moduan.

Indiako palma-hostoak

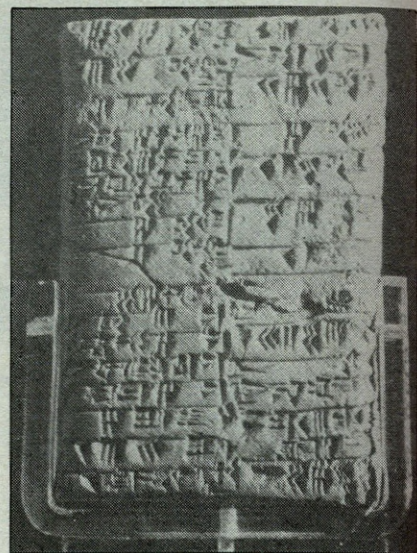
Indiako kultura handiaren garapean palma-hostoek garrantzia handia

izan zuten. Oraintsu arte hori izan bait da idatz material arruntena. Palma-hostoak oso prozesaketa txikia behar du bere gainean idatzi ahal izateko. Hosto bakoitza erdiko txustarretik banatu behar da, nahi den neurrira moztu, zenbait bider irakin eta lehortu, eta azkenik harri batez leundu. Palma-hostoak liburu moduan jartzeko zurezko tapa batzuei kordaz lotzea besterik ez zegoen.

Indiako kulturen palma-hostoek garrantzia ukazina bazuten antzekoa esan liteke papiro eta Egiptori buruz. Lau mila urtetan zehar papiroak Egiptoko kultura menperatu zuen. Garai hartan beste idazteko material batzuk egonik ere, papiroa bezain erraz eta azkar kantitate handitan presta zitekeenik ez zegoen.

Landarearen barne zurtoina pusketatzen moztzen zen eta hauek muturretik trabeska jartzen ziren. Ondoren kolpatuak izaten ziren eta lehortzen utziak. Tamaina, kolore, kalitate eta itxura ezberdineko orriak jadesten ziren horrela.

Kristautasunaren hasierarekin papiroa gero eta urriago, gero eta garestiago bilakatu zen eta azkenik desagertu ere bai. Egun, papiroaren landarea jardun botanikoetan bakarrik topa daiteke,

Txinatik Pergamora, papera sortu aurretik, makina bat euskarri asmatu zen idatzi ahal izateko.

eta garai batean Alexandria edo Menfis bezalako produzio-zentru handien inguruan zeuden soro zabalak bukatu dira, landarea Niloren ibarretik desagertu delarik.

Pergamotik «pergaminoa»

Aintzinean idazteko erabilitako beste materiale ezagun bat pergaminoa da. Tradizioak dioenez Pergamoko Eumenes II erregeak asmatu zuen Egiptoko Ptolomeo erregearekin izan zituen arazo batzuren ondoren. Ptolomeok, Eumenes-en liburu-bilduma handiaren inbidiaz, eta bera munduko liburu-bildumaren handienetakotzat zuenez, papiro-hornikuntza moztu zion Eumenes-i.

Pergaminoaren elaborazioa konplexu eta luzea da. Larru osoa karez tratatu behar da, ilea eta haragia garbitu, bi aldetatik landu eta leundu, eta azkenik lehortu. Larruaren barne eta kanpo aldeak erraz ezagutzen dira: barne aldea latzagoa eta horiagoa da eta tinta erraz absorbatzen du; kanpo aldea leunagoa da eta errazkiago idazten da bere gainean baina tintak barreiatzeko joera du.

Historian zehar beste idazteko materialak batzuk ere erabili izan dira, hala nola larrua, hezurra, bolina, zeta eta metalak. Hauek ordea, ez duete izan orain arte azaldukoen garrantzirik. Halere, historiak ezagutu duen idazteko euskarri eragingarrienaren, paperaren, kontuak ez ditugu aipatu. Hori beste artikuluko baten mamia izan daiteke.

M.J. BARANDIARAN

I. IRAZABALBEITIA

ARGIA

"TTARTTALO" ren laguntzaz

K O M I K I A

61 . zenbakia

WALTER GARMENDIA JR.

Lepetegi
&
Jarela 86-

ALA HIK DAUKA-KEA SIVETSI BEHARRIKO DIA-GU?

Lepetegi & Jarela

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

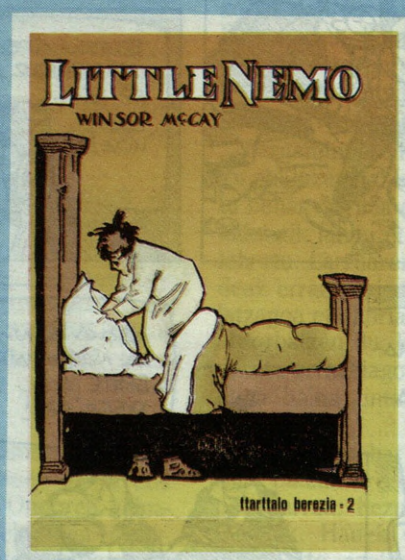
Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

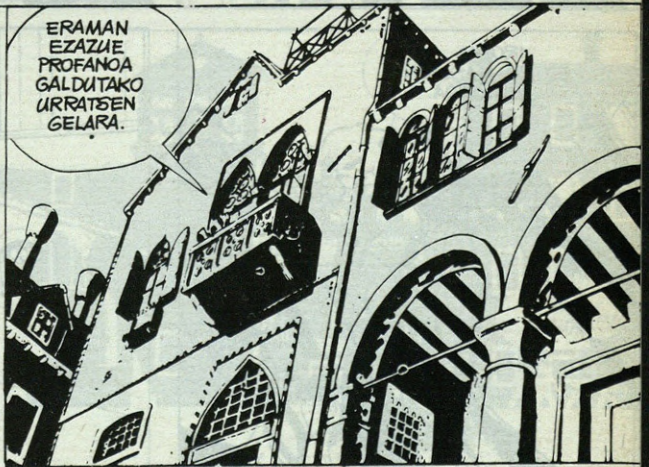
t.42 06 24

EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

BAINA, EZ
DUZU EZER?
EZ ZAUDE
ZAURITURIK...
BENETAN?

BENETAN!

ORDUAN JOAN ZAITEZ
ETA AHAZTU IKUSI DUZU-
NA. HORI DA ESKATZEN
DIZUGAN MESEDEA.

NIRE ALDETIK EZ
DAUKAT ARAZORIK ZUEK
AHAZTEKO. BAINA SEGIKA NITUE-
NAK ZUEK ERE PERTSEGITZEKO
PREST DAUDE...

ENTZUN DUT "ZUEN" ARTEAN
"HAJETAKO" BAT DAGOELA...
NIRE ATZETIK ZEBILTZATENEK
PITAGORAS IZENA AI-
PATIA ZUTEN.

LEHENAGO
ERE ESAN DUGU
SASOI LARRIAK
DIRELA... BAINA ES-
KERRAK OHARRAGA-
TIK. NOLANAHI ERE
GU EZ GARA
"PITAGORAS"
EKOAK.

ORDUAN
R/L/ HERMES
EKOAK ZARETE
HMMMMMM...
IZEN HORI ERE
ENTZUN NIEN
AIPATZEN.

GABON. LUZATU
EGIN ZARA HOR
BARRUAN.

A, ZU ERE
HAN ZINEN.
TENPLU
POLITA
DUZUE.

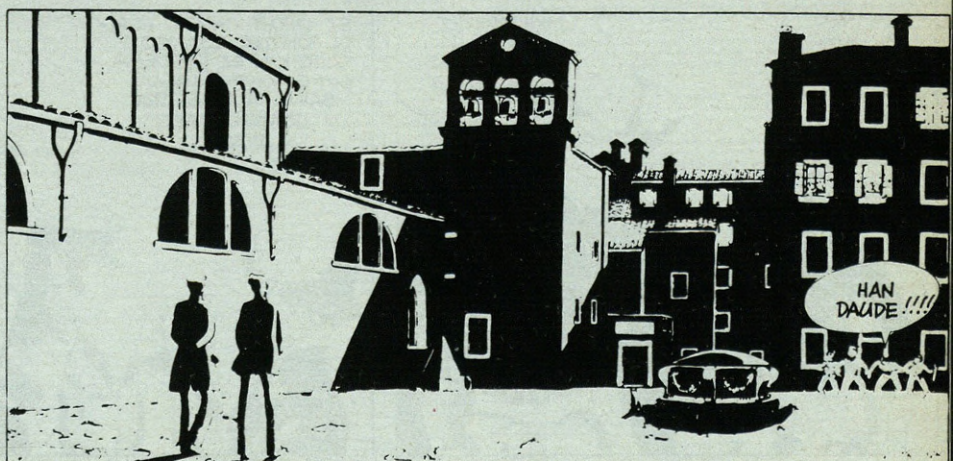
HOBEA IZAN
ZITEKEEN.
FONDO
URRIAK
DITUGU.

AIZU,
NI PRO-
FANOA
NAUZU...

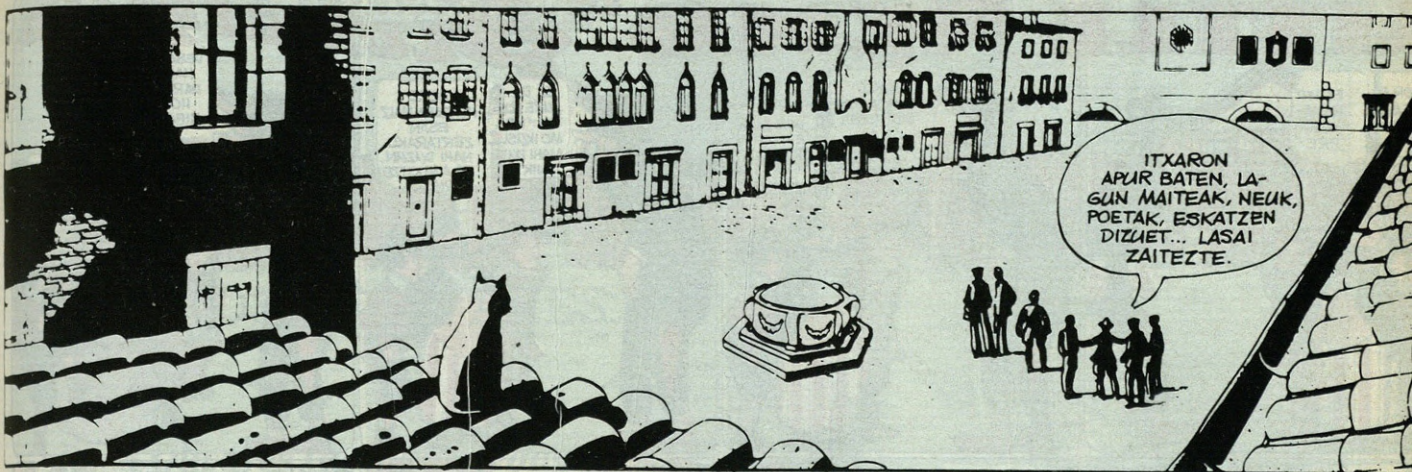
IRONIA
EZ DA MASOIEI
GUSTOKOA.

HORI
ZUEN KON-
TUA DA.

PENTSATZEN
DUT BESTE "ARAZOREN"
BATEGATIK IZANGO ZA-
RELA VENEZIAN.

ITXARON
APUR BATEN, LA-
GUN MAITEAK, NEUK,
POETAK, ESKATZEN
DIZUET... LASAI
ZAITEZTE.

STEVANI, BOSELLI, ZER
ZABILTZATE HEMEN SANTA
AGNESE-N? PIAZZETA DEI
LEONICI-N EGIN DUGU
AGUR...

ENTZUN
POETA...

EZ ZARA ZEA IZANGO EGIN
BEHAR DUDANA ETA EZ DUDANA
ESANGO DIDANIK. HEEMEN ONDO
EZ BAZAUDE ITZUL ZAITEZ ZURE
ABRUZZO-ETARA, ZURE "AGIAN
BAI" ETA "AGIAN EZ"
IDAZTERA.

ZER DUZU
STEVANI,
HASERRE
ZAUDE?

JAKINA HASARRE NAGOENA. INOIZ
EZ DAKIZU GOIKO HANDIKIEK
ZER NAHI DUTEN. BAINA HAU
ERE BUKATU EGINGO DA EGU-
NEN BATEAN... ETA ZUK,
GOGORATU ESAN
DIZUDANA.

ZER
ESAN
DIDAZU?

A, HORREK ESAN NAHI DU EZ
DUZULA ULERTU NAHI... BERRIRO
DIOTZUT: HOBE EGINGO ZENKIE
ZENBAIT PERTSONA EBITATUZ...
ARRISKITSUAK DIRA.

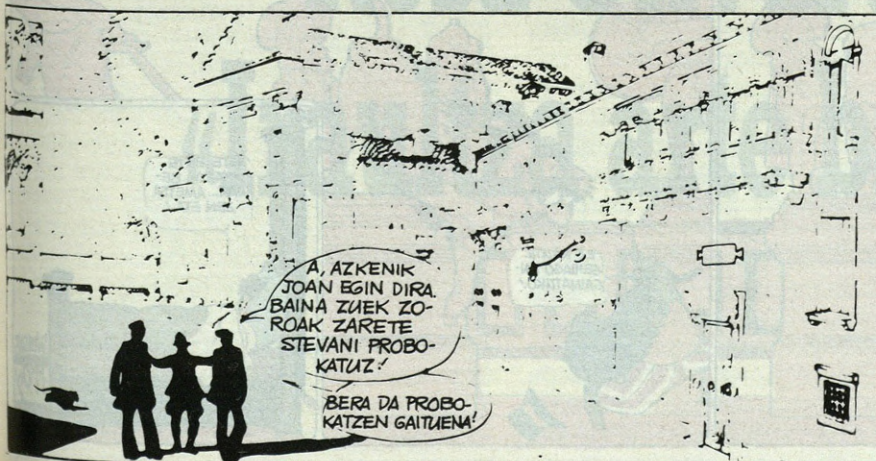

STEVANI, HAU EZ DA
MEHATXUAK BOTATZE-
KO GARAIA...

AIZU POETA,
NI HASARRATZEA
BESTERIK EZ DA
ZU LORTZEN.

ETA ZU FALIERO,
EMAN ESKUMINAK
NIRE PARTETIK
HIPATIARI, ZUEN
ARTEAN BALIO DUEN
BAKARRA DA, GOA-
ZEN MUTILOK!

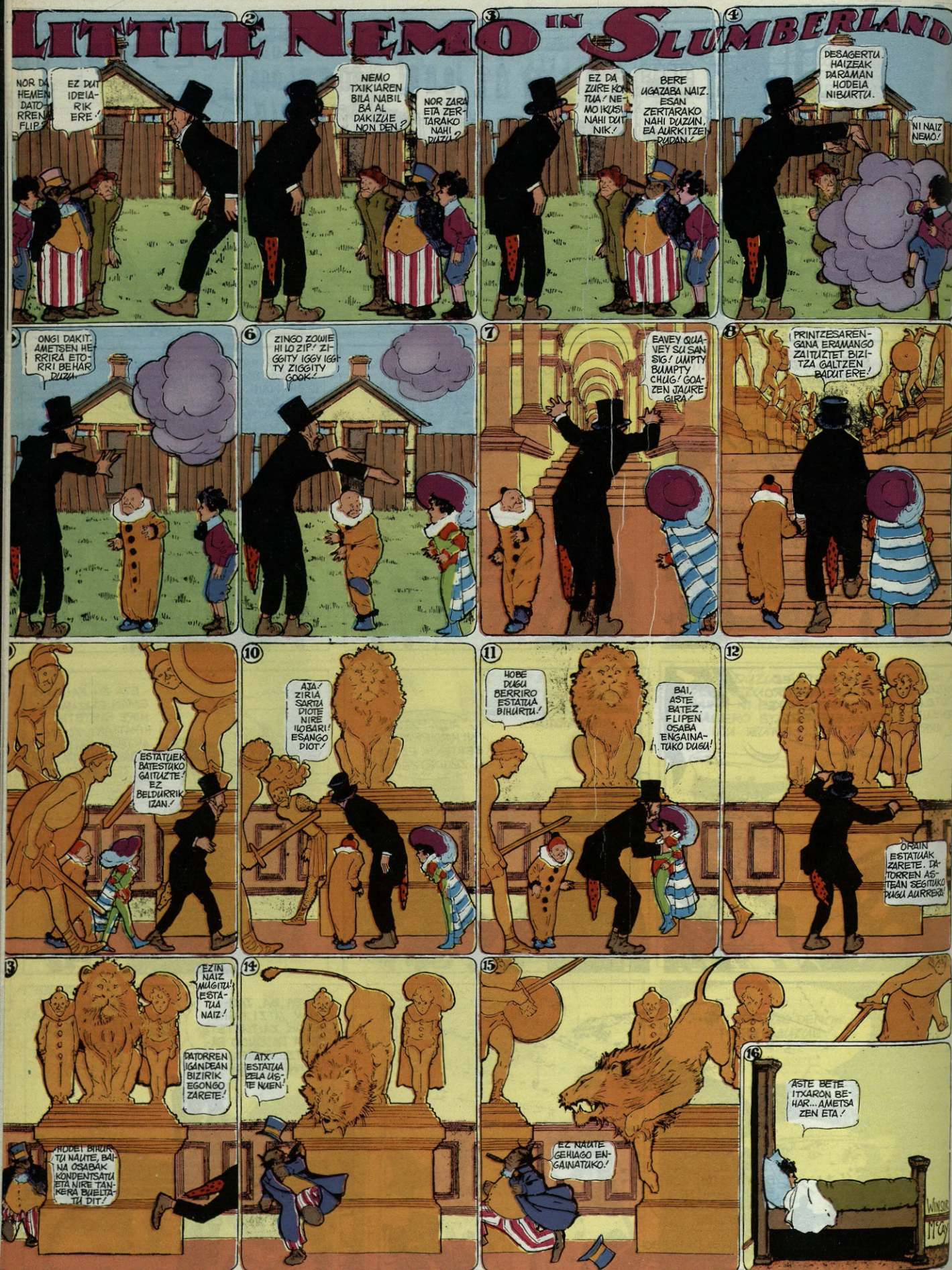
A, AZKENIK
JOAN EGIN DIRA
BAINA ZUEK ZO-
ROAK ZARETE
STEVANI PROBO-
KATUZ!

BERA DA PROBO-
KATZEN GAITIENA!

EA BA, JAU-
NAK UTZI EGIN
BEHAR ZAITUZTET.
PENEA DA, ONDO PA-
SATZEN HASIA
NINTZEN ETA

O, EZ, EZ
GAITEZEN ORAIN-
GOZ BANATU. GAUA
HASI BERRIA
DA.

ROSA OLIVARES

Rosa Olivares Gernikarra dugu, aspaldiko urteotan Euskal Herriko eskena politikoan izandako emakume ezagunenetarikoen bat. Zenbait aldiz hautagai izan arren sekula ez du kargu ofizialik izan, eta gainera berak dioskunez ez du espero ere edukitzerik. Hala ere Rosa etsitzen ez duenatarikoa denez hortxe dirau eguneroko borrokan langile eta emakumeekin batera egunen batetan iraultza ikusiko duenaren amets. Partiduko emakumea, EMKren bozeramailea dugu.

Rosa Olivares: «Iraultza arte bat da»

**«Euskadin,
iraultzaile
erromantiko
mordoa dago
oraindik».**

GALDERA:Hauteskunde aroan gaudе, nola ikusten duzu gaur egungo egoera politikoa?

ERANTZUNA: Ba nik oso itogarria ikusten dut. Oraingoan dei hirukoitza daukagu hauteskundeetan, udaletara, herrialdeetako batzarretara edo Nafarroako kasuan bertako Legebiltzarre-ra, eta gero badira Europako Legebiltzarre-rako hauteskundeak. Horregaitik diot egoera itogarria dela. Bagatoz urte batetik zeinean izan diren ekaineko hauteskunde orokorrak, azarokoak legebiltzarre baskongatura, eta orain berriz ere hauteskunde hirukoitzen mehatxua; ba oso gogorra da.

Lehengo egunean komentatzen zidan kazetari batek hauteskunde hirukoitzak direla eta egunkari eta aldizkari guztietako erredakzioak propagandaz, eta presioz beterik daudela: *atera iezadazu hau, ez atera bestea...* eta abar. Kazetari gaixoak esaten zidan ez zekiela Ekainak 10era iritsiko zen. Azaroko hauteskundeak garrantzak izan ziren, droga gogorra propaganda aldetik. Oraingoan, ezin izango dugu telebista ere ikusi, entxufatu eta akabo. Dena den oinezkoek lagun bat

daukagu ekainak hamarrera arte: eguraldi ona.

GALDERA: Aurtengo hauteskundeen haseran elemendu distorsionatzaile bat agertu da, Portugaletekoa. Ze eragin izan dezake honek hauteskundeetan eta hemendik aurrera Euskadin segituko den dinamikan.

ERANTZUNA: Nik ez nioke Portugaleteko gertakizunari elemendu distorsionatzaile kalifikatiboa jarriko. Gertatu da, eta jakina hauteskundeen praktikari eta praktika politikoari eragingo diona. PSOEk eta PNVk ekintza hau eta beste batzu erabiliko dituzte ahalik eta boto gehien lortzeko, beti egin ohi duten bezala. Beste gauza bat da saiatu arren lortzea, ezta?.

«AKATS POLITIKOA DA CASA DEL PUEBLOAK KOKTELEZ ERASOTZEA»

Nire ustez akats politikoa da koktelez erasotzea Euskadin *Casa del pueblo*ak gaur egun, baina zerbitu behar digu ausnarketa bat burutzeko ezke-

reko erakunde iraultzaile guztiei.

GALDERA: Zuen alderdiko gazteen erakundeak, «Kemen»ek, atera ditu kartel batzu zeintzuetan ikusten zen gazte bat koktel bat jaurtitzen. Holako estetikak bultza lezake agian zenbait lagun bere kontura aritzeko holakoe-tan...

ERANTZUNA: «Kemen»ek badu kar-tel bat 'Hay futuro subversión' diona, eta hor agertzen da gazte baten irudia koktel molotov bat jaurtitzen. Portuga-letekoa gertatu ondoren nik kolokan jartzen dut holako kartelik jar daite-keenik, pertsonalki diot. Ezin daiteke atera, euskal gizarteak lotzen duelako koktel bat ateratzea Portugaletekoare-kin, eta zehazki koktel horiek jaurti-tzeak ekarri dituen ondorioekin. Kok-tela arma bat da, mugatua baina arma, eta arma guztiak bezala arazoa erabil-tzeko eran dauka. Ni kontra nago inork jantziak urratzea halako gauzak gertatzen direnean, eta are gehiago ezkerrean, ulertezina deritzot.

Gure gizartean gazte ugari dago motibazio eta perspektiba gabekoa, inolako aterabide ez pozgarri esisten-zialik gabe... eta gurea izan behar du geure buruari galdetzea ez sumindura horretaz, jente hori gure alorrean nola jarri da arazoa denok batera aurrera egin dezagun. Gainera ez da lehene-goz koktelak jaurtitzen zaizkiola *Casa del pueblo* bati.

«IRTENBIDE BAKARRA DAGO: IRAULTZA»

GALDERA: Zer nolako aukerak ema-ten zaizkio ezkerretik txirotasunean eta marjinazioan bizi den jenteari (%40 Bilbon)?

ERANTZUNA: Irtenbide bakarra da-go: iraultza. Epeka ekitearen arazoa biabilitatearena da. Nire ustez bidega-bekoa da. Zapalduen arazoak konpon-tzeko sustraietara jo behar dugu, eta sustraietara jotzeak gaur eta hemen esan nahi du buelta ematea, ez alda-keta soila, eta aldaketatzarra iraultza da. Iraultza arte bat da, nik ez deritzat iraultza ekidiezinezkoa denik, iraultza arte bat da eta horretan gauden gizon, emakume eta erakundeok ikusiko du-gu ea nahiko artistak garenentz.

Gaur egungo arazo handienetariko bat ezintasuna edo etsipena da. Jentea makurtzen da etsipenaren indarrez, ez du sinesten aldaketatzarraren auke-raz.

GALDERA: Kapitalismoak trebetasun handia dauka jentea egoerara egoki-tzeko...

ERANTZUNA: Bai, eta egoera latze-netara ere ohitu arazten gaitu, ezinta-suna sartzen digu.

GALDERA: Ezkerraren zenbait para-digma krisian sartu da gertakizunen indarrez, eta kalean praktika desber-dinak aurkitzen ditugu...

ERANTZUNA: Gure gizartean —eta ez ahaztu gu planetaren atal abera-tsean bizi garena, eta benetako pariak hirugarren munduan daudena— pira-mideko goi mailan jente piloa dago. Badago Euskadi ase bat ere, ez duzu jantoki honetan ikustea baizik. Segu-raski Euskadi ase horretako partaide ugari izango da, pozik dagoen jentea. Jente hori ez doakio horren gaizki bi-zitza honetan eta badauka argudio ugari gizarte hau defendatzeko. Ga-tazka sortzen zaienean edo ase ez di-renean irtenbidea aurkitzen dute sisti-mak dituen kanaleetatik, edo Corte

«Koktela arma bat da, eta arma guztietan bezala, arazoa erabiltzeko eran dago».

«Euskal mugimendu herrikoi eta iraultzaileak pendiente dauka iraultza ideologikoa egitea bere buruarekin».

IRAULTZA, INDEPENDENTZIA

Inglesera joanda erosketak egiten, sa-hiesbideetatik ateratzen dira. Depri-miturik zaude, ba erosten duzu jertse bat eta joaten zaizu depresioa, edo ileapaindegira goaz apur bat txukuna-go jar gaitzaten eta deprea joan egiten zaigu, nahiz eta sakonean hortxe di-rauen.

Piramide erdian jente ugari dago, badira ehundaka mila pertsona gizar-te menperatzailea osatzen dutenak, gizartea buru belarri jagoten duen jentea. Hemengo gizartean ez dago goian kasta politiko militar polizia bankari soila, egon badaude, baina horietaz gain badira berrogeitahamar mila edo berrehun mila erdi mailako klasekoak. Piramide azpian beste mi-laka pertsona dago erabat asegabetu-rik, ez dagoena pozik daukanarekin, bai lanean, zein naio mailan zituen es-perantzekin eta abar. Gizarteari buelta emateko ez dugu bakarrik batu asega-betu guztiak, ase diren batzu edo be-hintzat ez oso asegabeturik dauden batzu ere irabazi beharko ditugu, eta hau desafio handia da.

Gaur egungo gauzarik iradokorra da bilatze aroak izatearena, eta hori biltzaileentzat erakargarria da.

GALDERA: Garai batetan ezkertia-rrak zirenen artean beste mugimendu batzu ere loratzen ikuten ditugu: ber-deak; *yuppi* eta *gauche divine*ak modan omen daude...

ERANTZUNA: Iraultzaileok bestelako gauza bat gara. Herri mugimenduan Euskadin bada jente iraultzailea eta

iraultzailea ez dena ere, beste kodigo batzu erabiltzen dituztenak eta abar. Iraultzailea jente oso bitxia da, eta beste moduko motore bat dauka. Eus-kadin, PSOEren zinismoaren aroan, iraultzaile erromantiko mordoa dago oraindik, ez duginak begiratzen iraul-tza iraganeko gauza bezala Daniel Cohn Benditek atera duen liburuan bezala: 'Iraultza: guk horrenbeste mait-e genuena...' Herriko taberna edo egoitzetara hurbiltzen den 16 urteko jente mordoa dago, begirada bizia daukatenak, eta idealez mugitzen di-renak, eta hau itzelezkoa da. Jakina, PNVko jenteak ezin dezake holakorik ulertu.

GALDERA: Idealek mintzo, zer da-go independentziaz?

ERANTZUNA: Independentzia? Ze independentzia, zeurea pertsonala? Nor da benetan independentea mun-du honetan bi erraldoi egonik bata ekialdean eta bestea mendebaldean? Nire ustez ideien alorrean, indepen-dienteak dira bloke baten ez bestea-ren menpekotasuna ez duten perso-na eta erakundeak.

Gero, badago beste alde bat inde-pendentziaz ulertzen dena, eta hori da herri moduan daukagun egia-aren bes-te zati bat, Euskadirentzako askatasu-na eskatzea: herri honentzako eta ber-toko pertsonentzako. Ezaguna da 1983ko Batzarrean Iruñean EMK-k barneko iraultza ideologikoa egiten duena, eta izandako hiru edo lau on-dorioen artean ateratzen du gaur egun Euskadirentzako indepen-den-tzia defendatzeak norabide askatzaile, borrokalari batetan bultzatzen duela; sistima eta estatua konbatitzeko.

Estatua defendatzen duten erakun-deek interes handia izango dute gaur egungoa defendatzen, baina erakun-de marxista eta iraultzaile bat izan dai-teke izan ez marxista ez iraultzailea arima estatista badauka, eta bere ari-mak burgesiak ofizialki eraikitako lu-rraldeak defendatzen baditu, estatu espainola kasu. Autodeterminazio-ra-ko eskubidea benetan ulertu behar den moduan ulertuta independentzia-rako eskubidea da ala ez da ezer, itxu-ra hutsa da. Dena den, nik muga ga-beko munduaz amets egiten duten ameslarienetakoa nauzu; adiskidetu-rik diren herriak ez dutelako zertan ja-ri behar inongo hesirik. Nik egundo ez diot uko egingo amets komunista zahar honi, edo behintzat horretan saiatuko naiz.

«EMK-N EZTABAIDA BAT DAGO EUSKARARI BURUZ»

GALDERA: Euskara izan da EMK barnean tirabiratarako edo behintzat korronte desberdinetarako gaia, ezta?

ERANTZUNA: EMK—n eztabaida 'bat dago gai honetaz, agiri bat plazaratua dago politika linguistikoari buruz izaniko azken biltzarrekoa... Une honetan eztabaida hori nahiko gelditua dago, beste gai edo arazo batzu lehen mailara pasatu direlako. Nik ez dut gai hau bereziki ondo menperatzen, eta ez dakit zehazki ze egoeratan diren korronte desberdinak, baina uste dut garbi daukagula zer egin behar dugun euskararen alde alderdi barnean gaur egun, 1987an. Eztabaida kokatzen da jakiteko ea zer nolako gizartea nahi den etorkizun urrunerako: Euskadi monolinguea ala beste korronte batek dioen bezala euskarak izan behar duen hizkuntza nagusia Euskal Herrian bizi diren gizon eta emakume guztiek ezagutzen dutena, baina honek suposatuta gabe hizkuntza bakar bat egoterik. Agian eztabaida hau ez da itxiko urte askotan eta ez da ezer gertatzen.

GALDERA: Eta zuk noiz ikasiko duzu euskaraz?

ERANTZUNA: Nik badakit euskaraz.

GALDERA: Eta zergatik egiten dugu elkarrizketa gazteleraz? Zergaitik idazten duzu beti erderaz, eta mitinetan ere erderaz?

ERANTZUNA: Nik ez dakit euskaraz ondo hitz egiten, euskaldun zaharra naiz Gernikakoa, baina ez dakit politikaz euskaraz hitz egiten, etxeko euskara dakit bakarrik. Kortezubi eta Gernikan beti euskaraz egiten dut ama eta lagunekaz, baina mikrofono baten aurrean beldurra ematen dit eta ezin dut.

EMAKUMEEN MUGIMENDUA

GALDERA: Gaia aldatuz, zu aritua zara emakumeen mugimenduan, nola ikusten duzu emakumeen mugimendua Euskal Herrian?

ERANTZUNA: Euskadiko mugimendu feministak hamar urte dauka. Nire ustez mugimendu bizia da, dinamikoa, baina sakoneko erreibindikazio

guztiak lortzeke daude ondiño. Azken urteotako aldaketak, dibortzioa edo abortoarekin maila bateko despenalizazioa, antisorgailuak, eta abarrek ez dute konpontzen sakonean emakumeen mugimenduak planteiatuta dituen arazoak. Gizarte sexista batetan bizi gara, jerarkia sexuala dago, lanaren banaketa sexuala ere... Badago desberdintasun soziala, zapalketa sexuala... Gizaki guztiok biltzen garen familia erduan emakumeok esklabuaren esklabua gara.

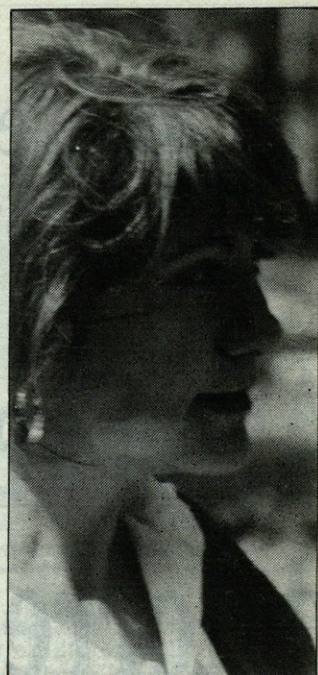
Euskal mugimendu herrikoi eta iraultzaileak pendiente dauka iraultza ideologikoa egitea bere buruarekin, emakumearen zapalkuntzak daukan oinarri ekonomiko, ideologiko, siko-logiko eta ia fisikoa ulertzeko. Gizonezko gehienak ez dute nahikorik ausnartu gai honetaz, ihes egiten dute galapaka bai gai honek daukan neurri indibidual eta pribatuan zein neurri kolektiboan.

GALDERA: Mugimendu feminista aurrera badoa ere ez du orain arte aski indarrik hartu ezta emakume beraien artean ere...

ERANTZUNA: Euskadiko mugimendu feminista 1976—7an sortu zen, eta antzinako historian ere gerra garaian ez lehenago ere ez da mugimendu feministarik izan Euskadin. Izan ziren beste erakunde batzu, Emakume Abertzale Batza esaterako, EAJ—i lotutako emakumeen erakundea, baina ez zen mugimendu feminista. EAJ—en barruan zabaltze ideologikorako bidea zen, edota guda garaian laguntza ematea etab.

Euskadiko mugimendua sortu berria eta esperientziagabea da, orainxe ibiltzen hasi berria da, eta ozta ozta doa aurrera. Gizartean praktika feminista bat hedatzea gauza zaila da, emakumeak ez daudelako inon, gehien bat sukaldean daudelako. Hiru emakumetik bi etxekoandreak besterik ez dira. Heren bat etxekoandreak dira eta horretaz gain lan asalaritua egiten du. Emakumeak ez daude inon bildurik, lantegian langileak dauden moduan espazio fisiko batetan —nahiz eta gero eta lantegi eta langile guttiago egon—. Azken hamar urte hauetan nahiko aurreratu da euskal gizartean, feministen ideiak izan dira sirimiria legez zerbait barneratu dena, ez da leku guztietara sartu, baina zerbait hezetu du.

INAKI GOTTIOLTZA

«Gaur egungo arazorik handienetariko bat ezintasuna edo etsipena da».

Unibertsitateko azterketen arazoa
ikasleen ahotan

Azterketen ordua datorrenean istiluak baretzen ohi dira

Lerro hauek irakurri orduko, Euskal Herriko Unibertsitatean klaseak berriro martxan egon daitezkeen arren, irakasle ez numerario eta erretoregoaren arteko negoziaketak aurrera segituko du, seguru asko. Tirabirez beteriko egoera honetan, ekaina bertan dugunean, datozen ala ez datozen azterketak direla eta, ikasleak kezkatzen hasiak dira, ikasleen greba —orokorrean— amaituta dagoelarik.

Ikasleen ikuspegia, usteak, zalantzak ezagutzeak mereziko zuelakoan erdi geldirik dagoen unibertsitatera jo genuen. Unibertsitatea hotz eta erdi huts aurkitu genuen, eguzkipeko lasaitasunean. Hona hemen han aurkitutakoa.

Inork ez daki ziur azterketak azkenean burutuko direnontz, baina dena den, fakultatez fakultate egoera erabat ezberdina izaten da, eta batzuk ikasturte amaiera baikortasunez ikusten badute —«guk dagoeneko azterketa datak jarrita ditugu, orain ikasteari ekitea bakarrik geratzen zaigu»—, beste askok iluntasunez beteta ikusten dute —«ez dakigu ezer, egingo diren ala ez, eta egiten badira, noiz egingo diren ere ez dakigu».

Orohar behintzat, egin egingo direla dirudi azken egunotan ikusi ahal izan ditugun jarreraren arabera: ikasle eta irakasleak harremanetan jarriak dira azterketen arazo hau tratatu asmoz, eta bere fruituak eman ditu antza. Izan ere, bi kolektibo hauen koordinadoren bidez burututako elkarrizketen ondorioz komunikatu bateratu bat eman zen argitara, non ikasle eta irakasleen artean akordiorik badagoela adierazten zen.

Komunikatu honetan, greba eta ga-

tazkaren erantzunkizuna errektoretza, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntz Kontseilaritza eta Madrilako Hezkuntz Ministeritzaren gain jarri ez ezik, azterketen inguruan sortutako arazoak konpontzeko aurreakordio batera iritxi zirela ere adierazten zen. Azterketak egitekotan, bertan sartuko litzatekeen edukiari buruz irakasleek luzatu zuten proposamen zehatz bat: 'galdutako klase orduen arabera materia murrizketa bat'.

Irakasle ez numerarioen egoera zehatzari dagokionez, azkenengo klausuroaren suspenditzearen ondoren, errektoretza edota kontseilaritzarekin benetako negoziaketak gauzatzen ez diren bitartean greban jarraitzeko asmoa azaldu dute. Ikaslegoak, aldiz, luzaroan aurrera eramandako grebaren ondoren, grebarekin amaitu eta mobilizapenean segituko dutela iragarri dute; izan ere, Maiatzak 14rako 'borroka eguna' konbokatu du ikasleen koordinadorak, hiriburutan manifestaldiak egingo direlarik.

Ikasleak mintzo

Asanbladak, bilerak, azpibilerak, lan—baskariak ... egiten ari ziren bitartean ikasleak aurkitu ahal genituen tokitara abiatu ginen. Inolako agobiorik Leioako autobusa hartzean, jazarleku li-

break. Tabernak erdi hutsik ikusi genituen, heldu, eskatu zerbait eta zerbitzatu, hau da hau. Eritziak biltzen hasi ginen.

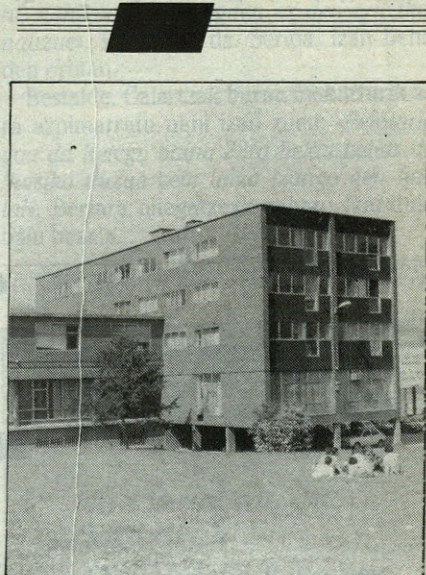
Jaime Angisola (Kazetaritza, 2): «Nahiko gaizki ikusten dut. Nik uste dut ez dela ezer ulertzen, jendeak ez duela putaidearik gertatzen denaz eta denak azterketek kezkatutik daudela, ez besterik».

Josean Loiola (Kazetaritza, 5): «Ni postgarren mailan nago eta interesatzen zaidana azterketak egitea da. Greba mota hauek txerrikeria bat iruditzen zaizkit. Bi hilabetetako greba bat egin nahi baduzu gutxienez indarrezko jarrera baten jabe izan behar duzu eta masaren beroa».

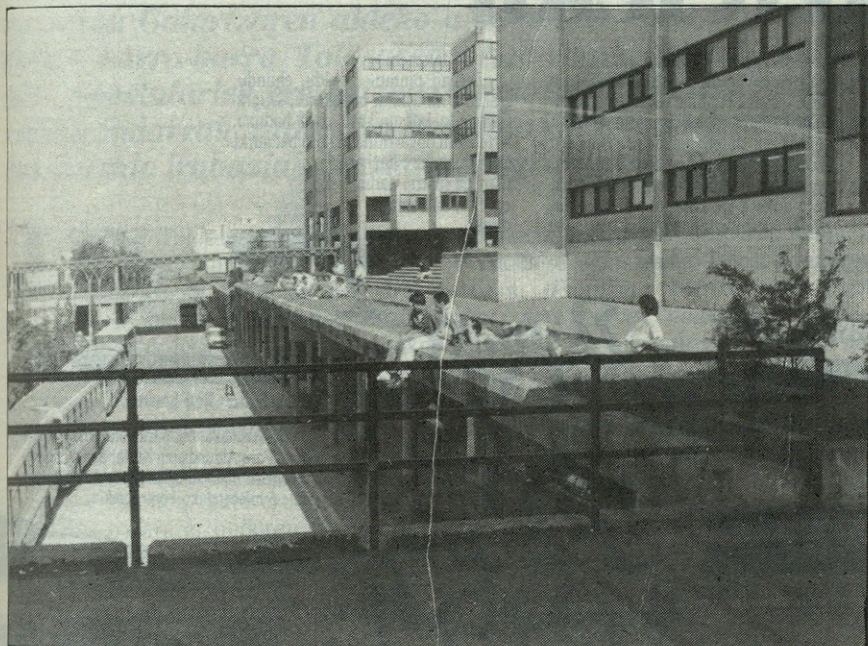
ia denak dira PNNak eta ez daude greban; iadanik esaminak egiten ari gara. Dena den, garbi dago problemak ez datozela PNNengandik, goitik baizik, errektoreak eta bere taldeak ez baitie sortutako arazoei erantzun egokirik ematen».

Jose Manuel Prieto (Fisikak, 2): «Nire klasean behintzat azterketak egingo dira, irakasleekin negoziatu dugu eta egiteko fetxa zehatzak jarri ditugu. Nire irakasleek ez dute grebarik egiten, izan ere, bat bakarrik egin da bat penekin».

Juan Jose Sainz (Biologia, 1): «...ez dakit jendea asko kezkatzen den. Azterketak heltzen direnean jendea grebei paso egiten die, zera pentsatzen duela-

Azterketak... Greba... udaberriko eguzkia unibertsital zelaietan.

Ikasleek eritzi ezberdinak agertu dituzte orain irakasleen grebarekiko eta azterketei buruz.

Joseba Manchon (Ekonomikak, 1): «Ez dakit egingo diren. Kezkatzen nauena zera da, hau konpontzea eta azterketak ekainean egitea. Ez dakit nola konponduko den guzti hau, oso zaila ikusten dut... Errektorea da guztia erresponsiblea. Nire ustez, ikasleak elkartasunean daude irakasleekin».

Tabernan aurkitu genituenen eritzi nahiko esanguratsu hauek entzun eta jaso ondoren kampus-eko liburutegi nagusira jo genuen, dagoeneko estudiantetarekin ziotenek zer zeritzoten entzuteko asmoz. Hango giroa, jakina, arras desberdina zen, eta azterketa gairaitan biltzen den jendetza ez bazen ere, bazegoen jo ta ke ikasten zegoenik. Hauxe da «estudianteek» esan zigutena.

Isabel Larrauri (Enfermeria, 3): «Gure fakultatean ez dago problemarik zeren eta irakasleak ez daude greban,

ko: orain greban hasten bagara materia galduko dugu eta gure kontura ikasi beharko dugu».

Mertxe Etxebarria (Kazetaritza, 3): «Rollua nahiko gaizki ikusten dut, «historia kolektibo» bat dago, jendeak beldur handia dauka, ez da garbi ezer ikusten, egingo diren, eta egiten badira noiz egingo diren... Nik uste azterketetan itsutu egiten garela ikasleak, alde batetik gure kontra jokatzeko dutelako, horregatik azterketak kontsideratu daitezke arma bat bezala».

«Hobe azterketarik ez»

Liburutegia utzi eta paseo bat eman genuen. Jendea tantaka ibiltzen zen, batzu bedar gainean jezarrita eguzkitan, beste batzu noraezean, baten bat laborategian. Ikasle mota hauen artean bildu genituen eritzi bitxiak.

Leine Gomez eta Silvia Villanueva (Arte Ederrak, 2): «Arte Ederretan beste fakultateetan baino okerrago gaude, ze denon bi hilabetetako grebaz gain guk beste greba bat izan genuen. PNNek bere jarrera defendatzeko dute, guk gurea daukagu, ezin dena esan zera da guk ondo egiten dugula eta haiek txarto... bakoitza berera doa».

Ainoa Vazquez (Odontologia, 1): «Guretzat nahiko ondo dago, uztailan bukatzen dugu baina ondo. Haiek istiluak dituzte baina gureak berdin jarraitzen duenez guk gureari ekiten diogu».

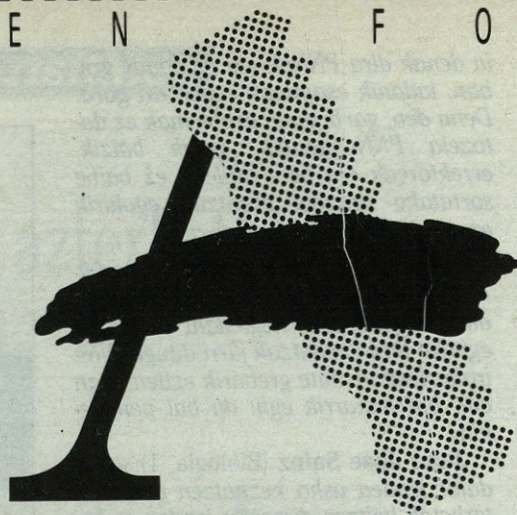
Jabier Meana (Medikuntza, 3): «Oso gutxitan atera den arazo bat irakasle goaren kontrola da. Kontratu laboralaren alde gaude, ez zaizkigu funtzionarioak gustatzen, ez dugu nahi unibertsitateak kasta horretaz betetzea eta ez dugu botatzen lortzen. Nire ustez, azterketak zein alferrikakoak diren esateko momentua da. Badirudi azterketa dela irakaslearen papera justifikatzen duen gauza bakarra eta ebaluaketa ikaslea justifikatzen duena. Behingoz, azterketak zalantzan jar ditzagun eta 'ez du merezi azterketak egiteak' esan dezagun».

LUIS (Kazetaritza, 3): «Ilun ikusten dut nik asuntia, nik nahiago dut behintzat azterketarik ez egotea, urte osoan ez dut ezer egin eta orain enpoilatzen hasteko gogorik ez daukat. Nahiago nuke aurten denok penko kolektiboa izango bagenu, horrela datorren urtean denok berriro elkar ikusiko genuke eta urte bat gehiago ezer ez egiteko».

Hitza ikasle eman diegu egoera nola ikusten duten azal dezaten. Orain norberak bere ondorioak atera ditzan, nahi baldin badu.

I. ISASTI

P. URZELAI

Arteleku

Artea maitatu eta bizi duen jendeak badu orain Gipuzkoan toki berri bat bere indar sortzailea erabiltzeko, esperientziak elkartrukatze eta bere ikaskuntza irrikak asetzeko.

Artelekuak toki, teiatu eta bitartekoak jartzen ditu zizel edo pintzela erabil dezazun musek agintzen dizuten arabera. Dokumentazioa, liburutegia,

hemeroteca eta bitarteko audiobisualak eskeintzen ditu. Tokiak alokatzen ditu, tresnak eta bitartekoak barne direlarik, beren ideiak martxan jartzeko tokirik ez duten haientzat. Ikastaro monografikoak antolatzen ditu, mintegiak eta hitzaldiak, eta bekak emateko aukera ere kontutan hartzen du, dohainak dituztenak aukerarik gabe

gera ez daitezten.

Zerbait pintatu, zizeldu, ehundu, grabatu, modelatu, proiektatu, serigrafatu edo komunikatu nahi baduzu, Arteleku ongarritutako soro bat aurkituko duzu zure hazi artistikoa sustrai dadin eta fruituak eman ditzan.

MARTUTENE Hauzoa.
28 Poligonoa.
20014 DONOSTIA
Tlf. 45 36 62

Martxan ditugu dagoeneko ondorengo ikastaro hauek:

LITOGRAFIA IKASTAROA

Irakasle: Don Herbert

Data: Maiatzak 21 - Abuztuak 7, ostegun eta ostiralero eta Abuztuko lehen aste osoa.

Ordutegia: 16 - 19

Ikasle kopuru gorena: 5

Matrikula: 20.000 pzta.

Inskripzioa: Maiatzak 14 arte

SERIGRAFIA IKASTAROA

Irakasle: Guillermo Chamorro

Data: Maiatzak 25 - Abuztuak 26 (astelehena, asteartea eta asteazkena).

Ordutegia: 10 - 13 Lehen taldea (profesionala)

16 - 19 Bigarren taldea (hastapena)

Ikasle kopuru gorena: 10 talde bakoitzeko.

Matrikula: 20.000 pzta.

Inskripzioa: Maiatzak 14 arte

EHUNGINTZA ESPEZILIZAPEN IKASTAROA ETA EHUNGINTZA ESKULTURARAKO HASTAPENA

Irakaslea: Consuelo Gomez

Data: Ekainak 15 - Abuztuak 15 (astelehenetik ostiralera).

Ordutegia: 16 - 19

Ikasle kopuru gorena: 10

Matrikula: 20.000 pzta.

Inskripzioa: Maiatzak 30 arte

BERRIZTAKETA LANTEGIA

Zuzendaritza: Rosi Lasarte

Piskanaka, eskakizun eta beharren arabera, Foru Aldundiaren Kultur Sailak bekaturako pertsonak lantegian lan egin ahal izango dute 6 hilabeteko kontratuekin.

TOKIEN ERABILPENA

Artelekun toki bat eduki nahi dutenak 1987ko Ekainak 15etik hasi eta Abenduak 15 arte, dokumentazio hau aurkeztu beharko dute Ekainak 6 baino lehen Gipuzkoako Foru Aldundiaren Erregistro Orokorrean:

- Inskripzio orria.
- Egindako lanen argazki edo erakusketa.
- Burutu behar duen proiektuaren deskribapena.
- ARTELEKUn lan egin nahi izateko dituen arrazoiak.

Errebantxatik errebantxara, Tolosaren desafioa

Hamaika pilotazalek biziki desiro zuen, pasatu berri den igandea bitartean, aurtengo eskupilotako banakako txapelaren jokoa Galartza III.a eta Retegi II.aren artean erabaki zedila. Eta baita akaso kazetari askok ere, ezen bezperako egunetan Galartzaren aldeko aipamenak botatzen bait zituzten barra-barra Tolosaren ahalmenak dexente guttiesiz. Apostulariek ere gaizkitxo neurtu zituzten amezketarraren indarrak, ordurako Baraibarkoaren aurka bostetik lau partido irabaziak zeuzkala gogoratu nahi ezean edo.

J OXEAN Tolosak bazekien amorrubiziz borrokatu beharko zuela Gasteizko Ogeta frontoian Retegiren kontra finala jokatzekotan, lehendabiziko pilotaren botetik hasi eta hogeitabirainoko azkenengora arte. Eta bazekien baita ere, pilota guzti horiek jokatzeko bere gatz guztia ipini beharko zuela kantxan.

Galartza zen, zalantzarik gabe, kristo guztiaren faborittoa, batez ere Alustizari emandako pasararen ondoren. Ostera, Baraibarkoak kale egin izan du gehienetan Tolosaren aurrean, eta gainera amezketarraren aurtengo denboraldia ezin zitekeen nolanahi mespretxatu.

Egundoko dirutza, arraioa!, Ogetara eramana zena. Jokatzekoa, halajaina! Eta Galartzak hasiera batean aurea hartu zuen ahala, honen aldeko 1000 600ikoa segituan bihurtu zen 1000 200en. Pixkanaka gero, partiduen erdikaldera txanponen hotsak berdindu egin ziren, astiro 1000 200i Tolosaren alde jartzeko. A ze larrialdiak bat baino gehiagoren patriketarako!

Galartzaren partidu bezperako komentarioak bere egin zituen Tolosak maitzaren 10ean: «Frontoian korrika egin araziko diot, nere kolpea nagusituz». Peloteoan jaun eta jabe bilakatu zen Joxean, nahiz eta Ladisi puntua harrapatzea izerdi apur bat kostatu izan. Ondoren, ongi sufrutuz gero, bere besoak libro eragin zituen, dejadeztaz baliatuz gerriko urdindunaren alimo pitzakorra ziztatzeko.

Hamarnatik, 16-10era ihesten zen. 16-15etik, 20-15era. Eta hogeinatik... akabara, atzea sekula ez hartzeko bezainbateko ardura neurtuz. Lurogeita hamar minutu: luze bai, baina segur.

Ogetako partidua amaitzerakoan, zazpi aldiz txapeldun izanak esandakoak adierazgarriak dira benetan: «Bada ordua Tolosa pilotari handia dela konturatzeko. Ladisi eta beste edonor irabaz dezake dagoeneko». Iazko finalaren errebantxa berri honetan erne ibili beharko duela somatu zuen ondotxo erasundarrak.

Tolosak ez du etsiko, inoiz egin ez duen bezala: «Letamendia (botileroak) nahikoa

egin dugula errepikatzen baldin badit ere, ni, nahikoa sekula egiten ez den eritzikoa nauzue». Errealista da. Serioa, izan behar den orotan.

Bestalde, Galartzak burua makurturik zera azpimarratu nahi izan zuen: «Pelotariagoa da Retegi, baina 22ra heldu behar da. Ikusiko duzue zein latza izango den finala». Bertara ailegatzeak zeharo ikaratuko balu bezala...

GORKA ARRESE

erronka barik

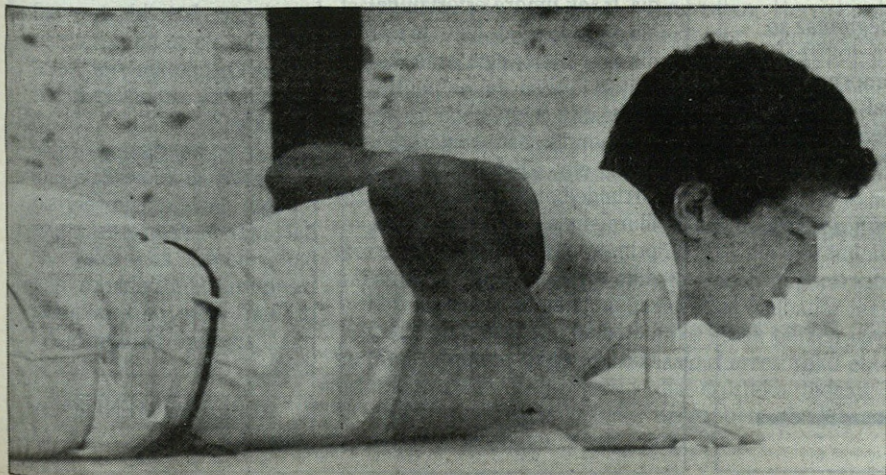
Non ikasi ote du 'katedrak'?

P ILOTAZALE eta apostulariek urrun samarretik ikusten dute frontoian pirrillak ibili ohi den 'harri koskorra'. Harmailetatik. Ikusi bai, ongi asko ikusten dute pilota bi paretak jotzen; primeran, dejada matematikoaren bigarren botea ematen; txokora nola atxekitzen den, apenas erremediorik gabe; eta, batez ere, markagailu elektronikoak erakutsitako azken emaitza ezin hobeki begiematen dute, demontre!

A POSTULARIAK ostera, itsutu egin dira hainbeste ikusteaz. Honez gero, begi niñaren inertziak, begiratzeara ahaztu egin bait zaie. Ez zaie sekula gogoko izan 'fina' ez den pelotaria, beren begiei karameloa ematen ez dien pilotaria, nahiz eta jokoa sendotasuna aski demostratuta utzi duen aspaldi honetan. Apostulariei tantoak txalotzea gustatzen zaie, txanponak patrikaratzea bezainbat. Eta zenbat eta sineskaitzago erdietsi kolpea, orduan eta pilotari hobe... irabazten duen bitartean ordea!

G ALARTZAK Alustizari egundoko zigorra eman izanak komeria guztiak konponduta uzten zituela uste izan zuten joan den igandean ere. Milioiak jokatu ziren apostuan, baina pilotari eman eta eman ari zirenak begiratzeko... markagailua ikusi zuten arte. Tolosak seitik bost partidu irabazi dizkio Galartzari. Haatik, berandu ikasten du beti 'katedrak'.

G.I.

Trumoiien garrantziaz

EZ dago berririk Hong-Kong aldetik. Etxebizitza erraldoien artetik nabil ezertan erreparatu gabe; ezertan, ez bada munduko ezein hiritan ikus daitezkeen gauzetan. Kotxeak igarotzen dira eten gabe. Taberna kaxkar, ttipi eta ziuraski hondatzear dagoen batetara sartu naiz kantoneserara kuzinaturiko arroz katilu bat jatera. Sake kopatxoa eskatu dut amaieran eta egunkaria zabaldu dut mahaian. Aste osoko egunkariak ditut irakurtzeko, egunkari atzera-tuak, egunkari debaluatuak... Eta hala ere. Astelehenekoari ekin diot. Berri tristea. Biztanle bat hurbildu zait bizkargainetik nire egunkaria irakurri asmoz. Ordbete igaro eta asteartekoa zabaldu dut. Hong-kongdarra nire gibelean. Asteazkenekoa ere joan da. Eta ostegunekoa, ostiralekoa, larunbatekoa eta igandekoa ere.

Orduan, jadanik iluntzen ari zuen, taberna arratsaldeko bezeroez betetzen ari zen, eguzkiak errainu ahulak besterik ez zituen eskaintzen etxebizitza erraldoien atzetik, biztanleak bere besoaren itzala luzatu du eta galdegina diot: «Zergatik diote zure egunkariak egunez egun gauza bera?».

HAIZE bolada altxatu da basamortu aldetik. Hong-kongdarra ohartu da nonbait galdera larriegia zela eta zerbait edatera gonbidatu nau. Eguraldiaren gorabeheren inguruan harilkatu dugu elkarrizketa. Haize moeta desberdinen arteko gonparazioa biziak egin ditu; euri jasa eta xirimiriaz mintzatu gara; eta trumoiien garrantziaz egin dugu azken hizketaldia. Eztabaida. Trumoi guztiak garrantzi berekoak direla defendatu dut nik, eta berak demostratu diot ezetz, tximistaren indarraren arabera dela trumoiaren garrantzia.

Azkenerako, espero zitekeenez, euria hasi du. Besapean neramatzan egunkariekin babestu ditugu geure buruak. Lehorrera iritsi garenerako, egunkariak pasta eginik zeuden, ezin bereiz zitekeen zein zen astelehenekoa eta zein ostegunekoa.

BIZTANLEAK, bapatean, zeharkako begiradaz so egin nau: «Ez du balio filosofatzen ibiltzeak, txoi!». Buelta hartu eta joan egin da. Basamortutik zertorren haize bolada bero batek egunkariak altxa, nahastu, barreiatu eta apurtu ditu. Itsas aldean trumoi hausti da, eta gero laino beltzak une batez argitu dira.

MIKEL ANTZA

TXT komikiaz proposamen batzuk

Astekari honetako harpidedun naiz orain dela hiru urte. Eta oker ez baldin bago, bada urte t'erdi gutxienez erdiko orrialdeen tartean gehigarri bat erantsi zenutela: komikien atala, hain zuzen ere. Hasiera batean asko poztu ninduen. Hamabi orrialde zeuzkan. Sei koloretan. (Orain zortzi, eta bi baino ez koloretan). Eta pentsatu nuen oso interesgarria izan zitekeela irakurlego gaztetxoa erakartzeko, pixkanaka pixkanaka beste orrialdeetan ere kurioseatzen hasteko modu bat bezala.

Baina ez hori bakarrik. Pentsatu nuen baita ere, TXT komikiaren aurrenengo orrialdearen eran, hemen, Euskadin, komikien munduan dabilen jendearen lantxoak ateratzeko aparteko leku bihurtuko zirela orrialde horiek.

Hala ere, Tintin pasatu zen eta Corto Malteseren abenturak amaigabeak izateko bidea hartu dutela ematen du. Bi hauek izan dira gainera komiki atalaren tokirik zabalena betetzen dutenak. Jadanik aspergarri samar iruditzen zaizkit, beharbada beren luzeeragatik, beharbada 'jarraituko du' moduko tebeo pilo bat irakurri ditudalako gaztetan. A ze amorrua!

Nere ustez, lehendabiziko orrialdeko «Walter Garmendia Jr.»ek umore esfortzu gehiago mereziko luke oraindik ere. Beno, egia esan, batzutan lortzen du, ez pentsa. Eta «Little Nemo»rena ez nuke inondik ere baztertuko, nahiz eta aspaldikoak izan. Orrialde bakar batean istorio liluragarriak kontatzen dira, primeran. Baina beste sei erdiko orrialde zuribeltzak, bada, fantzinetan eta beste toki batzutan marrazten dutenentzat gordeko nuke. 'Diario

Vasco'ko *Devorame* orrialde-tan agertu ohi dira halakoak adibidez.

M. LARRANAGA

Hego haizetara, demonio!

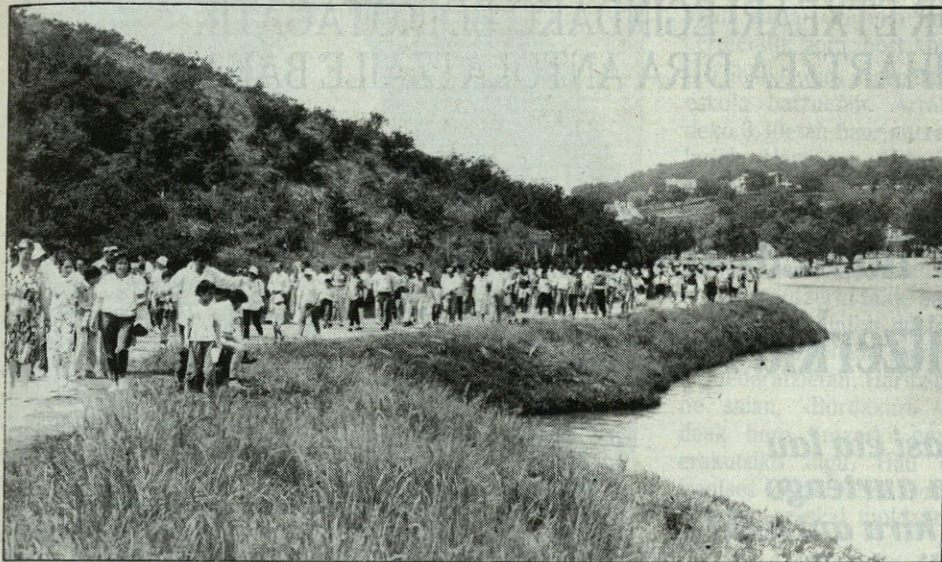
Duela aste pare bat zinera joan behar genuela. Gernikako bonbaketaz errodututako hori ikusi behar genuela, alegia. *Lauaxeta*. Sarrerak erosi, pika-pikaren hatzazal horituak ikutu, eta proiektzioa hasi aurretikako ohizko zigarrata fumatu ondoren, ilunpean eseri ginen. Mobirrekor. Trailerra. Eta... *A los cuatro vientos*. «Baina ze le-txe ikustera etorri gaitun!», galdetu nion kolegari izenburua irakurri ahala.

Kastellanozko bertsoia zen, zirudienez. Eta itzultzailea akaso inuxente samarra izan, eta ez zen bere burua laranja-erdi baten moduan esprimitzeko kapaz sentitu. Hori atera genuen behintzat konklusiotzat. *Lauaxeta*. Lau haizetara. *A los cuatro vientos*.

Datorren urtean *Orixeren* jaiotzaren mendeurrena ospatzen dela-eta, pelikula gidoi bat aurkeztu dut Gasteizko gobernuan. Korto pare bat egin ditut dagoeneko, eta proiektu berri honek aurrera egin dezakeela uste dut, dokumental tankeran. Bestalde, Santa Kruz apaizatzen beste bat idazten ari naiz. Eta akaso bigarren hau ere aurkeztuko dut, ea 'Zerutik' milioitxo batzuk erortzen zaizkidan.

Prolema bat daukat ordea, ze «*Orixen*» dokumentala egitekotan gaztelarazko bertso bat ezinbestean eskatuko bait didate ziurrenik. Ze izenburu jarri beharko diot orduan? «*Ese mismo*»? Hau duk hau hego haizea, motelak!

ALBERTO MENDIOLA

Iruñeako Ortzadar dantza taldearen «Gaueko» taularatu

Hamahiru bat urte badira dagoeneko Iruñeako Ortzadar dantza taldea sortu zela Iruñean, euskal kultura eta dantzaren ikerketa eta zabalkundeari emana hasieratik. Eta 1974. urtetik gaur artean Euskal Herrian barrena 500 ekitaldi erakustera ailegatu da, aurtengorako ere beste ikuskizun bat aurkeztu dutelarik, pasatu den asteburuan Nafarroako Antzerki Eskolan eszenaratua. «Gaueko» da muntaturiko ikuskizuna, non dantza herrikoiaren koreografiak gain, janzkera eta musikaren ekarri balioetsua goza daitekeen, antzerki beltza eta itzal txinarraren teknika profita-tuz. *Gaueko* pertsonaia mitologiko bat da: Gaueko jauna iluntasun eta itzalen erresumatik mundu errelera itxuraldatzen da, hau mundu magiko bihurtuz; Zuberoako zamaltzainak eta joareek uxatuko dute berriro itzale-tara.

POLIZIA KONTROL GUZTIEI TXIRI EGINEZ, 30.000 EUSKALTZALE ELKARTU

Salaketa eta festa Senperen, laugarren Herri Urratsen

Xalbador Ikastegiaren eraikuntzarako sosak biltzeko helburua zuen aurten Seaskak, aurreko lau urteotan bezala. Baina zorretan murgilduta, ezin sekulan bete-bete horretara ausartu.

Iaz gertatutakoa aurten ere errepika ez zedin, poliziak mugaren igarotzea bereziki trakestu ez zezan, ez eta amorratoriek eragin Herri Urratserainoko bidean, Hegoaldeko ikastolen federakundeak behar izan ziren instantzietara jo zuen arren, nahiz eta Seaskakoak subprefetarekin mintzatu izan, ez ziren faltatu joan den igandeko goizean goizetik Guardia Zibilak, UArekoak, CRSak eta paraxutistak Irundik Senpererainoko errepideetan barrena kontrol anitzez euskaltzaleon ibilbidea trabatzen.

Hala ere, Senpereko Ja-kuaren inguruan laugarren urtez ospatzen zen Herri Urratsera hogeita hamar bat mila lagun hurbildu ziren,

Iparraldeko ikastolen aldeko adiskidantza, alimoa eta laguntza eskeintzera. Festa giroa nabarmendu zen urtero bezala egun sargoritsupean, bai haurrentzako bereziki zabaldutako hiru ikusgarri guneetan. Herri kirolak eta erromeri etengabeak ordea, gorde zuen astirik Iparraldeko ikastolek jasaten duten egoera larriaren salaketarako.

Marraztu zirkuitoan zehar manifestaldiari ekin zitzaion, betiere ekonomi babes eza eta borondate falta eta trabak gogoraziz. Helburutzat Xalbador Ikastegiarako sosak biltzen jarraitzea izaki, Larresoroko etxe handia erosteko bidean urrats batzu bete direlakoan gau-de.

Pizkundeak boikota Zentro Kulturalari

Centre Culturel du Pays Basque Iparraldeko kultur esparruan lanean diharduten elkarten beharrei erantzuteko sortu zen, baina bere ildo oso bestela bideratu du orain artean, euskararekiko jarrera eta borondate eskasaz euskal kultura frantsesez mozorrotu nahian. Hala nola, iaz Hazparne, Ehiartzea, Aizeberri eta Atarratzeko kultur etxeek zorretan amaitu zuten iazko aurrekontua, eta Zentro Kulturalari eskatu zioten zin egin eta ailegatzin ez zitzaizen dirulaguntzaren aurrerapen bat. Ukatu egin zien, eta otsailaren 28an boikotari ekin Pizkundeak, zeina Iparraldeko 28 kultur elkartekosatzen duten (Seaska, AEK, Arroka...). Hau dela eta, aurtengo Galarrotsak EATB eta Ehiartzeak antolatuko dituzte, eta Baionako eta Sarako liburu azoketan ez dute euskal idazleek parte hartuko, ordez Herri Urratserako deialdia egin zutelarik.

Aste honetan

Galarrotsak 87,
Iparraldeko
antzerkiaren islada
baikorra
(46. orrialdea)

Bilboko Arenalen
berriz bertso saioak
(48. orrialdea)

Zestoako Topaketak,
formato txikiaren
erresuma
(49. orrialdea)

Benito Lertxundi,
folkean tradizioa sortu
nahiz
(50. orrialdea)

«Madarikatuak», jotzeko
irrika bizian
(51. orrialdea)

BAIONAKO KULTUR ETXEARI EGINDAKO BOIKOTAGATIK BILTZARRA ETA EIHARTZEA DIRA ANTOLATZAILE BAKARRAK

Galarrotsak 87 hastear ditugularik, Iparraldeko antzerkia loratuz ari

Maiatzaren 21ean hasi eta lau egunez luzatuko dira aurtengo Galarrotsak, bertan hiru antzerki lan berri eskainiko direlarik: Amikuzeko «Kili-Kolo»rena, Hazparneko «Bordaxuri»rena, eta Garaziko «Hiruak Bat»ena.

Laugarren urtea du Galarrotsak antolatzen direla. Aurrekoekin alderatuz, berezitasunik badakar. Antolaketan lanetan murgildua dabilen Koldo Ameztoiren hitzetan, «*aurtengoa mamitsuagoa izanen dela uste dut. Beste berezitasuna antolatzailen alde-rik dator, aurtan bi baino ez bait gara*». Hots, Euskal Herriko Kultur Etxea ez da aur-

ten partaide izanzen. Hau dela bi urte «koproduktore» zen, iaz «koantolatzaila» eta aurtan besterik gabe boikotatzen dute.

Alabaina jakina da zer eztabaida bizia den Euskal Herri barne aldeko hiru kultur etxeen eta Baionako Euskal Herriko kultur etxearen artean. Honek ez du diru laguntzarik banatu nahi, barne al-

deko kultur etxeek bere lan postuak finkatuak izan ditza-ten. Honen ondorioz Pizkun-deak, kultur elkarteen federa-zioak, erabaki zuen duela zenbait hilabete ez gehiagokorik parte hartzea kultur etxe nagusiaren norabide edo kudeantza lanetan. Horrela du Eihartzeak boikotatzen kultur etxe hau.

Lau lan berri agindu, baina hirutan geratu

Galarrotsak 87ren antolatzailaak ditugu ondorioz aurtan EATB (Euskal Antzerki Taldeen Biltzarra), eta Eihartzea (Hazparneko kultur etxea). Lau egunez iraganen dira Galarrotsa hauek, bi arratsez ikusgarriak agertuz eta bi egun berezi Hazparnen

eta Heletan iraganez.

Galarrotsak da ere Iparraldeko antzerki taldeen lan berrien agertzeko okasionea; aurtan «Bordaxuri» taldeak bere azken obra «Tupina» aurkeztuko du; gisa berean Amikutzeko antzerki talde berriak, «Kili-Kolo»k «Eta ni?» izeneko antzerkia erakutsiko digu. Beste lan berri bat ere agindua zegoen Galarrotsarako: Oztibarreko Antzerki Taldeak «Haunditasun ametsak» obraz egin moldaketa, hain zuzen ere. Hilaren 28ra gibelera dute azkenean estreinaldia.

Beste berezitasunak aurtengo Galarrotsak sailean izanen dira kondalari batzu horizatea, frantses Estatuko herrialde batzutakoak, baita ere haur antzerkilari batzuren lanen agertzea.

Haurrei eta haurren munduari begiramen berezia eman nahi izan zaio aurtan ere. «*Iaz hasi genuen sail hori —diosku Koldok— segitu nahi izan dugu. Antzerkia haurrentzat Hegoaldean egiten da, badira zenbait talde, baina Iparralde honetan ez dago. Horregatik nahi izan dugu haurrek bizi-bizian agertu ditzaten eskoletan egindako esperientziak*».

Lau egunetako egitarau trinkoa xehetasunez

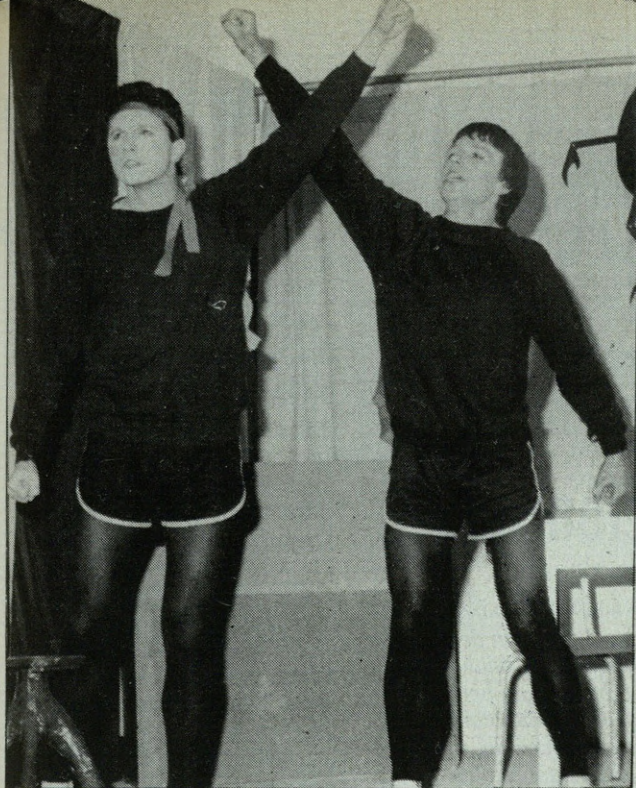
Maiatzaren 21etik 24era iraganen dira Galarrotsak:

Osteguna, maiatzaren 21a: Hazparneko Haritz-barne salan «Kili-Kolo» taldeak bere lehen obra emanen digu. Hau da Jean Anouilh frantses antzerki idazlearen obra baten adaptazioa.

Ostirala, maiatzaren 22a: hiru kondalariren gaua iraganen da Makeako ezker partan: Normandiatik datorren Desprez, Auvergniatik Canet andra eta Poitou eskualde-tik Potier.

Koldo Ameztoi, Eihartzean eman prentsaurrekoan, irratietako kazetariez inguratutik.

laz baino mugimendu azkartxeago nabari da aurten Iparraldeko antzerki giroan.

Larunbata, maiatzaren 23a: Hazparnen iraganen da egun guzia. Goizeko hamar t'erdietatik goiti, bost kondalari ibiliko dira Hazparneko eskola batzuetan. Arratsaldeko 3,30etan haur antzerki-lariek (Hazparne, Ustaritze, Kanbokoek...) haurrentzako antzerki labur batzuek emanen dituzte. Arratseko 6,30etan Bil-Txokoan, Donibane Lohitzuneko antzerki talde batek obra bat eskainiko du frantseseraz. Azkenean, arratseko bederatzietan, Haritz-barne salan, «Bordaxuri» taldeak bere antzerki berria erakutsiko digu. Hau ere frantses idazle baten obratik egindako euskal moldapena da.

Igandea, maiatzaren 24a: Heletan iraganen da egun guzia; goizeko 11,30etan bi

kale-antzerki emanen dira: Mikel Martinez «Maskarada» taldekoaren monologo bat, «Ni eta nire sudurra»; eta Euskal Antzerki Taldeen Bilzarrekoek «Maiatza da urteko sasoin ederrena» sketch zerrenda emanen dute. Bazkari eder baten ondotik, Galarrotsak 87 bukatuko da 5etan, Garaziko «Hiruak Bat» taldeak emanen duen ikusgarriarekin: «Hamar manu minduak».

Berritasuna ere bada, beraz, igande egun osoa Heletan egingen direla Galarrotsak. Ez da ahanzi behar EATBren egoitza nagusia herri horretako udaletxean dela, eta beraz badu atentzio puska bat bereganatzeko arrazoia.

JOSU LANDA

Kili-Kolo: «Amikuzeko antzerkiaren ohidura berreskuratzen dugu»

ARGIA.— Nola sortu zen «Kili-Kolo» taldearen ideia?

KILI-KOLO.— Orain egiten du urte bat «Kili-Kolo» sortu dela. Hor gertatu da hiru jokalar arizan zirela EATBk duela bi urte egin zuen formakuntza ikastaldi batean. Eta, bon, teatroa maite genuelakotz sortu zen «Kili-Kolo» batik bat. Beti asmoa genuen ahal bazen Donapale aldean talde bat sortzea. Eta beraz, formakuntza horretan hiru lagun gertatu ginenean, aukera ikusi genuen. Pieza ttipi bat ere eman genuen 85eko Galarrotsetan, eta hortik landa, beste zenbaitekin mintzatu ginen eta emeki-emeki taldea osatuz joan ginen.

A.— Zenbat jokalar zarete orain taldean?

K.K.— Hamar gara orain mementuan. Egia da Amikuzeko aldean badela antzerkiaren ohidura, baina ohidura hori galtzen ari da. Badu orain uste dut hogeitaz bat urte,

edo hogeitamar urte, oso gutti egiten dela antzerkian, baina denboran egin da. Orain segida bezala egiten dugu, ohidura hori berreskuratzen dugu.

A.— Idazlana nola hautatu duzue?

K.K.— Hor ere izan ditugu lanak, zeren ez zen hemen, Ipar Euskal Herrian edo EATBn ez dago antzerki idazlerik. Bo, bakar batzuek bada baina beren taldearekin egiten dute lan, ez zen antzerki berririk. EATBri galdegin genion, eta ez zen deus. Frantses antzerkitan ikertzen hasi ginen, euskaldunak ikeritu ondoan. Euskal antzerkian bada asko, Lartzabalenak etabar, sekula emanak izan ez direnak, baina biziki laburrak ziren edo jokalar aldeetik gehiegi behar ziren. Ez genuen deus atxemaiten geure neurrikorik, eta beraz frantses teatroan hasi ginen ikertzen. Jean Anouilh-en lan bat itzultzea deliberatu genuen.

A.— Nondik nora debe lopatzen da obra?

K.K.— Familia berexi baten istorioa da, eta idazleak jendearen zikoiztasuna erakutsi nahi du. Horren inguruan da dena, erran nahi baita jendea biluzten du eta erakusten du jende hori zein zikoizta den. Familian aita dute zikoizta bezala guztiok, baina piskanaka ohartzen gara besteak ere zikoitzak direla. Irri egiteko parada ere bada tartean.

A.— Irri egiteko antzerkia lantzeko asmoa al duzue?

K.K.— Bon, lehena hola da, ez baitezpada irria nahi genuelako, baina bai. Menturaz, eta uste dut hori ere beste talde batzuen gogoeta dela, izan da garai bat hemen Iparraldean euskal antzerkia biziki seriosa zen. Ohartzen zara gero eta gehiago beste zerbait ahal dela egin antzerkiarekin, eta egungo egunean ez dugu irri

aski egiten. Beraz, antzerkiaren bidez ahal bada egin, uste dut gauza ona dela.

A.— Idazleen falta aipatu duzu gorago, baina beste hutsune handia kudeatzaile edo zuzendarien falta izaten da. Nola moldatu zarete zuek?

K.K.— Guk ere falta hori sendi dugu, eta ezin izan dugu inor atzeman. Amikuze barnekaldean da. Kostaldean bazen menturaz bat, zerbait egingen zuena baina gero «Bordaxuri» taldearekin hasi zen. Luzaz guhaur egon gara, gehaur hasi gara piska bat, eta azkenean galdegin dugu Zalgizeko erretoreari, Roger Idart-i. Hura iadanik «Hiruak Bat» taldean izana zen, urte bat edo biez. Hark onartu du gogotik eta harekin landu dugu.

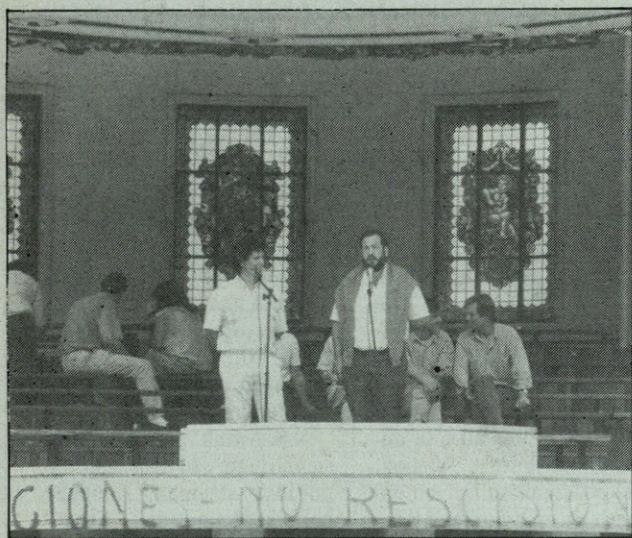
Ahazten nuen esatea itzultzea ere erretore batek egin duela, Pagolakoak oraingoan, Fabien Bereterbidek.

J.L.

SANTUTXUKO BERTSOLARI-ESKOLA ETA UDALAK ANTOLATURIKO SAIOAK BILBON

Bertsolaritza hirian txertatu, bilbotar Arenaleko saioen helburua

Maiatzaren 9an hasita eta ekainaren 20a bitartean, 35 bat bertsolari entzuteko aukera dago Bilboko Arenalean, larunbatero goizeko 12'30etan. Santutxuko bertsolari-eskola eta Udalaren eskutik heltzen dira saio hauek, aurreko urteotan bezala.

Bilboko Arenalean, udaberri orotan bertsoak entzuteko ohi-tura sortzea lortu dute Santutxuko bertso-eskolakoek.

Udaberriko saio hauetan, 1958.eko gerlaondoko Bizkaiko lehen bertsolari txapelketa gogoratu nahi izan da. Balentin Enbeitak eskuratu zuen txapela, Arenalean gainezka egiten zuen jendetza-
ren txaloen burrundaiaren artean. Oraingo lehenengo saioan Egaña, Lizaso, Murua, Peñagarikano eta Sarasua saiatu ziren J. Ramon Etxebarriak jarritako gaien erantzun egokia ematen, beltza-

ran jartzearena beste egun batetarako utzi zuen zenbaiten aurrean.

8 saio, 35 bertsolaritikit gora

«Hau aurreko urteotan egindako lanaren jarraipena da» esaten zigun J.R. Etxebarriak, Santutxuko bertsolari-eskolak, Bilboko bakarra, antolatu dituen saioei buruz. «Nik esango nuke lortu du-

gun emaitzarik handiena ohi-tura sortzea izan dela. Bilboko Arenalean, udaberri inguruan bertso saio batzuk egon dira azken urteotan, eta honen garrantzia da, alde batek bertsolari-eskolak antolatzea, bestetik Bilboko Udalak konprometua hartzen duela jaialdi hauek egiteko. Bere gauzatze hartu du, eta hau oso positiboa da. Eta bestetik ere jenteak ohi-tura modura hartu du bertso saioa, eta badaki udaberri aldean Arenaleko bertso saioak egiten direna».

Maiatzaren 9koan gipuztarak izan badira, 16koan ere Igartzabal, Larrañaga, Olalde eta Telleria izango dira Arenalean. Bizkaiko bertsolarien txanda 23an hasiko da Altzailei, Areitio, Elgetzu eta Mañukortaren ahotik. 30ean Bizkaiko eta Arabako eskoletakoak arituko dira. Iparraldeko Alkat, Ezponda, Xalbador eta Xanpunek ekainaren 6rako daukate zita Bilbotar bertsozaleekin, eta urrengo larunbatean Aristorena, J. Arriola, Egileor II, eta Sorozabal gazteek. Ekainaren 27an Ajuria, Arriaga, A. Arriola eta Abel Enbeita, eta amaiera emateko Amuriza, Azpillaga, Jon Enbeita eta Lopategi entzuteko aukera izango dugu, ekainaren 20an.

Egitarau honekin, eta Santutxukoekin egiten duten astero-ko lanaren bidez bertsolaritzak irabazi duen gaurkotatua eta zabalpena nabaria da, Bilboko erdal-giro erdian kokaturik. «Bilbo bezalako hiri handietan ez zegoen bertso-tarako tradizioirik, eta bertso-

lari-eskolen aportaziorik garrantzitsuenak, bertsozaleak bildu, inguruko giro bat sortu eta gazteak zein zaharrak prestatzea izan da».

Jon Sarasua:

«Bertsolaritza hiriko

bizitzaz kutsatu behar»

ARGIA.— Bertsotan aitor-tu duzun legez, jantzi doto-reak ekarri dituzu Bilbon kantatu behar duzula eta. Ohituta egon arren, berezia al da hau bezalako erdal giroko hiri handi batean kantatzea?

J. SARASUA.— Bada, herrietan, Zaldibin, Oiartzunen... kantatzea baino lasaia-goa da, haietan dagoen zentzu kritikoa dela eta. Hemen baino kritikoagoa delako jentea. Hori uste dugu, baina, ez dakit zein punturaino den honela. Arenala handia da eta jente gutxi dagoela ematen du, baina bestetik, daudenak horretaraxe etorriak dira.

A.— Jentearekin in-paktatzeko orduan ez da, ha-laere, berdina izango.

J.S.— Gertatzen dena da, behar bada, saioen geroa moldatu behar dugula hone-lako tokietara. Somatzen du-gu jente moeta bati bertso bat, gai batzuk gustatzen zaizkiola, eta beste batzuk ez. Arazoa izango da hemengo saioetan jenteak zer nahi duen asmatzea, haien gus-tuen bidetik afinatzea. Geroa giro urbanoa da, eta ez dakit nik nahikoa moldatzen ga-ren jente moeta honetara.

A.— Bilbon bizi zara eta hemengo bertsolaritzaren egoera hurbiletik ezagu-tzeko aukera izan duzu. Nondik jo beharko litzate-ke aurrera egiteko?

J.S.— Santutxukoa da Bil-boko, eskola bakarra, eta ederki dabil. Astero elkar-tzen da jentea kantatzeko, eta gero hilean behin Herri-ko Tabernara etortzen da bertsolari pare bat saiotxo bat egiteko. Nik uste dut honelako gauzak egitera jo be-harko litzatekela, baina ez Santutxun soilik, beste le-kuetan ere bai.

ARTURO IZARZELAIA

BIDEO TOPAKETAK ERE IZAN DIRA AURTEN BIGARRENEZ,
HIZKUNTZA BERAREN FORMA BERRIEI ATEA ZABALDUZ

Zinema formato txikian eta euskaraz, mundu bizi bat Zestoako Topaketetan

Balirudike zinema formato txikian edo super8 delakoan egitea gaur egun anakronismoa dela, bideoaren garaian murgilduta. Hala eta guztiz ere, hori ez da inola ere horrela, Zestoako Topaketetan ikus daitekeenez behintzat.

Azken hiru urteotan asko mamitu eta zabaldu da Zestoako Topaketen egitaraua. Bideoaz batetik eta Zinemaz bestetik, bi asteko egitarau trinkoa osatzeko lain bildu dute Xabier Unanue eta Joxe Gaztañaga bezalako jendearen inguruan ibiltzen diren zinezaleek.

Bi aste horietako mamia bigarren astean kokatzen da batik bat, Zinemari eskainitakoaren inguruan hain zuzen ere, maiatzaren 11tik 16ra-koan. Ostegun, ostiral eta larunbatez Topaketetako bere-tako filmeak ikusi ahal izateaz gain, aurreko egunetan bestelako filmeak ere ikusi ahal izan dira: formato handi-koak baina modu kaskarrean zabaldukoak, edota Euskadiko Filмотегian egonda gutxi-egia ikusitakoak.

Hamar urteko lana helburu bikoitz batez

Topaketa hauen helburua —eta orain hamar urtekoari begiratzat atzera— hauxe da, bertako arduradunek adierazi digutenez: formato txikian egiten den zinemari Zestoa aukera ematea. «Guk bagenekien nahiz eta beste festival batzu han-hemenka baziren,

super-8ari ez zitzaioela inon toki berezirik ematen, beste neurrietakoekin batera nahasian bait zihoazen. Orduan erabaki genuen Zestoa formato txiki horretarako toki berezia izango zela».

Ez dira hor bukatzen Topaketen helburuak baina. «Hasiera-hasieratik garbi genuen ere, hizkuntza oso erabakikorra zela guretzat, formato txikiaren baldintzarekin batera hizkuntzarena berezezi-na izan da beti gure historian. «Filmeak hitzik badu euskaraz beharko du izan». Honek, dirudienez, zenbait eztabaida ekarri izan dizkie, batez ere Bilbo aldeko Zine-Klubetatik kritika egin bait diete. Alegia, zinema imajina dela, eta imajinak ez duela hizkuntzarik. Hizkuntza imajinaren bitartekoa baino ez dela. Xabier Unanuek kritika horiekiko ez-adostasuna agertzearekin batera, hasierako asmoari tinko jarraitzeko gogoia agertzen du keinu indartsu batez.

Bideoak ez du oraino zinema irentsi

Hamar urtetako historia honetan apenas aldaketarik egon den Topaketen baitan.

Xabier Unanue, Zestoako Zinema Topaketetako arduradunetako bat.

Bideoarena izan liteke orain arteko handiena. «Aldaketa bakarra bikoizketarekin ari gara planteiatzen. Hasi-eratik konturatu ginen zenbait jendeak Zestoa aurkezteko erdal filmeak bikoiztu egiten zituela, eta orain arte onartu izan ditugu, baina aurtan erabaki dugu datorren urtean ez ditugula botako, jatorriz euskaraz egindakoak bakarrik onartuko direla». Haien esanetan, planteamendu komertzialetan erderarentzat justifikazio handiagoa egon liteke, baina «formato txikian ez dago arrazoirik euskaraz ez egiteko».

Bideoak leher egin duen garaian oraindik ere formato txikiarekin ibiltzea lekuz kanpokoa balirudike ere, errealitatea beste bat da: jendeak segi egiten du zinema superzortzian egiten. «Hori argi eta garbi frogatu dugu guk —adierazten digu Xabie-

rrek—. Lehenbiziko urtean 13 filmea aurkeztu ziren Topaketara, gehienak lehendik zeudenak. Bigarren goan mantendu zen, eta aurtengoan, esate batera, 24 izan dira aurkeztutako filmeak (horietatik 15 onartuak izan direla)».

Urtero-urtero, egiten den produkzioa berria dela frogatzen da. «Guk orain dela hiru urte planteiatzen genuen —eta jarrera ere hala-koa zen— super8ari jendeak utzi egingo ziola, alde horretatik bideoak teknika aldetik dituen erraztasunak super8ak ez dauzkalako. Orduan, pentsatzen genuen super8a behera joango zela. Gure erantzuna hauxe izan zen: jendeak formato txikian zinema egiten segitzen zuen bitartean, guk ere segi egingo genuen, eta halaxe gertatu da orain arte behintzat».

JOSU LANDA

LASTER GRABATZEKOTAN DA HURRENGO DISKOA,
IRAILA ALDERA KALERATZEA ESPERO DUENA

Benito Lertxundi, folk musikan tradizioa osatzearen atzetik

*Benito Lertxundi berriz ere notizia
dugu, hurrengo diskoa grabatzen
hastekotan bait dago. Irailean
izango omen da klean, eta
horrezaz gain bere hainbat eritzi
biltzeko aukera profitatu dugu.*

ARGIA.— Beste diska-
ren bat prestatzen ari zara
ala geldirik zaudela esan
dezakegu orain?

**BENITO LERTXUN-
DI.**— Aurten maiatzan edo
ekainean espero dut grabake-
tan hastea, ia prestatutik du-
dan diskoa, eta pentsatzen
dut udara erdi erdian zaila
izango dela ateratzen, bada-
kizu oporrak eta giroa eta
oso bereziak izaten dira, eta
pentsatzen dugu iraila aldera
aterako dela.

A.— Gaur egun nola
ikusten duzu euskal folklo-
rea, musikan, zuk landuta-
ko alorrean?

B.L.— Pentsatzen dut zen-
bait gauza egin direla. Gu hasi
baino lehen koruak eta egi-
ten zuten zer bait, nahiko sail-
katua, hau da, nahiko lokali-
zatua zegoen kanta motakin
egiten zen: koralen bidez,
Euskal kanta zerrenda ager-
tzea. Eta gero beste herrie-
tan, European eta, normal egi-
ten zen moduan, folk giro hori
sortu zen, kantari bakarka-
koekin etab. Hori esan behar
da hasi zela orain 21-22 urte.
Eta orduan 20-22 urte nik ez
dut uste tradizio handiegia
denik, behar lukeen desarroi-
loa emateko. Beste herrietan
ikusi da badutela tradizioa,
ehunka urte dituzte eta or-

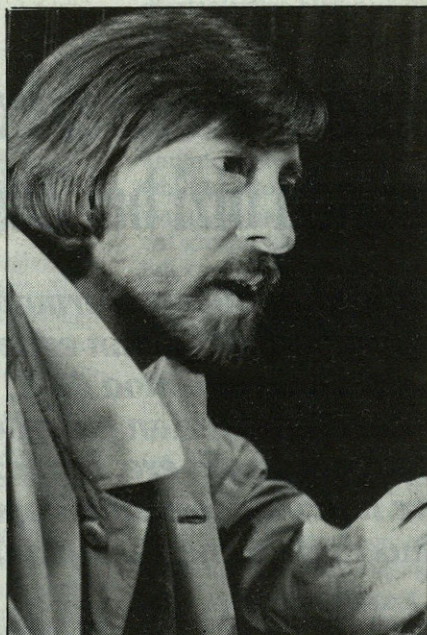
duan gauzak askoz ere nor-
malago, askoz ere egunero-
kotasun baten barruan egiten
dute.

Hemen hori dena konizien-
tzi politikoak eragindako mi-
litantzi baten inguruan hasi
zen, eta hor gauzak pizka bat
behartuta egiten dira, ez nor-
maltasun baten barruan bes-
te tokietan egiten den bezala.
Nahiz eta gauza batzu egin
diren pentsatzen dut denbo-
rarekin ikusteko guaza izan-
go litzatekeela, eskola sen-
doagoa eginik dagoenean
etab..

A.— Zure kantak presta-
tzerakoan zenbait iturri
erabiliko dituzu, zeintzu
dira gehien bat erabiltzen
dituzunak?

B.L.— Hori ere egia esan
gero eta zailagoa egiten zait
esplikatzeko iturburuak non
diren, ez bait gara askotan
konziente gauzak nondik da-
tozen, nik esan nezakena da
egia da, iturri bezala oso go-
gozkoak zaizkidanak dira ba-
tez ere musika herrikoia, ez
gure herrian dagoena edo
egin dena bakarrik, beste to-
kietakoa ere. Oso gogozkoa
dudana eta iturburu handia
dena, Irlanda, Eskozia, Gales,
Bretainia, mundu zelta hor-
tan sartu dena, baita Europa-

Benitok
aitortzen
duenez,
«Askatasunaren
semeak»
izan
zen
luzaro
estimatu
zuen
kanta.

ko Ekialdean eman diren
gauzak.

A.— Zuen kantetan ere
nabaritzen da arbasoen
kantuetan kutsu berezia
ematen diozula, nolakoa
da kutsu hori?

B.L.— Begira, kasu hone-
tan beti esaten dut, eman nie-
zaiokeen kutsua, hau da, nik
hartzen dut kanta herrikoia
bat eta nik kanta horri eman
nezaiokeen kutsua ez da arra-
zoiaren bidez eginga, baizik
eta nere izatearen edo nere
erroetatik pasatzen denean,
nere izaerak badu halako be-
rezitasun bat eta horiek ohar-
kabea ematen dizkiedala us-
te dut. Adibide bezala jartzen
dut batzuetan, kanta herrikoia
bat norbaitek kantatzen due-
nean, nahiz eta ongi kanta-
tua egon, batzutan gertatzen
da kanta herrikoia horri egin
zaion zerbitzua, kantari hori-
rek egin diona dela; baina
beste batzuetan eta segun
nork kantatzen duen, esate-
rako Laboak O Pello Pello!
kantatzen duenean, beti esa-
ten dut Mikel dela, zerbitzua
O Pello Pello!-k egiten diola
Mikeli. Kutsadura horiek as-
kotan zaila dira esplikatzeko

zer diren. Batek duen senti-
tze modu hori jartzen du
eta ez daki ze fenomeno ger-
tatu den, askotan hirugarren
batek, kanpotik entzuten
duenak gehiago daki.

A.— Egin dituzun kantu
guztietatik zein da zuen-
tzat estimatuena?

B.L.— Estimazio kontuan
nik uste dut aroak izaten di-
rela. Bolada batean ari zara
kanta mota bat egiten, eta
multzo horretatik izaten du-
zu bat maiteago edo gehiago
gustatzen zaizuna edo irudi-
tzen zaizu zorrotzago edo
behar bada azierto gehiago-
rekin osatutako kantua dela
etab. Baina gero aro hori
joaten denean hasten zara
beste disko bat prestatzen
eta orduan beste aro bat da.
Esango nuke, nere oroitzapen-
etan kanta bat baino ge-
hiago direla gustatzen zaizki-
danak. Bolada bat izan nuen,
iruditzen zitzaidalako nire
isurketarik sendoena edo bo-
robilena izan zela, denbora
dexente iraun zidan «Askata-
sunaren semeak», luzaro es-
timatu nuen kanta izan zen.

PERU UNTZUETA

«ETSAIARI BAKAILUA DESERTUAN» DISKA KALEAN IZANGO DUGU EGUN BATETIK BESTERA

«Madarikatuak» gara eta gurea musika da

**«Madarikatuak» talde
hernaniarrak ez du edonon
entsaiatzen, ez pentsa: Hernaniko
Tilos-etako kioskoko eta komuna
izandako lokal kutre eta mixerable
batetan alajaina!**

Barrura sartu bezain laster soma daiteke ertsia baino ertsiagoa iluna, kiosko azpiko itzal betikoak astintzen dituelarik azken sei hilabete honetan gazte gogotsu hauen musika zaletasuna, musika grina, musika moden gain.

Taldeak ba omen ditu 4 urte hasi zirenetik, gaurkoan jarraitzen dutenek 2 urte dararmatarik: «Putre-k saxoa, perkusioa, ahotsak eta beste-lako haizeak botatzen ditu. Aitor-ek kantatu egiten du, Javi «batera» dugu eta Flavio baxua eta noizbait bibolina

akaso, eta ni Goio, gitarra eskutan ibiltzen naiz kantutari». Taldearen segimendu labur bat egitekotan, ez zaialdaketa haundirik somatu urte pare honetan: «bakoi-tzak berea sartzen dio egiten duenari eta honen arabera gustu zabaletan oinarritzen da gure musika».

Ez gara ez punkiak ez ezer

Betidanik jo dute punkien artean, beren burua punkizat jo ez arren eta betidanik

izan dute argi moda asko eta asko dabilela punk esparruan: «Euskadin kontzertuen zirkuitoa horretan oinarritu da, tunga, tunga... etapa batetan gure imagina ere kaotikoa izan da, kristoren putzak eta gero gerokoak. Gaur egun musika aldetik eta, askoz ere landuagoa, trinkoagoa egiten dugu, serio-ski entsaiatuz batipat».

Etiketaz jarduteko gogoak banuen bestalde, «rock radical vasco» delakoaz hain zuzen ere: «hitz bat besterik ez da izan. Argi ikusten dugu denok berdin jasotzen ditugula ostiak eta horren aurka idazten direla letrak, metafora ezean erreallitate krudel batetan basatuz, baina hortik aurrera...». Hortik aurrera jende batek ez du besterik ikusten: «gurea musika egitea da, maitasunezko abestiak ere baditugu eta gero beste edozein istorio zaigu gustoko, egungo erreallitateari muzin egin gabe noski, izango baita denbora tiroak botatzeko ere, orain musika egiten ari gara».

Ez ska, ez hardcore

Gaur egun ska, ska, ska besterik ez dagoela nabaria da: «nazkatu ere egiten zara. Nerretzat musikalki pobrea da eta bestetik gaur egungo taldeetatik gehiengoak ez du irtenbiderik izanen». Ez maketa dexterik, ez talde arteko diskarik, ez dute ezer askorik kaleratu kontzertuetatik at: «ez gaitu horretarako inork deitu sekula santan. Halaber, gu ez gara ez ska, ez hardcore; guri falta zaiguna zera da, taldearen imagina konkretu bat eskaini, izugarri kostatzen da hori».

Hontaz eta hartaz ixil ixilean diska bat argitaratzeko tan dabilta Elkar-en eskutik, jada den dena egina dutelarik: ««Etsaiari bakailua desertuan» du titulutzat. Bakoi-tzak barruan dituen etsaietaz mintzatzen gara: politikoa, apaizak, «pikoletoak», soldadutza, alkatea... eta gehiago».

Diskarena, autentikoa hi!

Abestiak denetarik, auke-ra pil pililean: «D eguna, 50 urte», yankiak Normandian sartu zirenekoa dugu: «amerikarrek inposatutako kulturaren aurkakoa dugu erabat, beste modu batean kontatuta». «Polboroiak» modu amoretsuan egina dute.

Letra guztiak Andoni Tolosarenak dira: «bere «pajarrraka» literarioak oso gustoko ditugu». Abestiekin jarraituz «Epaileak» dugu urrena: «beti dago epailerik terroristen ekintzak epaitzeko prest baina nor epaitzen ditu poliziaren ekintzak...abestiaren zati bat». Amoriozkoak, «Gatazka ederrena»: «hitz ederrretan esanda larru komerietaz ari gara honetan» eta «Txus» pertsona baten istorioaz ari direlarik.

Dirutan oso mixerable dabilta eta norbaitek zertxobait luzatzeko badu, hemen telefonoak: Goio 373096, Putre 552161 eta Joseli 550437.

J.J. PETRIKORENA

«Madarikatuak» taldeak ez du bere burua katalogatu gura, gustokoa egiten dute.

Paperetan idatzia

ERAKUNDE HERRITARRAK

...eta erakunde «herriarrak», herriaren onarpen zabala dutenak. Alderdi politiko jakin baten eraginpean eta esanera dihardutenak alderdi jakin baten adar besterik ez dira. Eta euskarari on aina kalte egin diezaiokete, iritzi berekoen onarpena eta besteen gaitzespena lortzen dituztelako.

M. Karmen Garmendia, «Eguna», 87-V-7

«SATURNO» NOBELA

Erratu egin du tiroa Arantxa Urretabizkaia, eta dianaren erditik ezezik, diana beretik kanpo oso urrun joan zaio dardoa. Adoleszente batek idatzitako nobela dirudi «Saturno»k, baina inola ere ez berrogei urtetako emakume heldu eta esperientzia literariodun baten fruitua, irakurle askok aspalditik ikusi eta gozatu nahi zuen fruitua. Nobelako protagonista guztiak adoleszenteak bezala konportatzen dira, sinplismo barkaezin batean eroritzen da Arantxa, pertsonaia beren izakeraz hornitzailekoan. Pertsonaia topikoak dira, klithea izatera ere heltzen ez direnak.

Pako Aristi, «El Diario Vasco», 87-V-6

BERTSOLARI ARTXIBOA

Oraindainokoa Aita Zabala izan da artxiboa lan hau burutu duena, baina ez da lan sistematiko bat izan, bere gisara egindakoa baizik eta hark egin duena gaitzetsi gabe, guk lan zabalagoa egin nahi genuke. Kontutan izan herriz herri saio pila izaten dela. Bertsolari batzuen saioak jasotzen dira, baina beste batzuenak ez eta guk denek jaso nahi genituzte, gero bertsolari horiek berak edo edozein interesatutik kontsultatzeke. (...) Artxibategi kontu honetan asmo asko eta interesgarriak ditugu eta Elkartearen eginkizunik garrantzizkoenetako izango dela, pentsatzen dugu.

Imanol Lazkano, «Hemen», 87-IV-30

EUSKO IRRATIA/AM

Ahaztua genuen nonbait baina gogora deza-gun Gorordo jaunak iazko EITBko balantzea prentsaurrekoan aurkeztu zuenean, oraindik betetzeke duen agindu bat bota zuela: Komunitate Autonomoaren babesean diren irratiek AM edo Erdi Frekuentzian emititzea debekaturik badute ere, Eusko Irratiak hiru emisora sortu asmo ditu aipaturiko frekuentzian. Jakina balantzeak egiteko orduan haundinahi ugaria azaltzen da aurreko akatsen kantea estali nahiz.

Reporter Tribulete, «Aizu», 87ko maiatza

SEASKA

Gure debelopatzea oztopatzen duen beste faktore bat zera da: guraso potentzial anitzek gutaz duten irudi negatiboa. Halabeharrez militante diren batzuren eskola da gurea. Baina asmatzen al dugu ibiltzen garen zirkulua puskatzen, izpiritu militanterik ez duten beste gurasoak ere gure artera hurbilazteko? Ez al gara geure ghettoa eraikitzen ariko?

Jean Berria, «Ekaitza», 87-V-7

Mikel Arregi

Alberto Gorriti-berearen
galderak Loiolako
Herri Irratian
(maiatzaren 7an)

Gernika, arbola baten ametsa dugu gaur Ere-soinka etxean aurkeztu duen filmearen izena. Gurekin dugu Mikel Arregi, Eresoinka-ko gertea. Drama delakoa da, eta beraz bi parte berezi behar ditugu: fikzioa eta errealtatea.

— Berez filme osoa fikzioa da, eta fikzio horretan gaur eguneko hiru pertsonaia nagusi ageri dira, nolabait Euskal Herriko eredu bezala agertzen direnak: eskultore bat, poeta bat eta idazle historiagile bat. Horiek erreallak dira, baina filme osoa esan genezake fikziozkoa dela.

— Txillida, Bernardo Atxaga eta Martin Ugalde. Eskultore, poeta eta idazlea. Esaidazu, berauek zer egiten dute zehatz-mehatz. Gaur egunekoala iraganaz hitzegiten al du?

— Beno, filmeko izenburuak adierazten digu (azkenean euskaraz ingelesezko izenburu bera jarri diogu, «arbolaren izpiritu»), eta arbola batek hiru zati ditu: bata sustraia da, eta gure fikzio honetan sustraia iragana da; bigarrena enborra da, eta enborra gaurko eguna da; eta azkenik adarrak, eta adarrak geroa dira. Orduan, hiru pertsonaia hauek adierazten dute Gernika beraientzat zer izan zen, gaur egun nola ikusten duten eta etorkizunari buruz ere Euskal Herria nola ikusten duten. Batez ere, munduari agertuz hiru arlo horiek nola ikusten duten adierazten da filmean. Ikusi gabe, oso zaila egiten da filmea nolakoa den azaltzea.

— Gernikaren urteurrena dela medio izan dugun uholde horren barnean

kokatzen da filme hau ere, beste filmeetan batera. «Gernika, arbola baten ametsa» zertarako egin da, gure artean emateko, ala kanpoan adierazteko hau zer izan zen?

— Filme honek azken aldian Gernikari buruz izan ditugun filmeen ildoak puskatu egiten du. Filme hau batez ere munduan zehar erakusteko egin dago. Ez euskaldunek berek ikusteko, baizik eta kanpokoek munduan zehar ikus dezaten euskaldunak nolakoak garen. Piska bat Iparragirrek Gernikari buruz adierazitako zentzuan: emanda zabaltzazu munduan fruitua. Jendeak ezagutu dezan Euskal Herria.

Gillen «Seaska»koa

Jokin
Aldazabal-en
galderak
Donostiako Herri
Irratian
(maiatzaren 5ean)

Ezin dugu egun hauetan aipatu gabe utzi «Herri Urrats», eta era berean ezin gogoratu gabe eta zertan den jakin gabe utzi une honetan Seaskaren egoe-ra. Gillen...

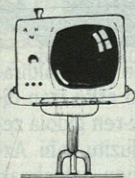
— Iaztik aurtenera hiruzpalau gauza aldatu dira. Hemen, Seaskan. Alde batetik iaz baino haur gehiago dago. Iaz 850 haur ziren, eta aurtent badira 900. Gutti bada gutti ere, hemengo asko da, anitz jende gehiago erran nahi baitu, eta gero beste alde batekin horrekin batera bai irakasle eta diru-beharren enmendatze bat ere. Bestalde, Gobernuarekin duela lau-bost urte genuen hitzarmena oraingo eskuineko gobernamenduak deuseztu egin du, baliogabetu egin du, eta mementu honetan ez du-

gu deus jasoko gobernamentutik. Diru horren truke frantsesaren irakaskuntza oinarri bezala ezarri nahi digute. Eta azkenik, euskal irakaskuntza batxilergoaren bukaeraino segurtatu nahi badugu, orduan behar-beharrezkoa dugu heldu den urtearen hastapenerako ikastegi berri baten egitea. Beraz, diru premiak sekula baino larriagoak dira Seaskarentzat.

— Zeintzu izan dira «Herri Urrats»en helburuak?

— Bi izan dira «Herri Urrats»en helburu garrantzitsuak. Bata, Hegoalde eta Iparraldeko euskaldunen artean, festa handi eta anaikor bat egitea, elkartasuna lortzea. Eta bestaldekik, dirua lortzea hemengo ikastolen sostengurako.

Txaro Arteaga

Hasier
Etxeberrira-ren
galderak ETBko
«Lapikoka» saioan
(maiatzaren 6an)

Hogeitabi urtean gorabehera haundiak ikusiko zenituen irratian munduan. Aldaketa handia egon al da beneran orduetik hona?

— Ni irrati-
an sartu
nintzenean,

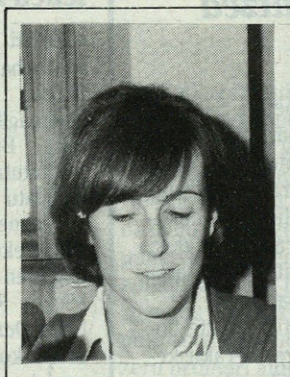
adibidez, jende guztia erdal-duna zen. Saiotxo bat egiten asteen behin baserritarrentzat. Baina irratiko jende guztia kanpotarra zen, oso jende desberdin eta berezia, niretzat behintzat oso arraroa. Gero hori piskabaka piskanaka aldatzen joan zen. Gu, gure euskal kontzientzia zela eta, jende euskalduna sartzen joan ginen, saioak euskaraz egiten...

— Esan genezake, beraz, hizkuntza aldetik izan dela batez ere aldaketa.

— Ez bakarrik hizkuntza aldetik. Orduan, nik uste dut garrantzia handiagoa ematen zitzaioela formari, edukia-ri baino. Eta orain formari garrantzia txikiagoa ematen zaio, eta edukiari gehixeago.

— Badira urteak, dena dela, aldaketa hori eman zela, ezta?

— Ez da hainbestekoa. Orain dela hamabost urte edo, oraindik oso arraroa egiten zen irratian zerbait euskaraz entzutea. Ez hori bakarrik. Lehen euskaraz saio berezi batzu egiten ziren bakarrik, baserritarrentzat, errosarioak, etabar. Gu beste gauza normalak ere euskaraz egiten saiatu ginen. Horrek prozesu bat jarraitu du, eta ez da beti erreza izan, baina pentsatzen dut maila dezente batera iritsi garela.

— Zure beste arlo eza-
gun bat publizitatearena
da. Zer moduz sentitzen
zara mundu horretan?

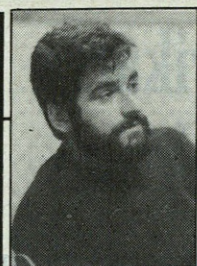
— Ondo, oso ondo. Ze azken finean publizitatea gauza bera da: zerbait interpretatzea, zerbait adieraztea, eta alde horretatik ondo sentitzen naiz, niri gustatzen zait.

— Bestetik ere, fama du-
zu ahots ederra edukitzea-
rena, eta ederraz aparte
erregistro ugarikoa.

— Egia esan, egin ahala joan naiz gauzak ikasten. Gero, beste batzuei erakustera-koan, oraintxe hasi naiz nola egiten nuen pentsatzen. Orduan bai teorizatu egin dut, baina ez da alderantziz izan.

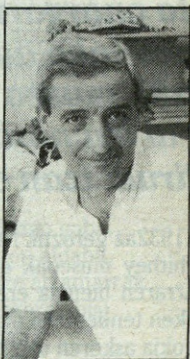
— Nik entzuna zaitut
marrazki bizidun batzutan
ahotsak jartzen, eta
lau-bost ahots desberdin
entzun nituen.

— Hamabi, hamabi jarri nituen behin. Hori oso gauza polita da, niri asko gustatzen zait, ezagutzen ez dituzun posibilitate asko ateratzen zaizkizu. Ez da zaila, azken batean zure barruan piska bat begiratu eta saiatzea dela uste dut. Ez da besterik.

Torrealdak puntua jarrita

Anjel Lertxundiri

— Andu, idazle bezala ezagutzen zaitugu batez ere. Halere, azken aldi honetan, zinemagintzan entzuten da gehien bat zure izena. Bi filme egin berri dituzu: «Hamaseigarrenean, aidanez» (1985) eta «Kareletik», hile honen hogeian aurkeztuko dena. Zeren bila zoaz literaturatik zinemagintzara? Zer da hori, luzapena, etena, irudiaren lilura?

A skotan luzatzen didate adiskideek galdera: «e, Andu, literatura utzi behar al duk?». Erantzun ekibokoak bueltatzen ditut konturatu gabe: «bai zera, ez diat zinean izandako aukera galdu nahi, baina...

Baina neure buruari galdera berdina nik neuk egiten diodanean literaturatik ez naizela urrundu sinetsi nahi dut, filme bakoitzaren atzetik gidoi bat dagoela, eta zerikusirik badiela gidoiak filmeen porrot ala arrakastarekin... Sinetsi ere egiten dut imajinez osaturiko nobelak idatzi nahi nituzkeela eta filmea, lilura baino gehiago konplementu dudala.

Gauzak horrela diren arren, ezingo dut halere zineak duen erakarmena, lilura ukatuko, ezta?

Puntako liburuak

Iruñeko «Hauzolan» liburutegian emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Saturno», Arantxa Urretabizkaia. Erein.
- 2.— «Sasiak ere begiak badituk», Aingeru Epalza. Elkar.
- 3.— «Ziutateaz», Bernardo Atxaga. Erein.
- 4.— «Manu militari», Joxe Austin Arrieta. Elkar.
- 5.— «Joan eta Ane zigarro bat erretze», Ibon Sarasola. Erein.

Orotarikoak:

- 1.— «Larrun» aldizkaria, 4. zenbakia.
- 2.— «Jakin 42/43» aldizkaria. Jakin.
- 3.— «Euskal Mitologia». Pamiela.

Egungo arte amerikarra Whitney erakustokian

Arte plastikoaren, pinturaren munduan nagusi den despiste mundiala modu ulergarri eta onargarri batez esplikatuko kritikorik edo bestelako aditurik ez dago. Horretarako, ziur aski, museo eta galerietara joan, zenbait liburu letu eta norberaren inpresioa ondorioztatzea dirudi izan daitekeela egokiena..

1932az geroztik New Yorken dagoen Whitney museoak egungo arte amerikarren bienala eratzen du. Modaren azken tendentziei pultsoa hartzeko une egokia askoren ustez.

Uztailaren 5era arte zabalik izango den erakusketa horretako antolatzaileen ardura bakarra aktualitatearen erritmora ibiltzea da. Antolatzaileen arduratik at dago erakusketari interes esplikatibo, historiko edo kritikoa ematea. Dagoena eskegitzen dute, dagoenaren selekzio errepresentatiboa, nahi bada. Artista eta trajelarien eskutan uzten dute egiten den artearen erantzukizuna, neutralitate eroso eta susmagarri batekin konformatuz.

Neogeometriaren erreinua

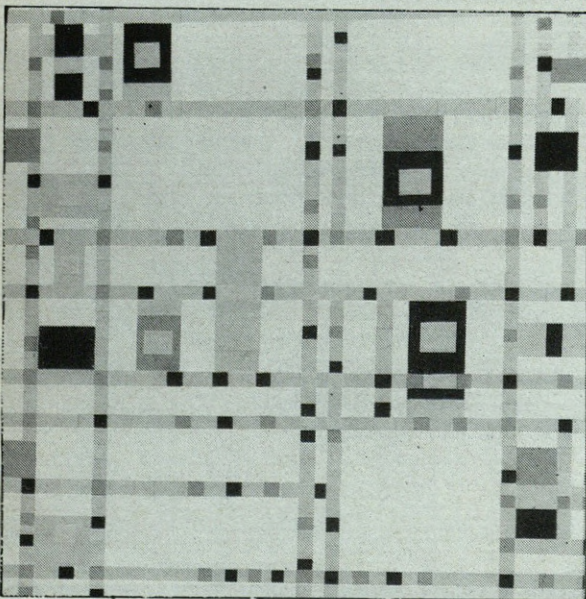
Oraingo, eta egungo egunean, bestelako moda aldaketa aurreikusiezin baten esperan «neogeometria» da nagusi bai Whitney museoan, eta bai Soho eta East Village-ko arte-galerietan. Errektangelu, angelu zuzen, karratu, orlegi pistatxoak eta arrosa tibiarrak dira

nagusi eskegitako koadroetan. Sasi Vasarelyak, Malevitch-en parodiak, Mondrian faltsutuak. Komentariorik gabe uzten duten koadroak dira, garbitasun lakatu batekoak. Beren helburu bakarra aurreko put zikina erantzutea dela irudi luke. Whitney ikusitakoaren araberaz asetzimoa modan dago.

Kritikoen eritzia da, artista gazte horiek zahartuak iristen direla erakusketetara, batere freskotasunik gabe, neodadadismoak errepikatuz, baina indargeturik.

Aurtengo erakusketaren atalik interesgarriena apika, onarpen zabalagoko artisten zenbait obraren aukeraketa dateke, Willem de Kooning-en abstrakto batzu eta Robert Ryman minimalistaren koadroak. Hauekin batera, figurazioaren bidez munduarekin loturarik gordetzen duten zenbait argazkilarik eta margolari dira angelu zuzenaren modari kontrajarriz inpresio sako-nagoa uzten duten artistak.

J.M. HERITZ

Errektangeluak, angelu zuzenak, karratuak... «neogeometria» da nagusi gaur eguneko puntako artean.

Zipriztinak

«Savuka», zulu zuriaren rock talde berria

Sipho Mchunu kitarra-joleak eta Johny Clegg-ek osatzen zuten «Juluka» talde berezia, guda-dantza, koreografia eta musika azal-kolo-reak bezala nahasten zituen taldea. Lehenak, taldea utzi eta bigarrena bakarrik geratu zen, beltzen kulturaz maitemindurik eta zerbait gehiago egiteko desiraz. «Savuka» izeneko taldea osatu du, lehen bezala zuriak eta beltzak nahastuz Hegoafrikako bothazaleentzat irain larria. Taldeak ez du galdu indarririk, baina rockari eta europear merkatuari keinu nabariak egiten dizkio.

«Barfly», Bukowsky-ren lehen zine-gidoia

Zortzi urte itxaron behar izan ditu Barbet Schroeder zinemagile frantse-sak Bukowsky-k prestatutako gidoia errodatu eta «Barfly» izeneko filmea amaitzeko. Aktore nagusien artean Mickey Rourke eta Faye Dunaway, filmea korrika eta

presaka prestatu dute Cannes-eko Zinemaldira-ko. Filme gehienek bezala, arazo asko izan ditu, diferentzia batekin: Bukowsky-ren gidoia zerraman filmea ez zuela inork produzitu nahi. Azkenean, Globus eta Golan-Cannon taldekoak izan dira sosa jarri dutenak, eta Henry Chinasky-ren abenturak zeluloideratu dituztenak.

Arazo finantzieroko Bruselaseko Monnalle antzokian

Gerard Mortier, Bruselaseko Monnalle antzoki erregetiarren zuzendariak atzera egin du azken unean, bere dimisio intentzioa alde batera utziz, 1987-78 urteko egitaraua aurrera ateratzearren. Belgikako Gobernuak erabaki austeritate politika egon daiteke arazoaren atzean, baina azkenik akordio bat lortu dute. Dena dela, Maurice Béjart dantzaria ere ez dago afertatik urrun, bere XX. Mendeko Balleta aipatu antzokiaren parte bait da, eta Béjart-ek autonomia handiagoa eskatuz. Atzeko oihala gisa bi komunitateen arteko liskarrak egon daitezke, antzokia bi hezkuntza ministroari desberdinen eskutan bait dago.

Anatoli Rybakov-en nobelaren zai

Hogei urte berantago, itxura denez, Anatoli Rybakov-en «Arbatoren haurrak» nobela argitaratua izanen da aldizkari batetan, SESBeko idazle askoren ustez azken aldiko gertaera literario garrantzitsuenak. 1966an eta 1978an ere eman zen argitaratze hurrenaren berri, baina saioak hutsean geratu ziren. Liburu egilearen kontakizun autobiografikoa da. Egileak, Bigarren Munduko Gerrako beteranoa, 78 urte ditu, eta Mendebaldean argitaratzeari ezezkia eman dio beti, Sobiet Batasunean publikatzeko baimenaren esperan.

Naturandere

Beti daniko andere zaharra,
bizirik zauden hilkor bakarria,
fruta heldua bezain goxoa
goxoa bezain edarra. (bis)
Ekia suzko indarra,
ilargia irriparra,
elur maluta negarra
jaiegunetan imintzen duzu
gerrikotzat ortzadarra,
zure begia jagole dugu
goizaldeko artizarra. (bis)

Jartzeko zaude janzki barria
iragartzeko udabarria,
laster hor dugu kukua kantuz
zure deiaz igarria. (bis)
Andere maitagarria,
loalditik itzarria,
apain ta eder jarria
gailentzen zoaz nagi sakona
ohantzetik ekarria,
lats gardenean aseko duzu
neguteko egarria. (bis)

Zabald duzu natur andrea
belar hezeko tapiz berdea
bazter orotan barreiaturik
usain eta kolorea. (bis)
Zelaian eder lorea,
jori mardul landarea,
freskura paregabea
ernatuz doan fruitu bizia
barruan duzu gordea,
erdi minetan laztanka zaizu
udaberriko aidea. (bis)

Bizi indarrez fruituak leher,
zure erraia kanpora dager
eguzki printzez garau berriak
zorhituz doaz halaber. (bis)
Abeslari hainbat eper,
ez dago ixilik ezer,
udako jantziak eder
zuhaitz adarrak frutaren zamaz
zuzendu ezinik alfer,
pinu zorrotzak bozkarioan
zeru urdinari aiher. (bis)

Orain hostoak ezin higitu
zure sukarrak kiskaltzen ditu
animaliak egarriaz daude
erreka baita ahitu. (bis)
Giroa duzu goritu
ezin itzalik aurkitu
oro lehor eta siku
bakar bakarrik musker gogorak
dira sargoriz alaitu,
zeu ere bero itogarriak
izaerditan jarri zaitu. (bis)

Hasi zarenez galtzen itxura
atean joka duzu tristura
hosto gorridun pago artean
udazken hitsa heldu da. (bis)
Lainotu da ortzemuga
amets lausoen modura,
txori guztiak zerura
han doaz ihes hotzaren beldur
neguko gordelekura
udagoiak ez baitu entzun
txorinoen arrenkura. (bis)

Putz egin duzu... zure mehatxa,
azkartu nahirik neguko martxa
zure arnasak orbel arinak
firin-farin daramatza. (bis)
Orraztu duzu belartza,
makurtarazi zugatza,
ferekatu harkaitz latza,
nahastu duzu txori gabeko
zuhaitz askoren adatsa,
Naturandere, izaki oro
zure arnaspean datza.

Luzatu duzu gehiago gaba,
horra negua jotzen aldaba
abar iharrak, zure atzamarrak
lei-haize hotzaz ikara. (bis)
Txori etsien hegada,
berba ixilen balada,
negarrez hasi zara,
elur malkoak, negar malutak
darizkizu mara-mara,
lo egiteko zabalik duzu
kotoi zurizko izara. (bis)

Loak harturik zaude ixilik
izaki oro zu gabe hilik
hutsik eta goibel daude kabiak
arboletatik zintzilik. (bis)
Lehengo margoak zurbilik,
ez orririk ez orbelik,
isiltasun kanta soilik
indar guztia galduz geroztik
ohean zautza umilik,
lo egin zazu udaberria
somatzen baita hurbilik. (bis)

Jartzeko zaude janzki berria
iragartzeko udabarria,
laster hor dugu kukua kantuz
zure deiaz igarria. (bis)
Andere maitagarria,
betirako itzarria,
bertsoz nagotsu jarria
zure barnean ixuria dut
bihotzaren ekarria,
noizbait aseko dudalakoan
edertasun egarria. (bis)

JOSEBA SANTXO

(«Joxe Legarreta» Bertso Paperen I. Sarian lehena)

Jakina, Watson adiskidea!

— **H**URA izan duk hire ardia garbitu duen zakurra.
— Nola dakik, Sherlock? Ez dik arrastorik utzi. Ez zigarrokinik, ez lekukorik, urrats bakar bat ere ez... Nola frogatu gorputz kolpatua, itoa, odoldua zakur horren ekintza izan denik? Nola bereizi zakur baten muturra eta beste batena?

— Watson adiskidea, galdera gehiegi egiten dituk batera. Horrela ez duk sekula lortuko mataza honetako hari egokiari heltzea.

— Banan bana bada. Nola dakik hor aurrean dagoen zakur hori izan dela eta ez zakurtegiaren dauden horietako beste edozein?

— Jakina, Watson laguna, gertakarien gauean zakur hori izan zen zakur-lanean aritu zena!

— Nola froga dezakek ordea? Forenseak dioenez «bihotzaren insufizientzia» batez hil zen ardia. Gorputzean dauzkan markak eta ubeldurak lurrera erortzerakoan egindakoak direla dio informeak.

— Jakina, Watson maitea, forensea funtzionario bat duk. Funtzionarioen kezka ez duk ilun dagoena argitzea. Funtzionarioen kezka, ahalik eta lan gutxienean eginda, nagusiaren mahaiko hondakinez elikatzen jarraitzea duk.

— Forensea bera ere konplizea da beraz hilketa honetan!

— Hasia haiz bide egokitik abiatzen!

— Tratu txarrik, egon dela ezin froga badezakek, forenseak kontrakoa badio... nola komentzitu jueza hemen gertatutakoaren egiaz?

— Gorputza diagu, jakin bazekiagu nor izan den. Orain zakurraren deklarazioa baino ez diagu falta Watson jatorra.

— Sherlock, Sherlock... Ez goaz inora. Zakurrak, forenseak... denek deklaratu ditek gauza bera. Ezingo diagu kasu hau argitu.

— Oker habil Watson galdetzailea, argiegi zeukeagu kasu hau!

— Guk bai, baina demokrazia batean gauzak frogatu egin behar dituk!

— Jakina Watson adiskidea!

— Ezin diagu ordea ezer frogatu.

— Nola ezetz? Nori interesatzen zaio horrelakoak ezin froga ahal izatea?

— Urrunegi ez al hoa Sherlock?

— Behar den tokiraino dear Watson. Demokrazia duk estatuaren hilketak hobekien ezkututzen dakien sistema. Gure sir Arthur Conan Doyle-k ordea ez zian horrelako kasurik irudikatu ere egin.

MARTIN ARANA

osasunaren arduraz

Gizonezkoen- tzako 'pilula' zertan da?

ELKARTE feministek aspaldi-danik kritikatu dituzte iker-tzaleak gizonezkoentzako 'pilula' bat bilatzeko egiten dituzten saio eta lanak arrakastarik eduki ez eta jaiotz kontrolaren pisu guztia emakumezkoaren gain erortzen delako oraindik ere. Ba al dute arrazoirik kezka horiek?

Egia esatea ez da beti erraza, edo gustokoa behintzat, gerta-tzen, eta eritzi guztiak ere ez dira berdinak izango, baina nik uste zalantzarik ez duela azken hamar urteotan ikertzaile eta osasun-talde nagusienek (OME bera tartean dabilelarik) gogor heldu diotela arazo honi. Dena den, Waites ikertzaileak berriki aitortzen zuen bezala, zenbait aurrerapauso egon diren arren, bidea oso luzea da oraindik gizonezkoentzat 'pilula' kimiko edo hormonal egoki bat eskuratu aurretik.

Gaur egun gizonezkoak erabiltzen dituen metodo eraginkor bakarrak, antisortzeko bide honetan, basektomia eta prezerbatibo edo jagorgailua dira. OMEak kalkulatu du munduan badirela jadanik ia 50. milioi gizonezko basektomizatuak, prozedura hau kasik erradikala izanik ere, hodi diferenteen inpermeabilizazioa oraingoz kasu gutxitan bait da arrakastatsua.

Waites-ek aditzera eman duenez, edozein botikak komertzializatu aurretik duen denboraldi luzea kontutan edukirik, gutxienez hamar urte beharko dira erabilera orokorreko gizonezkoentzako 'pilula' bat lortu aurretik.

XABIER AGIRRE

BAZKALTIA GEHIEGI

Sekulako jende piloa bildu zen eztei haietara. Han zeuden denak mahaiaia esertzeko preste, ea norbaitek esaten zuen nor non eseri. Luzatzen ari zen, hala ere, denbora, eta batzuk hasiak zeuden pentsatzen bankete hura nahiko bitxia zela.

Halako batean altxà da norbait eta solemnitetez dio:

— Entzun denok, mesedez. Senargaiaren partetik etorri direnak jarri daitezela nere eskubitara.

Kristo guztia batetik bestera mugitzen...

—Eta orain emaztegaiak konbidatuta etorri direnak ezkerretara ipini daitezela.

Bi talde handien erdian familia bat gelditu da haur ttiki batekin, inguruan ume mordoska bat duela. Berriz ere serio hasieran mintzatu dena bera:

— Bueno, ba hau bataio bat da eta
zoazte denak pikutara.

ADARRAK ALA BOKADILOA

Bi tipo doaz kotxe banatan Nafarroako karretera batetik. Mercedes eder bat gidatzen du bata, eta bestea berriz matrikulek letrarik ez zuten garaietako Seat 600 kaxkar bat.

Merzedesak «dziu!» pasatu du 600a, baina handik dozenerdi bat kilometrotara gure 600 tikiak «ttorrrro!» aurea hartu ez dio bada! «600 alua —dio bere artean irrifarrez— orain ikusi behar dik zer den benetako buga bat». Eta berriro merzedesak «dziu!» aurea hartu dio, parean pasatzerakotan behatze-kin adarrak erakusten dizkiolarik.

Baina azetik 600a berriro inguratu zaio eta «ttorro» aurea aurea hartu: eta parean pasatzerakoan leihotik txoferrak bokadiloa erakutsi! Merzedesekoa pikatu da, eta abiada bizian aurretzen du berriro Seat kaxkarra, eta berriro adarrak erakusten dizkio. 600ekoa egoskorra izaki, eta berriro hartzen dio aurea, eta ostera bokadiloa erakusten.

Hor doaz Nafarroako Erriberako lautadan, batak bestea pasa eta adarrak erakutsi, ondoren bestea pasa eta bokadiloa erakutsi. Halako batean 600a gasolindegri batean gelditu da, eta baita merzedesekoa ere atzetik. Joan zaio merzedesekoa besteari eta:

— Aizu, gizon, jakin al daiteke nik adarrak erakutsitakoan zergatik erakusten didazun bokadiloa?

— Ai, aixikiria! Mundu honetan denok erakutsi behar dugu andreak jartzan diguna.

ARGIA

BEHAR DEN ASTEKARIA

Euskal Kulturari pultsua hartzeko,
astekoaren berri jasotzeko,
gizarteaz eta politikaz ohartzeko,
alfabetatzen jarraitzeko,
denbora pasatzeko...
ARGIAk 60 orri eskaintzen dizkizu
astero zure etxean.

Erreportaia ugari,
elkarrizketa interesgarri,
komikia koloretan...
Haur eta gazte, senar eta emazte,
baserritar, langile ala estudiante,
euskaraz bizitzeko
ARGIA behar duzue.

ARGIAREN HARPIDE IZAN NAHI DUT:

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

Telefona

Herrn

Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

Kontu Korrontearen Zb.

SINADURA

ARGIA. Ametzagaña 19. DONOSTIA 20012

Oklahoma-ko patatak

Gure herriaren kontra egiten ari diren genozidioaren etaparik negargarrienetako bat gogoratzen ari gara, aurtan. Faxistek 37an Euskadi txikitu eta errautsi nahi izan zutenekoa.

Madrilek, eta Europako beste hiriburuak, ez dute ulertu nahi, baina adituko ez diguten beldurrez ez gara isiltzekoak: genozidio-prozesua ez dela gelditu, esan behar dugu, berriz eta berriz.

Hitz gogorra da, genozidioarena. Alta, zoritxarrez egoki da gurean. Berriz ere gogoratuko ditut hitz hori (1944ean, Hitler-en denboretan) sortu zuen Lemkin kriminologoak berataz esaten zituenak. «Genozidio hitzaz nazio baten edo etnia baten ezerreztea esan nahi dugu... Normalenik, genozidioak ez du nazio baten berehalako suntsitzerik ekartzen: ekin-tza desberdinak koordinatzen dituen plan bat da, nazio talde baten oinarriak desagiteko asmotan egina. Horrelako plan baten helburua nazio taldearen instituzio politiko eta sozialen desintegrazioa da, kulturaren eta hizkuntzaren, nazio sentimentuen eta erlijioaren, taldearen ekonomi bizitzaren desagertaraztea...»

Genozidioa salatzen gaitza da: kriminala Estatua izaten bait da, eta bestalde Estatuak koexistitu behar izaten dutenez, ez dute onartzen, ez bata besteari onartu arazten ere, halako krimenaren errua.

Ezaguntzea da armeniarrekin egindakoa. Orain dela ehun urte Armenia parteen 2.600.000 armeniar bizi ziren. 1915ean, berriz, 600.000 gelditzen ziren. Hartaz galdegini, Frantziako turkiar enbaxadoreak, orain dela gutxi, honela esan zuen: «*Han ez zen genozidiorik izan. Inzidentek* (sic: 'des incidents') gertatu ziren».

Sir Hartley Showcross, Nuremberg-eko prozesuetan Britainia Handiaren aldetik interbenitu zuenak, honela esan zuen: «*Genozidioa ez da bakarrik judu eta ijtoekin egin. Era*

desberdinez Yugoslavian egin da, Alsaziako bizilagun ez-germaniarrekin, Herri Beheretan eta Norvegian ere; teknika aldatzen da batetik bestera; helburua beti da berdina.»

Geroagokoa da etnozidio berba: «*talde etniko bat desagiteko politika konszienteak.*»

Etnozidio edo genozidio edo... (salatu beharra, horratx inportantea), asuntua honela planteatzen da: Euskaldunen erresistentzia besteak bezalakoxe nazio bat garela idea elementalean oinarritzen da. Gure naziotasun hori ez dute ezagutzen, inguruko Estatuak, eta ondorioz gure nortasunaren seinaleak xehatzen segitzen dituzte.

Horretan dago jarraipena, 37-87. Bestela uso bat haizetara dezagun, krabelin xorta bat bota, eta triapak eta ezpainak bake hitzaz beterik goazemazu betiko lotara...

Diferentzia, polliki planteatzen zuen Joxe Azurmendik, orain dela gutxi, Argiako 'azkeneko' hauetako batean kasualki. «*Frankismoak egurra eman zigun eta demokraziak burla bakarrik egiten digu.*» Burla egiten digute, mareatzen gaituzte, umilatzen gaituzte. Ahaltzu bait dira. Egurraren, eta burdinaren, monopolio kasik absolutoa bait dute.

Guk, bienbitartean, ekonomiaz, politikaz, kulturaz, besteen menpeko segitzen dugu. Apenas geure kabuz ezer egiteko gaitasunik ez dugu.

Ekonomiaz, bertako —edo inongo!— langileen interesean ez, baina kapitalismo mundialaren interesen arabera bizi, bixi gara. Kulturaz, eta hizkuntzaz bati-pat, arras alienaturik bizi gara —duela hamar urte baino gehiago edo gutxiago, urte gutxiren gorabeheran baloratzen gaitza da, baina behinik behin zimentarri sendorik jarri gabe gaude gaurdaino-koan.

Osterantzean, politikaz, Gasteiz eta Iruñeako instituzioak ez dira geronek

sortuak, geronek eginak, errotik galduta daude. Horrexegatik dira ahulak, eta hala izango dira, herriaren erreibindikapenak bere egiten ez dituzten bitartean. Munduaren aurrean, ondorioz, ezer ez gara (garena, herriaren borrokari baizik ez diogu zor). Ez dute indarrik, instituzio horiek, munduari Euskal Herria zer den eta euskaldunok zer nahi dugun, aldarrikatzeko; berdintasunean mintzatzeko ere ez dugu «konpetentzia»rik eta.

Beraz isolaturik gaude munduan, Francoren aurkako 37ko gerran bezain isolaturik, eta gainera zatikaturik azaltzen gara, norbere aldetik, norabide baterakoirik gabe. Aberri eguneko alderdikeria tristea da gero, eta are tristeagoa gure herria sozio-kulturalki ebaki odoltsu batez erdibiturik egotea. Halabaina, indarrak proiektu Herri-zale baten inguruan biltzeko gauza ez garen bitartean, ilunpetan ibiliko gara.

Mende hasiera honetan, Estatu Batuetako Oklahoman, lege bat ipini zuten eta milaka nekazarien lurra espropiatzen hasi ziren. Aldi berean, oktabila batzu barreiatu zituzten alderdi horietan, Californian lana franko zegoela esaten zutenak. Familia gehienek hartu zuten harako bidea. Bija-je izugarri latz baten ondoren, han lan exkaxia topatu zuten, banaka batzuren-tzat besterik ez zegoen eta: fruta biltzen, eta horrela. Batetik bestera zebiltzen familiak. Gutxi kontratatzen dituzte, eta lan-eskale asko dagoenez, arrot gutxi pagatzen dute. Lurrik gabeko nekazari-ek ez dute xuxen-xuxen konprenitzen, zer gertatzen ari den. Jakin dezaketenek berriz, bertako patroiek eta gobernari-ek, *problemak* (miseria, beti ere) atakatu beharrean, protestalariak atakatzen dituzte: armetan eta gasetan gastatzen dituzte sosak, eta landu gabeko lur-bazterretan patatak egiteagatik inmigranteak kartzeleratzen eta hiltzen dituzte. John Steinbeck-ek kontatzen du ongi, «*Las uvas de la ira*» izenez itzuli zuten nobelan.

Beti gauza bera da: zuzendu, gaizki dagoena, eman, bakoxtari berea, utzi, behar ditugun patatak egin ditzagun, eman, eskaini, landu benetako bakea, subiranotasuna (Gernika). Non eta noiz gauden kontzientzia har ezazue... beste-la... nola ebitatu, odolá ixurtzen segitu dadin?

PABLO SASTRE

ERANTZUN EGOKIAK

Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian
Gipuzkoari lagundu
nahi diogu.
Horregatik, zerbitzu-
eta prestazio-aukera
zabal bat eskaintzen
dugu.
Eta kirol, kultur, zientzi
eta herri-izaerako

ekimen-mota guztietan
partehartzen dugu.
Gure herriaren
aberastasunean
partehartzeko.
Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian,
beti ere erantzun
egokiak.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA

"Erantzun Egokiak"

Eros ezazu

ZEURE ETXEA

LAN KIDE AURREZKIAREN HIPOTEKA-KREDITU BATEZ

Etxebizitza baten beharrean bazera, edo-eta darabiltzuna eskuratu nahiez bazabiltz, oraintxe duzu garaia: Eska ezazu Hipoteka-Kreditu bat Lan Kide Aurrezkian. Egiazko balioaren %70taraino finantzatuko dizugu zure erosketa, interesik txikien eta baldintzarik hoberenetan. **Edo % 100taraino gure Erakundearen osoko Finantzaketa Planera biltzen bazera** eta jakina, legeak eskaintzen dituen abantaila fiskal guztiak eskuratuko dituzu.

Zatoz bisitatzera eta esaiguzu zure asmoen berri. Eta konta ezazu gurekin.

Oraintxe da garaia

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa

ETXEBIZITZA EROSI EDO BESTE BEHARRIZANETARAKO HIPOTEKAZKO KREDITUAK GURE BEZEROENTZAKO. PERTSONA FISIKO EDO JURIDIKOENTZAKO BEREN NEGOZIOTARAKO. ETXAGILEENTZAKO: HITZARMEN DESBERDINAK ERAKUNDE PUBLIKOEKIN. KONTSULTA EZAZU.